

VOCEA AUTORITĂȚILOR LOCALE

BULETINUL INFORMATIV AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA

nr. 6-7 (50-51), 2018

AP(e)L la CALM/editorialul ediției

GREBLA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ O REFORMĂ VERITABILĂ SAU A ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE?

În contextul reformei anunțate a administrației publice, tot mai mult și insistent se aud, de la diferite tribune, mesaje despre necesitatea în Republica Moldova a unei reforme administrativ-teritoriale radicale. Cu siguranță că această temă, extrem de importantă, complexă și sensibilă sub foarte multe aspecte, urmează a fi abordată și discutată pe larg și foarte competent cu toți actorii interesați. Dar, în primul rând, cu comunitățile locale și reprezentanții săi direcți – APL. Asta, pentru a ajunge la un consens larg social și a evita greșelile din trecut care au costat foarte scump țara noastră. Anume de aceea, poziția CALM în această problemă a fost și este foarte pragmatică și neutră. Nu suntem pentru sau împotriva acestei reforme, deoarece încă nici nu este clar ce se dorește în fond și la concret. Însă, considerăm că este foarte important ca să existe o abordare complexă/vizionară și să fie asigurat în primul rând un proces de consultare amplă a APL și a tuturor actorilor interesați, pentru a scoate în relief toate aspectele și elementele importante ale reformei date. Aceasta, înainte ca să fie elaborat/propus vreun model anumit. Iar decizia finală care va fi luată să fie una responsabilă, obiectivă și conectată la nevoile reale ale țării. Iată de ce, CALM a inițiat un proces amplu de consultare a tuturor APL, prin intermediul asociațiilor raionale de primari, în vederea identificării tuturor aspectelor necesare a fi luate în considerație și elaborării unui model de reformă a APL, conectat la necesitățile și realitățile comunităților locale din Republica Moldova; ușor de implementat și acceptabil pentru guvernare și toți actorii vizați/interesați. Ulterior, acest model și recomandările CALM vor fi prezentate factorilor decizionali, tuturor forțelor politice și partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova.

Însă, observăm cu îngrijorare că această poziție a CALM nu este conștientizată, iar autoritățile statului, sub presiunea inexplicabilă a anumitor parteneri de dezvoltare (contrar principiilor și valorilor oficial promovate în RM) și la sugestia unor consultanți străini (deconectați de la înțelegerea cauzelor reale ale problemelor și realitățile noastre), tot mai mult înclină spre promovarea unei reforme administrativ-teritoriale radicale, într-un mod unilateral, ne-transparent și total contrar principiilor incluziunii și participării democratice. Iar cel mai grav în această situație este că practic toate argumentele în baza cărora se insistă pe reforma dată sunt greșite, nu au nicio legătură cu fragmentarea administrativ-teritorială sau reprezintă niște consecințe a unor procese/situații ce țin de cu totul alte cauze. În consecință, există risc major ca Guvernul să adopte în acest sens decizii grăbite și neevaluate suficient sub aspectul impactului și al efectelor pe care le pot avea.

Continuare în pag. 2

”Suntem în fața unui déjà vu. Republica Moldova deja a trecut prin astfel de experiență, iar rezultatele au fost dezastruoase pe termen mediu și lung pentru întreg procesul de descentralizare și modernizare a APL! Dacă vom continua în așa ritm să inoculăm idei și modele, atunci suntem elevi proști și nu am învățat nimic din lecțiile istoriei!”

DÉJÀ VU

Guvernul Republicii Moldova a scos din nou la înaintare subiectul reformei teritorial-administrative. Relansarea temei a avut loc în cadrul unui dialog între prim-ministrul Pavel Filip și un grup de experți ai Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), care acordă asistență tehnică în procesul de elaborare a concepției reformei APL.

Pavel Filip, prim-ministrul Republicii Moldova:

”Reforma trebuie foarte bine pregătită și comunicată. Pentru a avea succes, este necesar de pornit de la un concept clar. Cel mai important este ca cetățenii să simtă că reforma vine în confortul lor, astfel încât să beneficieze de servicii calitative în sănătate, educație, dar și infrastructură!”

Avem același scop, d-le prim-ministru! CALM întotdeauna a atras atenție asupra complexității extraordinare a acestei probleme și necesității unor abordări profunde și sistemice, conectate la realitățile și nevoile actuale ale comunităților locale din Republica Moldova. Abordări care să țină cont de experiența și lecțiile reformelor trecute, de specificul național și multe alte aspecte esențiale de ordin economic, financiar, istoric, social, cultural etc. Deoarece în joc este unul din cele mai importante elemente ale unui stat, purtător de tradiție, limbă, cultură etc. – satul. Datorită satului moldovenesc s-a pastrat limba și a renăscut cultura națională. Orice experiment, grabă și superficialitate orientate la lichidarea/distrugerea satului, poate deveni o aventură fatală și cu consecințe extrem de grave și irecuperabile pentru viitorul Republicii Moldova. Tocmai de aceea, transparența, dialogul și discuțiile largi în societate cu participarea tuturor actorilor relevanți, ar trebui să reprezinte o bază solidă, în înțelegerea corectă a problemelor reale cu care se confruntă sistemul actual al APL și comunitățile locale, precum și să ofere o imagine obiectivă și general acceptată în societate privind direcțiile de acțiune și modelul optimal de dezvoltare a Republicii Moldova pe plan teritorial. Iar primul pas în elaborarea acestui model ar fi o înțelegere profundă a situației din domeniul reformei APL prin prisma unei retrospective a principalelor probleme care în opinia noastră împiedică atingerea unui consens general și realizarea cu succes a reformelor din domeniul dat.

GREBLA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ O REFORMĂ VERITABILĂ SAU A ADMINISTRAȚIEI PUBLICHE LOCALE?

Continuare. Început în pag. 1

Mai mult, observăm cu regret cum reforma administrativ-teritorială este folosită drept sinonim și substituție a unei reforme veritabile a administrației publice locale și descentralizări reale (APL). Adică, se inoculează ideea că anume o reforma administrativ-teritorială radicală reprezintă soluția miraculoasă pentru dezvoltarea locală, dar și națională!? Ceea ce este absolut greșit, deoarece o reformă administrativ-teritorială este doar un element și pe departe cel mai important și primordial, în cadrul unei reforme veritabile și complexe a APL. Plus la aceasta, înainte de a aborda tema unei reforme administrativ-teritoriale radicale, este necesară întrunirea unui complex de condiții obligatorii, primordiale și vitale care lipsesc cu desăvârșire în Republica Moldova și se realizează doar în timp. De ex.: infrastructură fizică/comunicații și digitală dezvoltată (drumuri, servicii de apă-canalizare etc.), fonduri pentru stimularea diferitor forme de cooperare și comasare; un sistem financiar și economic deja descentralizat; depolitizarea și descentralizarea fondurilor investiționale naționale; sistem judiciar reformat și depolitizat etc. La toate acestea se adaugă studii de analiză și impact pe fiecare

componentă, precum și un cadru legal și instituțional deja pregătit și corelat. Cu alte cuvinte, în cazul dat și în lipsa tuturor acestor condiții, carul este pus înaintea boilor. O astfel de abordare îngustă și superficială nu poate decât să trezească mari îngrijorări în rândul comunităților locale și a tuturor celor conectați la realitățile din Republica Moldova. Mai ales dacă ținem cont de contextul social, economic și politic actual, precum și de faptul că suntem în fața unui déjà vu. Republica Moldova deja a trecut prin astfel de experiență, iar rezultatele au fost dezastruoase pe termen mediu și lung pentru întreg procesul de descentralizare și modernizare a APL.

Considerăm că acest domeniu, care este piatra de temelie a unui stat, necesită o abordare constructivă și o detaliere riguroasă a tuturor avantajelor și dezavantajelor unui model sau altul. Dacă vom continua în așa ritm să inoculăm idei și modele, atunci suntem elevi proști și nu am învățat nimic din lecțiile istoriei.

Apreciam foarte mult discuțiile care au fost lansate, acestea reprezentând o ocazie de a pune problemele pe tapet și a le dezbate fără bariere. Dar credem că e prematur să vorbim despre un model care ar veni ca o mânășă Republicii Moldova și specificului ei. Tocmai de aceea,

**VIOREL FURDUL,
DIRECTOR EXECUTIV CALM:**

”Fără asigurarea ÎN PREALABIL a unor condiții elementare ce țin de infrastructură, comunicații, e-guvernare, acces la servicii publice fundamentale (apă, drumuri, iluminat stradal, salubritate etc.), fără o evaluare prealabilă a impactului pe toate dimensiunile, o reformă administrativ-teritorială radicală ar fi una antiumană și mai degrabă ar semăna cu o aventură cu consecințe imprevizibile!”

pare cel puțin dubioasă încercarea de a găsi o soluție rapidă.

Foarte puțini dintre cei care vor să pornească motorul unei noi orânduiri administrativ-teritoriale înțeleg cu adevărat care este chintesența reformei administrative-teritoriale. Importanța unei astfel de reforme nu a fost conștientizată nici de guvernarea de la 1998, care pur și simplu s-a jucat de-a împărțitul și a discreditat iremediabil acest deziderat. Atunci când s-a realizat această reformă, în loc să se aducă serviciile mai aproape de oameni, ele au fost îndepărtate și chiar dacă au fost și anumite beneficii – primăriile au început să se simtă mai autonome și obțineau mai multe venituri –, nimeni nu a acordat atenție acestor beneficii. Deoarece, omul și necesitățile sale pur și simplu au ieșit din vizorul reformatorilor de atunci. Deoarece mai presus de toate au fost puse cifrele și așa-numitele avantaje economice (care așa și nu s-au confirmat). Deoarece, atunci ca și acum, vedem o influență totală și disproporționată a unor străini (parteneri, experți), care sunt ascultați orbește și cu mâna la ”cozoroc” de către guvernanți, chiar dacă măsurile pe care le propun nu întotdeauna sunt adecvate, necesare și aplicabile Republicii Moldova. În același timp, din nou, este neglijată opinia și poziția APL și a reprezentanților săi – a celor pe care sunt în contact direct cu nevoile oamenilor și pe care astfel de reforme îi vizează. Deoarece **s-a uitat o axiomă fundamentală de care trebuie să se ghideze orice guvernare responsabilă și autentică – OAMENII NU SUNT CIFRE, IAR SATELE NU SUNT SUME!**

Istoria s-ar putea repeta acum, căci graba cu care se operează este în detri-

mentul viitorului comunităților noastre și al cetățenilor. Este evident că o astfel de reformă nu poate fi făcută în fugă, peste noapte și fără un consens social larg. De aceea, orice discuție despre reformă trebuie să fie una așezată și gândită, una strategică și vizionară. Să cuprindă toate aspectele și măsurile care urmează a fi întreprinse și care să fie evaluate din timp, înainte de a fi puse în aplicare.

Un lucru principal și extrem de important în procesul de luare a deciziilor privind necesitatea și modalitățile de reformare este conștientizarea și aprecierea adecvată a cauzelor care generează în prezent problemele care se iau drept argumente pentru realizarea reformei administrative-teritoriale. Observăm că, probabil, de aici și începe marea GREȘEALĂ a celor care insistă asupra unor reforme cardinale, bazată pe gigantomanie. Greșeala în a confunda CAUZELE cu EFECTELE problemelor cu care se confruntă comunitățile locale, dar și întreaga țară. Astfel, drept argumente de bază pentru realizarea unei astfel de reforme se aduc în principal:

▶ Republica Moldova este excesiv fragmentată administrativ-teritorial și greu de administrat/controlat

▶ În Republica Moldova are loc un proces accentuat de depopulare

▶ Lipsa de capacitate administrativă, financiară, economică a comunităților/primăriilor mici

▶ Numărul și calitatea serviciilor reduse pe care le poate presta o primărie mică

▶ APL mici au doar un rol de reprezentare, însă mai puțin un rol de prestatori de servicii publice

▶ APL mici nu au suficienți specialiști și nu pot atrage specialiști

CALM propune modelul său, conectat la realitățile și necesitățile reale din Republica Moldova. Acest model conține toate elementele unei reforme complexe a administrației publice locale, inclusiv cele de organizare teritorială mai rațională. Model în care descentralizarea reală, prudența și grija față de viitorul comunităților locale din Republica Moldova ocupă un loc primordial !

► Cheltuielile administrative ale APL mici sunt prea mari

► APL mici nu sunt capabile să atragă fonduri importante

La prima vedere și formal, toate aceste fapte și argumente ar fi corecte. Însă, în realitate, majoritatea acestor argumente nu rezistă confruntării cu realitățile existente din teritoriu în care APL, în multe cazuri, demonstrează cu totul altceva. În primul rând, situația este foarte diferită de la o comunitate locală la alta, existând comunități locale care se descurcă bine, indiferent de mărimea lor sub aspectul demografic, infrastructurii, serviciilor publice etc.

Totodată, la o analiză mai profundă și complexă, constatăm că majoritatea covârșitoare a acestor motive NU au deloc sau foarte puțină relevanță cu sistemul de organizare administrativ-teritorială. Toate acestea sunt mai degrabă niște consecințe a unor probleme de ordin NAȚIONAL și soluționarea cărora într-o măsură mai mică depinde de organizarea administrativ-teritorială și autoritățile locale. Mai mult ca atât, pentru majoritatea acestor probleme, o reformă radicală soldată cu lichidarea/comasarea masivă a primăriilor nu numai că nu reprezintă o soluție, dar din contra va ACENTUA majoritatea problemelor respective. De exemplu, conform opiniilor demografilor, în cazul comasării primăriilor, procesul de depopulare se va accelera, iar populația va începe să migreze către centrele comunale, urbane sau chiar peste hotare. Deoarece resursele sunt limitate și toate vor fi concentrate în centrele comunale noi, cu foarte mici șanse să mai ajungă ceva și la comunitățile locale periferice. Sau este greu de presupus că comunitățile locale comasate și fără APL, cum li se promite în prezent la nivel TEORETIC, vor avea careva șansă de dezvoltare, vor beneficia de servicii mai multe și mai calitative, vor beneficia de o transparență mai mare etc., în condițiile în care vor dispărea reprezentanții lor aleși direct și practic toate resursele vor fi concentrate/administrate în altă parte. De asemenea, total incertă și ireală este afirmația precum că în cazul unor unități administrativ-teritoriale mai mari va crește capacitatea administrativă, vom avea economii la scară și că vor veni specialiști buni. Deoarece, odată cu creșterea semnificativă a teritoriului administrat, cu siguranță vor crește și cheltuielile, și numărul de persoane necesar a fi angajate, se va limita contactul cu cetățenii și, de fapt, administrația se va îndepărta de om și va scădea transparența etc. De fapt, fără asigurarea ÎN PREALABIL a unor condiții elementare ce țin de infrastructură, comunicații, e-guvernare, acces la servicii publice fundamentale (apă, drumuri, iluminat stradal, salubritate etc.), fără o evaluare prealabilă a impactului pe toate dimensiunile, o reformă administrativ-teritorială radicală ar fi una antiumană și mai degrabă ar seamăna cu o aventură cu consecințe imprevizibile.

Altfel spus, argumentele/problemele respective sunt consecințe, dar nicidecum NU sunt cauzele care le generează. În aceste sens, de exemplu, cauza depopulării nu este faptul că localitățile sunt mici sau mari. Cauza reală rezidă în lipsa locurilor de muncă, inexistența condițiilor normale de trai pentru cetățeni, nevoia unor politici corespunzătoare din partea statului care ar stimula/proteja mediul de afaceri, lipsa justiției, presiunea organelor de control asupra

mediul de afaceri etc. Adică, aspecte de care este responsabilă administrația CENTRALĂ! De asemenea, cauza pentru care capacitatea administrativă a APL de nivelul I este mică/redușă, constituie faptul că în Republica Moldova există un sistem excesiv de centralizat din punct de vedere financiar și economic, toate resursele financiare și economice sunt concentrate la centru, iar reformele în acest domeniu au stagnat cu desăvârșire. Aceeași situație se atestă și în privința cadrelor și serviciilor prestate de APL – cauza principală fiind un sistem extrem de centralizat și rigid în domeniul statelor de personal și a remunerației/salarizării care limitează posibilitățile APL de a se descurca de sine stătător. Mai mult ca atât, **cel mai elocvent argument în acest sens poate fi adus faptul că și din cele 32 de orașe centre raionale, doar 6 au capacitate administrativă suficientă. Ceea ce încă o dată demonstrează că NU mărimea și numărul de populație este problema de bază a APL din Moldova!**

plu de la țările nordice, care pregătesc astfel de reforme zeci de ani, în baza unor analize și a unor studii. La noi nu se discută cu cei interesați, nu li se explică oamenilor ce se dorește și nici nu există viziuni foarte clare, problema fiind abordată superficial și conjunctural. Din cauza acestui mod de abordare noi am pierdut 15 ani în ceea ce privește descentralizarea. Cu atât mai mult că din cauza unui dialog real și larg social pe această temă extrem de complexă și importantă, în prezent există o polarizare foarte mare și lipsește un consens pe această problemă.

De mulți ani în RM se apelează la experții străini. Cu siguranță, acest ochi proaspăt, din afară, este necesar și util. Însă cred că noi am crescut, ne-am maturizat. Iar partenerii noștri și experții străini NU pot și NU au niciun drept să ÎNLOCUIASCĂ instituțiile statului cu toate competențele sale. Așa cum din păcate se întâmplă de mai mulți ani, din cauza lipsei de cadre și capacitate la nivelul administrației publice centrale.

De asemenea, țara noastră a trecut

viitor în a prelua mecanic unele modele, idei, sfaturi din partea experților internaționali. Concluzia mea personală este că expertiza internațională este necesară până la un anumit moment ca să putem compara, să vedem ce s-a mai făcut, dar discuția trebuie să fie între actorii interni și noi să ajungem la o concluzie proprie pe mai multe elemente.

De-a lungul anilor s-au discutat numeroase modele. Sunt doritori de a face reforme peste noapte, pe negândite și preluând niște modele care în opinia lor ar fi bune pentru Moldova. Concluzia noastră este că situația e absolut diferită în toate țările și nu există un model universal care ar putea fi preluat și adus în Moldova. Diferențele sunt enorme între țări privind mentalitatea, așezarea și relieful geografic, dezvoltarea economică, resursele disponibile, situația politică, componența etnică etc. Cea mai mare greșeală comisă în țara noastră a fost că multe legi, strategii au fost preluate din alte state, unde există o altă mentalitate, context social, politic, economic etc., și aduse la noi. Aceasta și este una dintre

”De mulți ani în RM se apelează la experții străini. Cu siguranță, acest ochi proaspăt, din afară, este necesar și util. Însă cred că noi am crescut, ne-am maturizat. Iar partenerii noștri și experții străini NU pot și NU au niciun drept să ÎNLOCUIASCĂ instituțiile statului cu toate competențele sale. Așa cum din păcate se întâmplă de mai mulți ani, din cauza lipsei de cadre și capacitate la nivelul administrației publice centrale!”

Prin urmare, constatăm cu regret că, inițiativele de reformare administrativ-teritorială radicală se bazează pe premise greșite și, respectiv, soluțiile pe care le oferă sunt inadecvate, deconectate de realități și foarte riscante.

Sigur că, multe dintre modelele care se propun au părți pozitive și negative, dar nu putem smulge o schemă din exterior, care s-ar potrivi ideal pe condițiile din Republica Moldova. Să luăm exem-

prin mai multe reforme, dar această experiență nu a fost bine, profund analizată, n-au fost concretizate aspectele pozitive și negative, greșelile, barierele care au împiedicat implementarea cu succes a reformei. De aceea, credem că trebuie să ascultăm ce ne spun colegii din străinătate, dar trebuie să ne bazăm pe expertiza noastră care există deja și este suficientă. Sperăm foarte mult că factorii decizionali din RM vor fi foarte atenți pe

cauzele pentru care avem legislație care nu se implementează și se prăfuieste pe polițe. Doar **nu poți veni cu modelul unor astfel de state, precum țările baltice sau Danemarca, în cazul în care Republica Moldova nici pe de aproape nu dispune de fondurile, condițiile și criteriile în care au fost realizate reformele în aceste țări. Sunt lucruri IN-COMPARABILE!** Sau să vii cu exem-

GREBLA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ O REFORMĂ VERITABILĂ SAU A ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE?

Sfârșit. Început în pag. 1

ple/modele de tipul: Albania, Ucraina sau Georgia – țări care recent au făcut reforme care nicidecum nu pot fi catalogate drept de succes!

Totodată, nu înțelegem de ce unii experți axați pe grandomanie "uită" de unele țări cu modele de depășire a fragmentării teritoriale care ar fi mult mai aproape, compatibile și adecvate situației în care se află Republica Moldova. De exemplu, Slovacia (Ungaria, Cehia etc.) ar fi un model viabil pentru noi în ceea ce privește organizarea și funcționarea administrației publice locale. Există mai multe asemănări care ne apropie: teritoriu și populație aproximativ identice, mentalitatea, experiența de a trăi într-un sistem totalitar etc. Acolo, de exemplu, există comunități de 80 și 100 de oameni care supraviețuiesc și asigură servicii în baza unor mecanisme de cooperare și delegare a competențelor bine puse la punct. Apropo, este important de menționat că Slovacia este considerată un tigrul dezvoltării economice și sociale din Europa Centrală, având una din cele mai fragmentate sisteme administrativ-teritoriale. Deci, fragmentarea teritorială NU reprezintă o problemă esențială pentru o țară. Poate, din contra, existența unei democrații locale veritabile și directe, în care majoritatea covârșitoare a cetățenilor SUNT direct reprezentați, constituie fundamentul unui sistem democratic al statului și o bază bună pentru dezvoltarea economică. Cel puțin până la o anumită etapă de dezvoltare a țării.

Toate modelele pe care le-am văzut și studiat conțin elemente interesante, însă noi, cu siguranță, trebuie să ne creăm propriul model, care ar corespunde condițiilor și tradițiilor noastre. Trebuie să avem o discuție deschisă cu toți factorii de decizie, cu societatea civilă pentru a vedea care este cel mai bun model de dezvoltare pentru țara noastră. În Moldova nu se fac reforme cu anii, iar la un moment dat, fiind presați din exterior sau din alte motive, începem să realizăm reforme în grabă și peste noapte. Iar rezultatul, de regulă, este unul dezastruos în astfel de condiții. De fapt, trebuie să discutăm pe larg și sincer cu toți actorii interesați și să convenim asupra unui model agreeat de toți, pentru ca acesta să nu poată fi modificat odată cu schimbarea guvernării. Lipsa unui dialog sincer, deschis, efectiv și permanent în societatea noastră este una din cele mai mari probleme care ne împiedică să avansăm pe calea reformelor în toate domeniile de activitate, dar și în procesul de modernizare a țării, în general.

Ca să ajungem efectiv la această reformă, R. Moldova trebuie să se pre-

gătească bine și să meargă pas cu pas. În primul rând, în prealabil, urmează a fi elaborate și implementate programe naționale adecvate de dezvoltare a infrastructurii și serviciilor publice, depolitizate și cu acces direct pentru APL. Pentru aceasta este nevoie de fonduri mari, care pot fi oferite doar de partenerii de dezvoltare. În special, de cei care insistă asupra reformei. În același timp, avem o Strategie a descentralizării și un plan de acțiuni și trebuie să implementăm, în primul rând, tot ce e prevăzut în acest document: creșterea veniturilor, descentralizarea financiară, acordarea mai multor autonomii organizaționale și patrimoniale, implementarea cooperării inter-municipale etc. Dacă această stra-

"Avem impresia că pentru unii experți străini implicați în consultarea guvernanților, Republica Moldova este un teren pentru experimente. Deoarece, practic, provin din țări, care NU au realizat reforme administrative-teritoriale. Iar credulitatea unor guvernanți față de modelele propuse de acești experți este total INEXPLICABILĂ și naivă. Credem că MOLDOVA NU ESTE UN TEREN DE EXPERIMENTE PENTRU STRĂINI! Cu atât mai mult că deja am trecut prin aceasta!"

tegie, preconizată până în 2015, ar fi fost implementată și nu prelungită la nesfârșit, am avea cu totul altă situație la nivel local, alte aprecieri ale capacității administrative și am fi putut, probabil, vorbi serios despre existența unor condiții reale și obiective pentru o reformă administrativ-teritorială mai profundă.

Însă, fără toate acestea, acum am ajuns într-o situație ipocrită. Deoarece, în condițiile în care autoritățile statului, unii parteneri și experți tot au făcut trimiteri în permanență la lipsa de capacitate administrativă/financiară etc. în cadrul APL, alții NEREALIZÂND aceste angajamente și neimplementând nicio măsură concretă de descentralizare (financiară, patrimonială, economică etc.) sau NEINSISTÂND/NEMONITORIZÂND în modul corespunzător realizarea acestor angajamente, este incorect și chiar o ipocizie totală să vii în prezent cu concluzii și soluții de comasare a primăriilor, aducând aceleași argumente: strategiile, angajamentele și planurile de acțiuni respective. **Doar începând cu anul 2016-2017 putem vorbi despre implementarea unor măsuri izolate și concrete de descentralizare financiară, care, după toate**

calculule prealabile, vor conduce la creșterea foarte mare a capacității administrative la majoritatea APL de nivelul I: de la 20% până la peste 100%!!!! Iar dacă ar fi implementate restul măsurilor promise și prevăzute în strategie: de exemplu - evaluarea bunurilor imobile, colectarea impozitului pe venitul persoanelor fizice la locul de domiciliu; impozitul pe venitul persoanelor fizice să rămână în bugetele locale; acordarea APL a libertății în domeniul statelor de personal și salarizare și multe alte măsuri similare, situația în localitățile noastre ar fi cu totul alta. Inclusiv, s-ar schimba abordările privind necesitatea și direcțiile unei reforme teritoriale. Credem că anume aceasta este calea optimă pentru reforma APL din Republica Moldova la etapa dată.

Vom expune în context o remarcă a președintelui ACoR, Emil Drăghici, care a explicat **DE CE NU TREBUIE FĂCUTĂ ACUM REFORMA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ și de ce această inițiativă este una prematură:** "Un studiu adecvat trebuia să identifice, printre altele, următoarele: atribuțiile autorităților administrației publice locale, pe fiecare nivel în parte; atribuțiile care, eventual, se exercită și la nivel local și la nivel raional; separarea, fără echivoc, a acestor niveluri astfel încât să se elimine aceste dualități; personalul de care este nevoie pentru ca aceste atribuții să se poată

abordări mult mai generale, strategice și statale – o viziune asupra reformei Administrației Publice Locale și nu doar a unui element precum este organizarea administrativ-teritorială. În acest sens, CALM propune modelul său al reformei APL, care de fapt, se bazează pe o abordare complexă, realistă, multilaterală, flexibilă și cu îmbinarea în mod armonios a celor trei elemente/direcții de bază:

- Descentralizarea administrativă
- Cooperarea inter-municipală și delegare
- Amalgamarea voluntară

Acest model reprezintă o îmbinare logică și realistă a tuturor opțiunilor de reformă propuse până în prezent, cu excepția celor radicale și incompatibile. În cadrul acestui model, de fapt, pornind de la problemele reale și actuale cu care se confruntă APL, se propune ca bază un complex de măsuri concrete de descentralizare efectivă, iar amalgamarea și cooperarea inter-municipală devin elemente și/sau instrumente puse la îndemâna comunităților locale în vederea eficientizării după necesitate a activității APL. Ideea principală este să continuăm în primul rând cu procesul de descentralizare financiară, economică, patrimonială etc. Să facem unele optimizări la nivel teritorial care se impun deja de mai mulți ani (revizuirea statutului UAT de nivelul II), acordarea statutului de municipii orașelor reședință de raioane, să dezvoltăm/promovăm cadrul legal și instituțional necesar pentru cooperare inter-municipală și amalgamare voluntară, dând posibilitatea celor care doresc și pot să se unească să o facă, să le promovăm pe larg, să căutăm resurse ca să stimulăm această amalgamare voluntară; să dezvoltăm mecanisme de delegare a anumitor servicii-competențe. Nu în ultimul rând, urmează a acorda/descentraliza către APL libertatea deplină în domeniul organizării, funcționării și remunerării

în cadrul APL; să revedem activitatea organelor judiciare și de control în scopul reducerii presiunii și blocajelor activității APL; să asigurăm o descătușare a inițiativei la nivel local.

Considerăm că anume un sistem de administrație publică bazat pe o DESCENTRALIZAREA REALĂ ȘI EFECTIVĂ, este ceea ce buturugă mică dar care poate să răstoarne carul mare al sărăciei, corupției, in Justiției și subdezvoltării țării noastre.

Iar cu referire la modelele radicale de reformă, după toate declarațiile în care ni se impune ideea că, dac-ar fi mai puțin primării ar curge gârlă banii în sate, ne-am reamintit un banc în care un tată, după ce și-a văzut odraslele murdare, se întreabă dacă e musai să le spele sau să „facă” alți copii, mai „curați”. E exact schema inoculată actualmente de autorități, inclusiv prin intermediul unor experți, prin care se încearcă promovarea ideii că comasare a primăriilor (egală în majoritatea cazurilor cu lichidarea, de fapt). În loc să promoveze reforme care ar îmbunătăți de facto situația financiară a satelor și implicit viața oamenilor, aceștia "visează" la noi construcții administrative, pe care le vor ridicare peste noapte, fără consultarea societății și a celor care se bucură de cea mai mare încredere din partea populației – autoritățile publice locale.

Editorial de Viorel FURDUI,
director executiv CALM

(iunie, 2017)

exercita în mod corespunzător. Printr-o abordare sistematică a elementelor de mai sus, se puteau identifica activitățile specifice: prestări de servicii, emnamente de natură economică, și care, încet-încet, sunt integrate în cooperările intercomunale, așa cum s-a putut vedea și din prezentările efectuate; exercitării de atribuții, emnamente de natură administrativă, pe bază de acorduri de cooperare între unitățile administrativ-teritoriale; prin cooperare se asigură creșterea capacității administrative a unităților administrativ-teritoriale; performanțelor personalului care exercită atribuțiile respective; rolului structurilor asociative inter-administrative, în cazul Republicii Moldova, al CALM-ului, ca un corolar al scopului izvorât din Carta europeană a autonomiei locale, respectiv de a realiza o uniune mai strânsă între colectivitățile locale, pentru a ocroti și pentru a promova idealurile și principiile care reprezintă patrimoniul lor comun, considerând că unul dintre mijloacele prin care se atinge acest scop este încheierea de acorduri în domeniul administrative".

Tocmai din cele menționate mai sus și aceste motive, expuse atât de clar de colegul nostru, rezultă necesitatea unei

Șeful Delegației Uniunii Europene în RM
Peter MIHALKO:

„LEGISLAȚIA CARE ȚINE DE AUTORITĂȚILE LOCALE ȘI REFORMA ADMINISTRATIV-TERRITORIALĂ TREBUIE SĂ FIE ELABORATE ÎN CONDIȚIILE CONSULTĂRILOR CU CALM”

„Pregătirea legislației în RM care ține de autoritățile locale și reforma administrativ-teritorială trebuie să fie elaborate în condițiile consultărilor cu administrațiile locale și Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), ca organizație reprezentativă a autorităților locale din Republica Moldova.” Este declarația făcută de șeful Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova Peter Mihalko la conferința organizată joi, 2 august 2018, la Chișinău de Fundația Konrad Adenauer, Fundația Friedrich Naumann pentru Libertate și IDIS „Viitorul” cu tema „Consolidarea încrederii în procesele democratice: provocări juridice și politice în Republica Moldova”.

„Chiar dacă există consiliere la nivel înalt din partea experților străini, dialogul între CALM și Guvern trebuie să continue pentru ca reforma administrativ-teritorială să fie elaborată și implementată așa cum este mai bine pentru Republica Moldova.”

Peter Mihalko a menționat că a solicitat Guvernului și CALM să existe acest dialog instituționalizat în care CALM să reprezinte APL. Afirmațiile au fost făcute în contextul în care expertul CALM Viorel Rusu a menționat că în ultima perioadă de timp se vorbește tot mai mult despre reforma administrativ-teritorială și e bine să nu se repete greșelile comise atunci când s-a implementat reforma APC, transparența acesteia fiind discutabilă.

„Cunoaștem cu toții că un element al democrației este transparența, consultarea diferitor decizii, dar și ajungerea la un consens. Noi, ca reprezentanți ai APL, încercăm să asigurăm interesele APL, conform standardelor Consiliului European. Am vrea să știm în ce măsură partenerii noștri de dezvoltare, inclusiv consultanții germani care participă la elaborarea reformei administrativ-teritoriale asigură existența transparenței și consultării, absolut necesare, mai ales în promovarea unor reforme extrem de importante pentru societate. Avem mai multe temeri în această privință. Cunoaștem cu toții că are loc depopularea teritoriului și nu ne dorim ca reforma administrativ-teritorială să fie făcută prin cifre, fără a se ține cont de interesele și necesitățile colectivităților locale.

Șeful Delegației UE în Republica Moldova a declarat că reforma APL este necesară. „Acest lucru este important pentru ca sistemul administrației publice să fie unul funcțional. Bineînțeles

că este necesar ca aceasta să fie făcută în așa fel încât administrația locală și regională să fie funcționale, cu finanțări corecte și proprii, bazate și pe principiile aplicate și în Uniunea Europeană. Chiar dacă există consiliere la nivel înalt din partea experților străini, dialogul între CALM și Guvern trebuie să continue pentru ca reforma administrativ-teritorială să fie elaborată și implementată așa cum este mai bine pentru Republica Moldova.”

Totodată, Maria Flachsbarth, Secretar de Stat parlamentar pe lângă Ministrul pentru Cooperare Economică și Dezvoltare a Germaniei a subliniat faptul că descentralizarea, consolidarea autorităților locale sunt aspectele centrale pe care Uniunea Europeană le încurajează și le susține.

CALM, AVOCATUL APL

FĂRĂ O INFRASTRUCTURĂ DEZVOLTATĂ ȘI FĂRĂ ALOCAREA DE RESURSE FINANCIARE CONSIDERABILE, REFORMA APL ȘI CEA ADMINISTRATIV-TERRITORIALĂ SUNT SORTITE EȘECULUI!

La sfârșitul lunii iunie, o delegație a Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) a întreprins o vizită de studiu în Letonia, la invitația Asociației Autorităților Locale și Regionale din Letonia.

Expertul CALM Viorel Rusu, primarul de Petreni, Drochia Valeriu Tizu, primarul de Sârma, Leova Silvia Căpățână, primarul localității Vișniovca, raionul Cantemir Olga Pac, dar și primarul de Ecaterinovca, Cimișlia Efim Strogoțeanu au vorbit în cadrul emisiunii „La Înălțime cu CALM” de la Eco FM despre reforma APL, dar și cea administrativ-teritorială, implementată în Letonia și dacă aceste modele ar fi benefice pentru RM.

Expertul CALM Viorel Rusu: „COLEGII DIN LETONIA NE-AU PREZENTAT REZULTATELE REFORMELOR”

„Consider că a fost o vizită de studiu foarte reușită, deoarece colegii din Letonia ne-au prezentat rezultatele reformei APL, inclusiv ale organizării administrativ-teritoriale care au avut loc în 2008. Am constatat că ei au început cu amalgamarea voluntară, ceea ce înseamnă că localitățile singure stabileau cu cine să se unească pentru a fi un număr mai mare de populație în unitățile administrativ-teritoriale. Această reformă a fost efectuată mai mult din punct de vedere economic, pentru a concentra mai multe resurse, iar pentru aceasta au fost alocate foarte multe fonduri pentru dezvoltarea infrastructurii. La un moment dat s-a implicat și politicul și a introdus obligativitatea de amalgamare, sau de unire a mai multor foste unități administrativ-teritoriale sau localități. Cele care s-au unit voluntar în prima etapă erau mai mici, cele care au fost obligate să se unească includeau un teritoriu destul de mare. Pentru aceste reforme se alocă resurse financiare considerabile până în prezent. Fără aceste resurse este imposibil de realizat asemenea reforme. Nivelul II de administrație publică lipsește, iar multe unități administrativ-teritoriale de nivelul I includ un număr impunător de localități, distanța de la centru până la cea mai îndepărtată localitate fiind de 30-40 km, poate chiar și mai mult. Funcționarii, mai ales cei de la centru, erau mulțumiți de rezultatele reformelor, deoarece pot fi implementate diverse proiecte. Discutând cu populația, într-un cadru mai puțin oficial, ne spuneau că așa s-au îndepărtat serviciile de cetățeni, chiar dacă au introdus sisteme electronice de depunere online a cererilor și alte servicii totuși, pentru a se deplasa în centru este nevoie de mult timp și dacă nu reușesc să soluționeze problema nici nu au undă înnoptă. Concluzia ar fi că dacă din punct de vedere economic acest gen de reformă este binevenit, din punct de vedere al confortului și al serviciilor accesibile cetățenilor reforma respectivă este discutabilă. Aceste momente urmează a fi luate în considerare și dacă RM va purcede la implementarea acestora, elementul cheie ar trebui să fie resursele, infrastructura dezvoltată și crearea unui asemenea sistem încât cetățeanul nici să nu simtă reforma.”

Primarul de Petreni, Drochia, Valeriu Tizu: „LA NOI NU ESTE DUSĂ PÂNĂ LA BUN SFÂRȘIT DESCENTRALIZAREA”

„Am fost pentru a treia oară în Letonia și de fiecare dată văd cum țara se dezvoltă. Acum am vizitat mai multe primării și am văzut cum au fost concentrate acestea în jurul unei foste primării mai mari, sau a unui orașel din care astăzi fac

parte câte 9-10 primării mai mici. Acest lucru nu înseamnă că experiența lor este bună și pentru Republica Moldova. În primul rând la noi nu este dusă până la capăt descentralizarea, avem probleme cu infrastructura, de aceea orice altă experiență bună din altă țară nu poate fi aplicată în proporție de 100% la noi.”

Primarul de Sârma, Leova, Silvia Căpățână: „ÎN LETONIA SE SIMTE UMĂRUL DE SUSȚINERE AL EUROPEI”

„Am văzut lucruri frumoase care nu știu dacă se vor realiza vreodată în Republica Moldova. Administrarea, felul în care activează m-au impresionat. Am avut posibilitatea să locuiesc în Riga și am rămas plăcut surprinsă de felul în care au reușit să păstreze arhitectura, să promoveze turismul și astfel aduc venituri consistente la bugetele locale. Sunt niște lucruri deloc complicate din care au făcut niște bijuterii și credeți-mă că și noi am avea ce să le arătăm turiștilor. În ceea ce privește descentralizarea și letonii mai au de lucru totuși, acolo deja se simte umărul de susținere al Europei.”

Primarul localității Vișniovca, raionul Cantemir, Olga Pac: „CEA MAI MARE BOGĂȚIE A UNEI LOCALITĂȚI SUNT OAMENII ȘI IDENTITATEA CULTURALĂ”

„Am avut un dialog constructiv referitor la plusurile și minusurile acestei reforme implementate în Letonia, pentru a înțelege dacă trebuie sau nu adaptate la condițiile noastre. Totodată, îmi doresc ca localitatea Vișniovca să se înfrățască cu o localitate din Letonia pentru a putea împreună să implementăm unele proiecte. APL din Letonia au posibilități mai mari de a atrage fonduri europene, dar au și ei problemele lor locale. Nu știu cât de bună este comasarea mai multor localități, fiindcă fiecare localitate are specificul și tradițiile sale. Părerea mea este că fiecare sat trebuie să-și păstreze tezaurul local, identitatea. Pentru primăriile foarte mici reforma ar fi o soluție, dar pentru cele care s-au dezvoltat, au potențial și rezultate ar fi mai greu pentru că ar trebui să ajute și alte localități care rămân în urmă la capitalul dezvoltare. Eu cred că cea mai mare bogăție a fiecărei localități sunt oamenii și identitatea locală, mai ales cea culturală. Localitățile noastre și-ar putea pierde identitatea culturală în cazul unei reforme nechibzuite.”

Primarul de Ecaterinovca, Cimișlia, Efim Strogoțeanu:

„Părerea mea este că noi trebuie să implementăm reforma administrativ-teritorială, dar să nu luăm modelul din Letonia, ci să inventăm un model al nostru, pe care să-l discutăm pe larg cu cetățenii, ținând cont de specificul nostru. Trebuie să avem administrații puternice care să aducă proiecte mari și să aducă sfera socială cât mai aproape de cetățeni. Primăriile trebuie să aibă venituri pentru a se putea întreține, nu să umble cu mâna întinsă și să se dea câte o fărâma după criteriile politice. Avem nevoie de primării puternice, cu specialiști buni și de a fi cât mai puțin dependenți de centru. Pentru aceasta trebuie să avem venituri proprii, descentralizare și să fie adoptată Legea cu privire la finanțele publice locale. Nouă ne trebuie puțină libertate, nu să ne țină în mânăși cu ghimpi de metal ca să nu ne putem dezvolta.”

CALM: MODELUL "DACIA" - DESCENTRALIZARE ADMINISTRATIVĂ, COOPERAREA INTER-COMUNALĂ, AMALGAMARE (ELEMENTE CONCEPTUALE)

CALM propune modelul său de abordare a reformei APL în domeniul dat: mai complex, prudent și etapizat care se bazează pe: înțelegerea deplină a sensului unei reforme a APL; pe cadrul legal și strategic din domeniul descentralizării, pe problemele și necesitățile actuale reale ale comunităților locale din RM; revizuirii rolului și locului APL de nivel 2 (raioane); pe discuții și un consens larg social/politic; bazat pe realitățile din RM și pragmatism; posibilitatea evaluării impactului la fiecare etapă; reducerea maximală a costurilor (sociale, politice, economice etc.); posibilitatea de evaluare la fiecare etapă a greșelilor/deficiențelor neprevăzute etc.

De asemenea, CALM propune o optimizare administrativ-teritorială bazată pe amalgamarea/consolidarea voluntară a APL de nivel 1, unde descentralizarea ocupă un loc primordial, iar consolidarea/reorganizarea teritorială devine un element opțional. În opinia CALM, trebuie continuat cu tot ceea ce este pozitiv și abia a început să fie realizat până acum, și anume continuarea reformei de descentralizare financiară, patrimonială, evaluarea bunurilor imobiliare, transferul altor surse de venit către APL. Totodată, e nevoie de asigurarea APL cu un complex de instrumente și mecanisme, inclusiv prin folosirea tehnologiilor moderne/e-guvernare, eficiente de administrare a treburilor locale. În același timp, în paralel, e necesar să dezvoltăm și să implementăm cadrul legal și instituțional al amalgamării voluntare, dând posibilitatea celor care doresc și pot să se unească să o facă, să dezvoltăm concepția orașelor/municipiilor în calitate de poli de creștere; dezvoltăm cadrul legal/instituțional/financiar privind cooperarea intercomunitară; dezvoltăm mecanisme de delegare a anumitor servicii-competențe etc.

Potrivit CALM și a membrilor săi, reforma administrației publice, dar și cea administrativ-teritorială, nu trebuie desfășurate înainte de a-i consulta pe cei care stau la baza țării, și anume edilii locali. Totodată, trebuie să se țină cont de importanța procesului de descentralizare reală, schemele optime de organizare administrativ-teritorială, dar și de faptul că efectul final al reformelor ar trebui să fie asigurarea cetățenilor cu servicii publice calitative. Primarii din localitățile țării s-au implicat activ în acest proces. Edilii declară că reforma trebuie făcută în așa fel încât să nu pierdem localitățile. Potrivit acestora, cele două modele avansate de autoritățile centrale și care-și propun să reducă numărul de primării nu sunt binevenite.

I. CONSIDERAȚII GENERALE ȘI PUNCTE DE REPER

1. Analizând abordările și modelele radicale ale reformei AT vehiculate în anumite cercuri, putem aduce următoarele critici:

✓ Premisele greșite luate ca baza pentru elaborarea/propunerea unor modele/opțiuni. Confundarea efectelor/situației actuale și lipsa analizei/ignorarea cauzelor adevărate care au condus la aceste probleme.

✓ Exagerarea rolului și importanței fragmentării teritoriale în raport cu reformele și măsurile de descentralizare reală (în primul rând financiară).

✓ Focusarea și axarea în principal pe opțiuni de amalgamare (în special cele radicale).

✓ Lipsa de abordări complexe, flexibile și complementare.

✓ Se pornește în primul rând pe reorganizarea APL 1. Pe când, problema actuală și general recunoscută, inclusiv în strategia reformei AP este - APL 2.

✓ Lipsa legăturii corespunzătoare de relațiile/experiențele/particularitățile istorice, sociale, economice, politice, culturale, etnice, psihologice, geografice din Republica Moldova etc..

✓ Exemple/experiențele aduse din alte țări dar în mare parte nereușite, incompatibile și depărtate cu situația din RM (Danemarca, Estonia și alte țări baltice, Albania, Georgia, Ucraina etc.);

✓ Insistarea pe reforme radicale în condițiile lipsei de precondiții fundamentale pentru astfel de reforme: infrastructura fizică, infrastructura digitală, descentralizare financiară/economică etc.

✓ Un sistem de date/statistică deficitar, care nu permite evaluarea obiectivă și adecvată a tuturor acestor opțiuni.

✓ Lipsa evaluărilor de impact social, cultural, administrativ, economic, financiar, inclusiv sub aspectul avantajelor/dezavantajelor. Se vorbește despre niște efecte pozitive și economii la scară, însă nu se probează nici cum.

✓ Doar 7 orașe din cele 32 (centre raionale) sunt sustenabile financiar în prezent!!!! Adică, în prezent, indiferent de mărimea localităților, majoritatea covârșitoare a APL se confruntă cu aceleași probleme: subfinanțare, lipsa de capacitate, lipsa de specialiști în condițiile unui volum enorm de muncă etc. Este evident că NU numărul de populație și fragmentarea teritorială este problema actuală al APL!

✓ Riscurile acestor abordări nu sunt/nu pot fi calculate. Dar la o analiză generală, sunt enorme: avantajele enunțate, în realitate fiind DEZAVANTAJE și PERICOLE diametral opuse. De exemplu: o reformă radicală și nepregătită în condițiile actuale Republicii Moldova, va conduce în realitate la: accentuarea procesului de depopulare, creșterea birocrăției și costurilor administrative, reducerea transparenței, îndepărtarea serviciilor de cetățeni, scăderea creșterea calității serviciilor – discutabilă și incertă....., reducerea nivelului de reprezentare și democrație locală, crearea unor precondiții pentru creșterea politizării APL și stabilirea unui regim autoritar etc.

✓ Graba și presiunea/impunerea externă. Impunerea unor reforme/viziuni din partea organizațiilor/expertiilor străini, în multe cazuri rupte și contrare realităților politice, sociale, economice, culturale etc.

✓ lipsa unor analize profunde și complexe a reformelor/tentativelor anterioare. Ne luarea lor în considerație.

✓ blocarea pentru mult timp înainte a unor reforme reale în domeniul descentralizării

✓ Lipsa de resurse, fonduri/finanțări enorme care sunt necesare pentru infrastructura fizică, drumuri, apă, canalizare etc.. pentru a asigura conectivitatea, condițiile și accesul la servicii a cetățenilor din localitățile reformate.

✓ Lipsa transparenței, a unui proces larg și adecvat de consultare și dezbateri publice a modelelor/opțiunilor respective

2. Problema modelelor/experiențe străine

▶ În primul rând, lipsesc exemple/modele de succes relevante și compatibile pentru

Republica Moldova. Ceea ce este normal. Deoarece contextul social, politic, economic, financiar, geografic, etc. este total diferit.

▶ De regulă sunt aduse drept exemple: Țările Baltice, Țările Nordice, Georgia, Armenia, Albania, Ucraina??? Tarile Baltice (UE); Țările Nordice (Danemarca/Norvegia). Georgia - .

▶ Majoritatea lor NU pot fi luate ca exemplu pozitiv, decât parțial, deoarece:

a) Unele sunt la început de cale (descentralizării) și au niște sisteme extrem de centralizate (Albania, Ucraina, Georgia, Armenia.). În privința "succesului" reformelor din aceste țări, există mari semne de întrebare. Republica Moldova fiind cu mult mai înaintea acestor țări la capitolul democrația locală și descentralizare.

b) Altele, țările baltice – pe parcursul a mai multor decenii în calitate de țări ale UE au avut acces la fonduri enorme, și-au construit o infrastructură corespunzătoare și au dezvoltat enorm domeniul prestării serviciilor publice prin intermediul e-guvernării (Estonia, Letonia, Lituania). Plus la aceasta, reforma în aceste țări, a fost susținută de fonduri importante de stimulare a amalgamării voluntare și altor forme de cooperare. Element investițional/financiar extrem de important și de care Republica Moldova este lipsită aproape în totalitate și nu se întvede o perspectivă pe termen scurt și chiar mediu.

c) Altele – (Țările nordice: Danemarca) - sunt cu totul incomparabile, deoarece au un nivel extrem de înalt al serviciilor publice, infrastructurii și guvernării electronice - incomparabile cu ceea ce există în RM. Dar și în aceste țări, reformele au fost realizate prudent, etapizat, discutate pe larg și au durat zeci de ani.

Totodată, cu siguranță de la țările dezvoltate (în special cele Nordice și Baltice) pot fi luate ca exemplu: metodologia și unele abordări, bazate pe prudență, consultanță și consens larg, precum și caracterul etapizat și evaluări profunde permanente a măsurilor luate și rezultatelor atinse.

3. Cauzele reale ale problemelor și situației actuale din APL

Înainte de a începe discuțiile și identificarea direcțiilor de reformare a APL, este necesar de a înțelege, conștientiza și stabili exact problemele reale și cauzele lor adevărate. Confundarea cauzelor și efectelor, este una destul de periculoasă și poate proiecta o imagine greșită și duce spre o direcție greșită de acțiune. În opinia noastră, majoritatea motivelor invocate de autorii unor modele radicale de reformă administrativ-teritorială, își fundamentează concluziile și opțiunile NU pe cauzele reale ale situației actuale din APL și comunitățile locale, dar în principal pe consecințele/efectele lor. De exemplu, un argument invocat pentru o reformă AT se aduce faptul că în Republica Moldova există un proces de depopulare masivă a teritoriilor. Însă, cauza principală a acestei depopulări NU rezidă în mărimea localităților, dar în lipsa de locuri de muncă, lipse de infrastructură, lipsa de aprovizionare cu apă și canalizare, lipsa altor condiții elementare de viață. Sau, cauza lipsei capacității administrative (organizatorice, financiare, economice) a APL NU este o cauză, dar mai degrabă o consecință:

a) a unui sistem administrativ excesiv de centralizat și depășit total

b) a lipsei politicilor coerente și programelor corespunzătoare de dezvoltare locală din partea statului,

c) a lipsei unei descentralizări financiare reale și neimplementării majorității strategiilor/politicilor din acest domeniu;

d) a centralizării și politizării fondurilor naționale investiționale

e) a controlului administrativ și presiunii politice excesive, precum și acțiunilor/abordărilor disproporționale din partea organelor de control și judiciar, care descurajează orice efort și inițiativă la nivel local.

În șirul acesta de cauze reale, putem constata că fragmentarea teritorială care se invocă de unele cercuri, este pe de parte cauza principală a problemelor fundamentale cu care se confruntă Republica Moldova, APL și dezvoltarea locală/națională. Iar locul și importanța ei, este evident exagerată și deconectată de realitățile actuale ale țării noastre.

În special, printre cauzele principale ale problemelor cu care se confruntă practic toate APL locale din Republica Moldova indiferent de mărimea lor sunt:

▶ Centralizarea excesivă a tuturor domeniilor/instrumentelor relevante pentru dezvoltare locală: în special a celor organizaționale, financiare și economice;

▶ Lipsa sau progrese foarte limitate în domeniul descentralizării administrative, financiare, economice și patrimoniale reale!!! Mimarea și târăgânarea implementării reformelor/angajamentelor/acțiunilor concrete prevăzute de diferite acte normative în domeniul descentralizării în ultimii 15 ani. Doar în 2015 și mai ales în 2016, au fost realizate unele măsuri importante dar pe departe suficiente.

▶ NEIMPLEMENTARE din partea autorităților centrale a majorității măsurilor documentelor de politici/strategii/angajamente pe domeniul democrației locale, consolidării autonomiei locale, descentralizării financiare, patrimoniale, economice etc.

▶ Centralizarea și politizarea tuturor fondurilor investiționale. Lipsa unui mecanism obiectiv de repartizare a surselor investiționale de la nivel național.

▶ Lipsa politicilor clare de stat, de susținere a APL în atragerea de fonduri. De ex. Prin crearea unor fonduri de acoperire a participării/contribuțiilor!

▶ Lipsa unor instrumente legale privind amalgamarea voluntară, cooperarea inter-municipală și delegarea de servicii/atribuții/competențe

▶ Blocarea/limitarea totală a libertății pentru APL în domeniul organizării, structurii, statelor de personale și politicilor salariale/de stimulare

▶ Controlul/presiunea politică administrativă și judiciară excesivă asupra APL din partea mulțimii de instituții de control ale statului care împiedică activitatea APL și descurajează enorm inițiativa/efortul lor.

▶ Politicile de discriminare financiară, administrative, economică a majorității APL/regiunilor în raport cu unele teritorii (de ex. UTA Găgăuzia).

▶ Nu în ultimul rând: corupția politică și lipsa unui sistem judiciar independent

▶ Impunerea unor reforme/viziuni din partea organizațiilor/expertiilor străini, în multe cazuri neconsultate cu APL/reprezentanții săi și de aceea rupte de realitățile politice, sociale, economice, culturale etc. De regulă, în detrimentul și cu neglijarea totală a expertizei naționale.

▶ Incapacitatea instituțională a autorităților statului în aceste cazuri de a se opune și de a-și apăra pozițiile/interesele naționale. Iar în consecință, acceptarea oricăror condi-

ții impuse, în schimbul acordării finanțării. Se acționează după modelul: Fondul monetar a spus „...”, FM nu permite, Banca Mondială este împotriva, UE insistă.....Nu putem face nimic.....

Prin urmare, fragmentarea teritorială, NEFIIND, pe departe printre primele și principalele cauze care influențează negativ capacitatea administrativă și dezvoltarea locală.

II. OBIECTIVELE ȘI PRINCIPIILE CARE URMEAZĂ SĂ GHIDEZE O REFORMĂ APL

1. Obiectivele reformei:

▶ Prioritatea intereselor omului și a comunităților locale. Nu comoditatea administrativă, dar asigurarea confortului comunităților locale și cetățenilor concreți.

▶ Consolidarea democrației, autogovernării și autonomiei locale. Acest element fiind unul fundamental pentru un stat modern și democratic. Mai ales, pentru țările cu un trecut totalitar înc are există un risc sporit pentru revigorare verticalei puterii.

▶ Asigurarea realizării principiului subsidiarității /Cartei Europene a Autonomiei Locale. Serviciile urmează a fi prestate de autoritățile care sunt cele mai aproape de cetățeni.

▶ Asigurarea accesului comunităților locale la servicii publice mai diversificate și mai calitative

▶ Stoparea/încetinirea depopulării comunităților rurale/urbane. Oferirea perspectivei și păstrarea speranței de revigorare a comunităților locale din mediul rural.

▶ Asigurarea reprezentării/mandatului direct din partea populației, indiferent de mărimea localității și numărul de populație. Asigurarea reală a dreptului constituțional al cetățeanului la egalitate și echitate, inclusiv în asigurarea cu servicii publice. minimale, indiferent de locul de trai, mărimea localității, numărul de populație etc.

2. Principiile modelului reformei APL propuse de CALM

▶ Recunoașterii necesității și priorității unei reforme veritabile a administrației publice locale, bazate pe realizarea măsurilor concrete de descentralizare. În cadrul căreia organizarea administrativ teritorială reprezintă doar un element care urmează a fi abordat în mod prudent și etapizat, pe măsura realizării condițiilor necesare.

▶ Pregătirii minuțioase și asigurării în prealabil a unor condiții vitale: infrastructură, comunicații, ghișeu unic, e-guvernare etc.

▶ Flexibilității, complexității, asigurării de alternative și a dreptului de a decide pentru APL

▶ Caracterului benevol și asigurării unui consens social/politic cât mai larg

▶ Evoluției și etapizării.

▶ Incluziunii, astfel ca toți actorii relevanți să fie implicați: APL, APC, societatea civilă, mediul de afaceri, mediul academic și științific, parlamentari, partidele politice, minorități, grupuri vulnerabile etc.

▶ Elaborării unor soluții proprii și conectate la realitățile RM

▶ Transparenței și dezbaterii publice largi

▶ Dialogului permanent cu CALM/APL

▶ Asigurarea cu date/informație necesare și evaluarea permanentă a rezultatelor reformei

▶ NU unor abordări radicale și aventuri peste noapte!

III. ELEMENTELE MODELULUI CALM/DACIA

1. Caracteristica generală:

▶ Reprezintă o îmbinare logică a tuturor opțiunilor de reformă, cu excepția celor radicale și incompatibile

▶ În special sunt îmbinate următoarele opțiuni strâns legate și interdependente:

- Descentralizare administrativă
- Cooperare intercomunitară/municipală
- amalgamare (voluntară)

Iar elementul primordial și de bază îl reprezintă DESCENTRALIZAREA ADMINISTRATIVĂ!

2. Direcțiile/elementele principale

❖ Optimizarea organizării teritoriale și prestării serviciilor

❖ Creșterea și consolidarea bazei de venituri locale proprii (descentralizarea financiară)

❖ Descentralizarea economică și patrimonială

❖ Organizarea și funcționarea APL (descentralizarea organizațională)

❖ Diminuarea și reglementarea controlului administrativ/judiciar excesiv

3. Acțiuni

3.1 Optimizarea organizării teritoriale și prestării serviciilor

1. Revizuirea locului și rolului APL de nivelul II (raioane). Opțiuni:

▶ Lichidarea consiliilor raionale și transformarea instituției președintelui raionului în reprezentant al Guvernului în teritoriu. Funcția de bază: coordonarea serviciilor desconcentrate și controlul legalității actelor APL I

▶ Formarea unor UAT II mai mari/regiuni cu dezvoltarea/păstrare instituției reprezentantului guvernului (inclusiv în varianta de mai sus)

2. dezvoltarea instituției amalgamării voluntare. Elaborarea și implementarea cadrului legal corespunzător

3. Cooperarea inter municipală. Prestarea serviciilor prin cooperare. Elaborarea și implementarea cadrului legal corespunzător.

4. Delegarea de competențe și servicii către alte APL, inclusiv a serviciilor administrative. Elaborarea și implementarea mecanismului și cadrului legal corespunzător.

5. Implementarea conceptului poliilor de creștere/dezvoltare prin acordarea statutului de municipii (după modelul mun. Chișinău) tuturor orașelor reședințe de raioane. Cu posibilitatea de a atrage în sfera sa de prestare a serviciilor și administrare a satele din împrejurime.

3.2 Continuarea descentralizării financiare și patrimoniale

Sursele de venit ale bugetelor locale:

▶ 100% impozit din salarii (venitul persoanelor fizice)

▶ Implementarea sistemului de colectare a IPF la locul de domiciliu

▶ 100% impozit din venitul persoanelor juridice (sau o anumită proporție rezonabilă)

▶ Implementarea sistemului de impozitare

▶ TVA și taxa pe resurse naturale

▶ Amenziile, colectate pe teritoriul respectiv

▶ Delimitarea, înregistrarea și evaluarea bunurilor imobile. Clarificarea statutului resurselor naturale locale, obiective acvatice, cariere etc. în vederea recunoașterii drepturilor APL.

▶ Liberalizarea taxelor locale, în sensul asigurării dreptului APL de a stabili taxele și mărimile lor

▶ Eliminarea tuturor scutiilor la taxele și impozitele locale. Transferarea competenței date în sfera exclusivă a APL.

▶ Crearea și înzestrarea APL cu instrumente informaționale corespunzătoare de management administrativ, patrimonial evaluarea bunurilor imobile, resurselor naturale.

▶ Taxa pe amenajarea teritoriului în mediul rural achitată per hectar (nu per angajat). În scopul asigurării principiului echității și diminuării evaziunii fiscale

▶ Acordarea dreptului APL de a efectua de sine stătător evaluarea bunurilor imobile conform metodei comparative și în baza unei proceduri provizorii și simplificate. Până la realizarea evaluării masive (3-5 ani),

3.3. Descentralizarea instituțională (organizarea și funcționarea APL)

În prezent, sistemul de remunerare în APL este unul total centralizat, depășit, discriminatoriu și nemotivat. El nu corespunde în totalitate cu multitudinea de competențe puse pe umerii APL și volumul de muncă al funcționarilor din cadrul APL. În acest sens, urmează a fi întreprinse acțiuni în următoarele direcții:

▶ Asigurarea libertății reale și totale pentru APL de a-și stabili propria structură și organigramă, în dependență de mărimea localității și resursele disponibile. Reducerea numărului de consilieri și eliminarea barierelor actuale în stabilirea numărului cât minimal, atât și maximal de angajați în primării.

▶ Revizuirea statutului de funcționar local și corelarea lui cu principiile constituționale ale autonomiei locale de organizare și funcționare al APL. Reglementarea clară și distinctă a statutului funcției publice locale.

▶ Asigurarea libertății și dreptului APL la sisteme proprii de remunerare/stimulare în conformitate cu eficiența activității și veniturile proprii

▶ Eliminarea contradicțiilor și confuziilor actuale în domeniul premierii în cadrul APL.

▶ Revizuirea sistemului de remunerare și stimulare în conformitate cu principiile autonomiei locale în vederea asigurării unor garanții și flexibilități suficiente pentru realizarea funcțiilor legale. Asigurarea dreptului APL la politici proprii de cadre și remunerare.

▶ Instituirea noțiunii de indemnizație pentru primării localităților mici (și nu numai) cu posibilitatea de a desfășura alte activități. Diferențierea accentuată între salariile de bază/minimale ale conducătorilor APL după: numărul de localități, mărimea localității, numărul de instituții administrate, suprafața etc.

3.4. Reducerea/regândirea controlului administrativ excesiv asupra APL:

În Republica Moldova, APL sunt unele din cele mai controlate instituții publice ale statului. În acest sens existând un număr exorbitant de organe de control, care acționează într-un mod total neorganizat și aplică drepturile sale, de regulă cu depășirea competențelor, abuziv și contrar interesului public real. Controlul administrativ, financiar și judiciar în condițiile actuale ale Republicii Moldova este unul opresiv, politizat și contrar drepturilor și intereselor comunităților locale și APL. De regulă, organele de control în raport cu APL exercită presiuni enorme și disproporționate. În multe cazuri fiind încălcate prezumția nevinovăției și blocată activitatea APL. Mai mult ca atât, în condițiile lipsei de cadre și asistență juridică la nivelul APL, acțiunile organelor de control sunt folosite deseori ca instrumente de presiune asupra veniturilor ILEGALE. În acest sens, se propune:

▶ Eliminarea controlului excesiv administrativ, politic, judiciar asupra APL conform recomandărilor exprese a Consiliului European.

▶ Revizuirea cardinală a sistemului actual de control administrativ asupra APL în direcția reducerii numărului de organe de control, stabilirii unor termene și reguli clare de efectuare a unor controale. Aplicare unui control bazat pe audit, prezumția bunei credințe și a nevinovăției APL, asistenței prealabile și acordării termenilor pentru eliminarea unor greșeli neintenționate...

▶ asigurării asistenței consultative preventive din partea Guvernului și tuturor organelor cu funcții de control, eliminării presiunilor și piedicilor în activitatea APL din partea reprezentanților guvernului

▶ Garantarea drepturilor și libertăților fundamentale (viață, libertate, sănătate) prin respectarea statutului de ales local și neadmitere unor măsuri preventive radicale fără acceptul consiliilor locale

▶ Revizuirea sancțiunilor abuzului, neglijenței și depășirii de atribuții în vederea eliminării abuzului și subiectivismului din partea organelor judiciare în raport cu APL.

▶ Stabilire unei responsabilități sporite pentru intentarea nemotivată și ilegală a dosarelor penale împotriva aleșilor locali, precum și aplicarea disproporțională a măsurilor preventive de privare de libertate.

3.5 Alte direcții/acțiuni

▶ Descentralizarea instrumentelor economice: cadrul pentru politici economice locale autonome

▶ Crearea unui mediu sănătos de concurență în cadrul și între APL/servicii publice și instituțiile administrate de APL

▶ Depolitizarea fondurilor naționale de investiții și repartizarea lor după criterii obiective. De ex. repartizarea către APL conform unor criterii clare a cel puțin 50% (de ex. per capita +...alte criterii) din toate resursele naționale destinate investițiilor capitale cu aplicare coeficienților de mărime pentru comunitățile locale din mediul rural (modelul UTA Găgăuzia și a fondului rutier)

▶ Crearea unui fond național de acoperire a contribuțiilor pentru proiecte mari de infrastructură câștigate de către APL (modelul UTA Găgăuzia). Orice UTA care câștigă un proiect de infrastructură, urmează să beneficieze direct și neîntârziat de acoperirea integrală a contribuției din acest fond.

▶ Descentralizarea E-GUVERNARII. Asigurarea dezvoltării e-guvernării până la nivelul I. Asigurarea unei conexiuni la internet, asigurarea cu sisteme informaționale corespunzătoare, asigurarea cu accesului APL la toate bazele de date și registrele naționale, precum și și interoperabilității lor.

AVANTAJELE MODELULUI "DACIA"

1. Reprezintă o reformă veritabilă și complexă a Administrației Publice Locale, orientată spre consolidarea și creșterea capacităților ei. Conținând deopotrivă soluții pentru optimizare teritorială, consolidarea autonomiei administrative/financiare și creșterea capacității de a presta servicii prin dezvoltarea formelor de cooperare sau delegare

2. Este conectat la problemele reale și actuale ale APL/comunităților locale din RM răspunzând la nevoile urgente. Omul și interesele lui sunt primordiale și în centrul atenției

3. Îmbină majoritatea modelelor propuse, fiind în același timp general acceptabil

4. Asigură teren și conținut (viitor) pentru dezvoltarea regională a Republicii Moldova

5. Costuri politice, sociale, economice, financiare etc. reduse

6. Oferă o flexibilitate mare în acțiuni

7. Oferă posibilitatea de a evalua periodic rezultatele și interveni la timp în caz de necesitate

8. Asigură o certitudine, stabilitate și previzibilitate sporită/necesară

9. Nu blochează procesul de descentralizare etc.

UN NOU OS ARUNCAT APL?!

CREȘTEREA VENITURILOR ÎN APL - O INIȚIATIVĂ NECESARĂ, ÎNSĂ CARE POATE DEVENI UNA PĂGUBOASĂ DACĂ NU VA FI URGENT ÎMBUNĂTĂȚITĂ!

CALM susține inițiativa de creștere a salariilor în APL, absolut necesară și justificată. Însă, în forma în care ea a fost prezentată și adoptată de Guvern ea generează mai multe incertitudini, confuzii și contradicții pentru cei din APL, făcând foarte dificilă aplicarea ei în practică și creând tensiuni între diferite categorii de funcționari.

Membrii Guvernului au aprobat proiectul de Lege privind majorarea cu până la 50% a salariilor pentru primari și viceprimari, președinți și vicepreședinți de raion, pretori și vicepretori. De asemenea, cu până la 15% din salariul de funcție vor crește și salariile personalului care asigură deservirea tehnică a APL. Acesta a fost subiectul emisiunii Regionalii de la TV8, invitat în studio fiind directorul executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) Viorel Furdui.

Potrivit directorului executiv al CALM, problema salariilor mici din cadrul APL se discută de foarte mult timp, din acest punct de vedere situația fiind extrem de gravă. „APL au fost desconsiderate în totalitate și din acest motiv în APL există o atmosferă dezolantă atunci când e vorba de continuarea activității în cadrul APL. Acest lucru se atestă la toate nivelele de administrație locală. În primării există un deficit enorm de contabili, de ingineri cadastrali, secretari ai Consiliilor locale, ș.a. Dacă a ajuns această stare de decepție totală și în rândul primarilor atunci lucrurile sunt într-adevăr foarte grave. Foarte mulți primari buni, care au crescut din punct de vedere profesional pe parcursul a unu, două sau trei mandate, deja se gândesc să părăsească această funcție, deoarece nu există o proporție rațională între responsabilitatea enormă, competențele care se pun zi de zi pe umerii APL și recompensă. Totodată, spre deosebire de alte categorii de funcționari, primarilor, dar și funcționarilor publici, în afară de faptul că sunt discriminați în raport cu alte nivele de administrație publică, conform Legii li se interzice să se ocupe cu anumite activități suplimentare care să le permită să-și suplinească veniturile. Ei nu au dreptul la nicio altă activitate remunerată, excepție fiind predarea în școli sau alte instituții de învățământ. Situația este gravă

”În primării există un deficit enorm de contabili, de ingineri cadastrali, secretari ai Consiliilor locale, ș.a. Dacă a ajuns această stare de decepție totală și în rândul primarilor atunci lucrurile sunt într-adevăr foarte grave!”

și noi de mai mult timp încercăm să abordăm această problemă, venind cu propuneri concrete, sesizând autoritățile statului. Problema este generată de faptul că noi la timp nu am întreprins niște măsuri importante în ceea ce privește ajustarea cadrului legal la principiile de funcționare a APL.”

Cât privește inițiativa legislativă a Guvernului, Viorel Furdui a menționat că CALM încă mai speră că va reuși să discute în cadrul Parlamentului astfel încât proiectul de Lege al Executivului să fie ajustat conform rigorilor autonomiei locale și astfel să devină efectiv. „În formatul în care a fost adoptat de către Guvern proiectul este destul de confuz, din acest motiv considerăm că acest proiect trebuie perfecționat. În proiectul de Lege se propune nu de a majora salariul, dar de a da dreptul APL, în special persoanelor cu funcție de demnitate publică din APL la stimulente, car pot fi până la 50% din mărimea salariului de funcție. Totodată, se acordă dreptul de a stimula cu până la 15% personalul tehnic. Legea 355, cu privire la salarizarea în domeniul bugetar, în articolul 2 este o prevedere prin care persoanelor cu funcție de demnitate publică li se interzice, într-o oarecare măsură, să beneficieze de stimulente. Prin acest articol al Legii se blochează

implementarea actualei inițiative a Guvernului, pe care sperăm că Parlamentul o va exclude. În

actuala variantă a proiectului de Lege sunt și alte inexactități. Se propune ca majorările să constituie până la 50%, dar nu este explicat mecanismul, nici cine va decide dacă majorarea este de 10 sau de 50%. Dacă Consiliul local trebuie să decidă cu cât se majorează salariul primarului, atunci noi nu soluționăm problema, deoarece colegii noștri din cadrul APL nu o singură dată ne-au spus că din cauza relațiilor nu tocmai bune între Consiliu și primari, aleșii locali nici nu se adresează după asemenea premii. De multe ori Consiliile locale acordă premii funcționarilor din primărie și nu primarilor, chiar dacă alesul local este conducătorul acestor funcționari. O altă problemă este că de majorări nu vor beneficia funcționarii publici, în acest sens a fost o inițiativă de a acorda dreptul APL, inclusiv din sursele proprii, de a avea posibilitatea de a acorda unele adaosuri la salarii pentru funcționarii publici în mărime de până la 100%. Faptul că funcționarii publici din APL rămân fără majorări va crea unele tensiuni în cadrul primăriilor, deoarece și așa avem probleme la capitolul identificării specialiștilor care să lucreze în APL.”

Directorul executiv al CALM

este de părere că sustenabilitatea acestei inițiative constituie o altă problemă deoarece, după toate regulile de funcționare a autonomiei locale, pentru implementarea acestora ar trebuie de prevăzut și o sursă. „Este foarte bine că până la sfârșitul anului această cheltuială se va face din bugetul de stat. E corect ca orice modificare efectuată pe parcursului anului bugetar, la inițiativa legislatorului, să fie acoperită financiar de către Guvern, din sursele bugetului de stat. Paralel cu aceasta însă, urmează a asigura această susținabilitate prin identificarea și acordarea cel puțin a unei surse de venit.”

În acest sens, Viorel Furdui a amintit că CALM a venit cu o inițiativă referitor la modul de evaluare a bunurilor imobiliare. „Am venit și cu exemple în acest sens, demonstrând că acest lucru ar permite APL să aibă mai multe venituri proprii și să le folosească în interesul politicii de cadre, remunerație, sau în alte scopuri necesare APL.”

Totodată, potrivit directorului executiv al CALM Viorel Furdui, această inițiativă a Guvernului este necesară, indiferent de forma în care este ea. „Trebuie să schimbăm atmosfera în APL și

”Această problemă trebuie abordată în mod complex. Noi și așa am pierdut mulți angajați din APL. Mulți primari îmi spun că angajează oameni cu 10 clase, sau chiar fără studii, dar responsabilitatea este enormă, iar aceste responsabilități sunt pe umerii primarilor și în Republica Moldova Codul penal se deschide fără efort. Noi trebuie să schimbăm accentele!”

să dăm posibilitatea de a genera o anumită creștere a remunerației în APL, chiar dacă ceea ce se propune la ora actuală este o inițiativă cam întârziată și insuficientă. Problema este că această inițiativă este privită ca una izolată și superficială, ea nu soluționează lucrurile în esență. Este important de a perfecta corect, din punct de vedere juridic, această creștere salarială. CALM a venit în ajutorul inițiatorilor acestui proiect de Lege cu o abordare complexă. Noi am propus ca și funcționarii publici să beneficieze de majorări, să excludem toate aceste bariere în ceea ce privește acordarea premiilor, deoarece în prezent există o formulare foarte confuză. Am propus corelarea acestui sistem, inclusiv la veniturile proprii. Această problemă poate fi soluționată foarte simplu, în baza principiului descentralizării politicii de cadre și a salarizării, iar la aceste capitole la ora actuală avem o discrepanță enormă.”

Viorel Furdui a amintit că în pofida prevederilor Cartei Europene și ale Constituției, până în prezent primarii și funcționarii publici din APL sunt priviți ca o categorie inferioară în administrația publică și atitudinea față de ei este respectivă, exact așa ca într-un stat extrem de centralizat, unde nu funcționează autonomia locală și descentralizarea. „Realitățile juridice de la noi sunt cu totul alate. Există niște principii de funcționare a APL, potrivit cărora primarul este conducătorul APL, un administrator mai important la nivel local nu există. Relația dintre APL și cea de alte nivele, inclusiv cea centrală se bazează pe principiile colaborării, legalității și nu există subordonare între acestea. APL beneficiază de bugete proprii, de personalitate juridică proprie, de patrimoniu propriu, de sistem propriu și autonom de organizare și funcționare, în limitele Legii. Problema de cadre și de salarizare ar trebui să fie una de interes local, deoarece APL sunt cele care trebuie să decidă de câți specialiști este nevoie, ce fel de specialiști și ce politică de remunerare să aibă. Aceasta este principala discrepanță care există și care nu este înțeleasă până în prezent de către colegii noștri din APC.”

Și președintele CALM, Tatiana Badan consideră că situația privind salarizarea angajaților din APL e dezolantă: ” Percepția unora este că la primărie nu se face nimic și salariile sunt foarte mari. Să știți că nu este adevărat. În opinia mea, un primar trebuie să fie motivat. În cazul în care statul nu poate să-i ofere un salariu decent, atunci ar trebui să-i dea prin Lege libertatea de a ocupa și alte funcții. În alte țări sunt asemenea exemple când primarul poate avea o întreprindere, sau o activitate economică, dar nu să-l limitezi în drepturi. Acum se discută mult la acest subiect, mulți ne critică, dar vreau să vă spun că un primar trebuie

să vă reprezinte, are deplasări, trebuie să mănânce ceva, pentru că această funcție nu-i oferă nimic. Eu de multe ori dau bani din buzunar oamenilor care vin la primărie după ajutor, sau nu au bani să ajungă la Cimișlia pentru tratament, de exemplu, pentru că mi-e milă de ei. Primim delegații, primim oaspeți, dar nu avem resurse financiare în cadrul APL pentru a oferi un ceai sau o cafea, pentru că bugetele sunt austere. Pe de altă parte, unii reprezentanți din instituțiile din subordine au un salariu cu mult mai mare decât a unui primar și consider că tot nu este corect. Atunci când serviciile depășesc 2000 de lei, cum poate un funcționar public să supraviețuiască cu 2000-3000 de lei? Nu doar primarilor trebuie majorate salariile, dar și funcționarilor. Mă tem că nu vom avea cu cine să implementăm aceste reforme despre care tot vorbim, dacă oamenii nu sunt motivați. Noi trebuie să-i păstrăm, să-i motivăm ca ei să nu mai plece din țară”.

Tatiana Badan consideră că inițiativa Guvernului de a majora salariile cu 50% este bună, dar trebuie îmbunătățită: ”Este o inițiativă bună dar noi, Congresul Autorităților Locale din Moldova, am menționat că este important să îmbunătățim acest document, deoarece în formula în care este nu ne inspiră prea mult optimism că lucrurile se vor schimba. Această prevedere privind majorarea de până la 50% trebuie implementată din contul veniturilor proprii. Veniturile proprii din APL sunt foarte mici, de aceea noi trebuie să generăm și venituri la nivel local. Aici avem foarte mult de lucru împreună cu Guvernul, la capitolul finanțe publice locale, consolidarea bazei fiscale ș.a. Zilele acestea încercăm să comunicăm și să-i convingem pe deputații din Parlament că este necesar de îmbunătățit acest document, ca el să fie de durată și să încurajeze angajații din APL. Cum voi putea eu ca și primar, cu un salariu mare să-l încurajez pe un funcționar care primește 2000 de lei? Ce pot să-i ofer eu ca să putem lucrăm într-o echipă? Angajatul îmi va spune să lucrez eu, deoarece eu am un salariu mare. Această problemă trebuie abordată în mod complex. Noi și așa am pierdut mulți angajați din APL. Mulți primari îmi spun că angajează oameni cu 10 clase, sau chiar fără studii, dar responsabilitatea este enormă, iar aceste responsabilități sunt pe umerii primarilor și în Republica Moldova Codul penal se deschide fără efort. Noi trebuie să schimbăm accentele. Primarii sunt persoane alese pentru patru ani, sunt reprezentativi. În general, trebuie să punem accent pe funcționarii publici, să le oferim salarii bune, să putem avea specialiști competenți, ca să putem să implementăm calitativ reformele. În momentul în care nu ai specialiști motivați este foarte greu să produci schimbarea!”

DESCENTRALIZAREA REALĂ ÎN DOMENIUL POLITICII DE CADRE ȘI SALARIZARE - SOLUȚIE PROPUȘĂ DE CALM PENTRU A OPRI EXODUL SPECIALIȘTILOR DIN APL!

La inițiativa CALM a avut loc prima ședință a Grupului de lucru privind administrația publică locală, creat prin dispoziția prim-ministrului nr.85-d9, din 13 iunie 2018, în scopul stabilirii unui dialog eficient între Guvern și CALM/APL.

La eveniment au participat funcționari din ministere, primari și experți ai Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM). Ședința a avut loc la sediul Guvernului și a fost prezidată de secretarul general adjunct al Grupului de lucru Adrian Ermurachi, dar și de președintele CALM, primar de Selemet, Cimișlia, copreședinte al Grupului de lucru Tatiana Badan.

Subiectul principal al întrunirii a fost propunerile concrete ale CALM privind remunerarea în cadrul APL și asigurarea surselor noi de venit pentru bugetele locale, prin simplificarea procesului de evaluare a bunurilor imobile de către APL, în scopul asigurării sustenabilității inițiativei de majorare a salariilor din APL.

Adrian Ermurachi i-a salutat pe cei prezenți în cadrul ședinței și a menționat că Guvernul a fost de acord ca din partea APL să facă parte mai mulți membri în acest grup de lucru consultativ de pe lângă Comisia Paritară.

La rândul său, Tatiana Badan a salutat convocarea primei reuniuni în cadrul acestui format, menționând că este una așteptată de mult timp și speră ca astfel să fie relansat dialogul efectiv între autoritățile centrale și cele locale. **De asemenea, Tatiana Badan a menționat că CALM susține inițiativa de creștere a remunerației în domeniul APL, deoarece situația în domeniul dat este foarte gravă și există riscul blocării activității APL din cauza lipsei de specialiști. Totodată, Președintele CALM s-a arătat extrem de dezamăgită și indignată față de atitudinea factorilor decizionali din cadrul ministerelor de specialitate care nu s-au prezentat la această primă întrunire oficială a acestui grup de lucru instituit la inițiativa prim-ministrului. Din cei 7 secretari de stat numiți personal de prim-ministru în calitate de membri ai acestui grup, la ședință a participat doar unul și acela nu a putut asista până la sfârșit.**

„Este stranie atitudinea factorilor decizionali din cadrul ministerelor de specialitate care nu s-au prezentat la această primă întrunire oficială a acestui grup de lucru instituit la inițiativa prim-ministrului. Din cei 7 secretari de stat numiți personal de prim-ministru în calitate de membri ai acestui grup, la ședință a participat doar unul și acela nu a putut asista până la sfârșit.”

În privința subiectelor discutate, CALM a venit cu recomandări complexe, inclusiv propuneri concrete de modificare a legislației în vigoare, care ar putea asigura implementarea cu succes a inițiativei de majorare a salariilor în domeniul APL, în baza principiilor descentralizării și autonomiei locale. În acest sens, expertul CALM Viorel Rusu a prezentat viziunea și propunerile concrete ale CALM, ce necesită implementare urgentă în domeniul salarizării din APL.

„Am atenționat nu o singură dată că este nevoie de descentralizat sistemul de salarizare în domeniul APL, anume această abordare fiind în spiritul Cartei Europene și principiilor constituționale privind autonomia locală și descentralizarea serviciilor publice. Cu regret, până în prezent propunerile CALM au rămas pe hârtie, nefiind luate în considerare.”

Expertul CALM a atras atenția asupra faptului că modalitatea de salarizare a personalului la nivel central și la nivel local, atât din punct de vedere al mecanismelor, cât și din punct de vedere al mărimii salariilor respective este discriminatorie. „Avem un sistem de salarizare extrem de

centralizat. Este imperios necesar de purces la implementarea aspectelor de descentralizare a sistemului de salarizare deoarece, în esență, APL sunt structuri organizate autonom, iar prevederile și regulile de ierarhie aplicate la nivel central nu sunt aplicate și la nivel local. Avem situații paradoxale în contextul în care, proclamând autonomia locală și descentralizarea administrativă, domeniul salarizării rămâne centralizat, cu toate că salarizarea este un element-cheie din punct de vedere al organizării și funcționării APL.”

Un alt aspect menționat de CALM este abordarea diferită, după diverse principii de salarizare a persoanelor cu funcție de demnitate publică la nivel local și a celor cu demnitate publică de la nivel central.

Totodată, CALM a propus eliminarea tuturor barierelor de ordin tehnic în domeniul acordării premiilor, suplimentelor, adaosurilor, onorariilor în cadrul APL, inclusiv asigurarea dreptului conducătorilor APL de a beneficia de premii, de rând cu funcționarii din subordine.

Potrivit CALM, procedura de acordare a premiilor este una umiltoare pentru funcționarii de demnitate publică. Primarii trebuie să

DESCENTRALIZAREA REALĂ ÎN DOMENIUL POLITICII DE CADRE ȘI SALARIZARE - SOLUȚIE PROPUȘĂ DE CALM PENTRU A OPRI EXODUL SPECIALIȘTILOR DIN APL!

meargă cu mâna întinsă în fața Consiliului și dacă acesta este de altă culoare politică atunci edilul s-ar putea să nu obțină niciun premiu pe tot parcursul mandatului.

CALM și-a reiterat poziția potrivit căreia APL trebuie să gestioneze veniturile proprii, inclusiv prin posibilitatea de a atribui sporuri salariale pentru a stimula personalul. „Consiliul aprobă un regulament în acest sens, conform standardelor legale, iar autoritatea executivă (primarul), fără a fi necesar de a convoca ședințele, să poată interveni în unele aspecte ce țin de salarizare/remunerare pentru a menține personalul necesar, având în vedere și faptul că din an în an tot mai multe competențe sunt puse pe umerii APL.”

CALM este de părere că trebuie de acordat mai multă flexibilitate APL de a-și crea propria politică de salarizare, reieșind din necesitățile locale, inclusiv din cauza că la nivel central nu se va cunoaște niciodată care sunt necesitățile reale de la nivel local.

CALM a venit cu propuneri concrete în ceea ce privește Legea 355 din 23.12.2005 cu privire la sistemul de salarizare a sectorului bugetar. CALM a propus ca majorarea să fie aplicată începând cu 01.06.2018, deoarece s-a întârziat foarte mult cu implementarea acestor măsuri.

Potrivit CALM, toate aceste prevederi pot fi discutate, intenția CALM fiind de a ajuta APC la implementarea cât mai operativă a acestor propuneri.

CALM și-a exprimat speranța ca într-o săptămână să fie definitivat proiectul de Lege și să fie promovat în termeni cât mai res-

acceptabil, cu toate că până la reforma APC salarizarea era extrem de apropiată de cea din APL.

Primarul municipiului Strășeni, vicepreședintele CALM Valentina Casian nu s-a arătat încrezătoare în ceea ce privește rezultatele acestor consultări, amintind că ședințe de acest

dialogul este mai mult formal, importanța acestuia încă este neînțeleasă de către APC. Nu putem vorbi despre un dialog instituționalizat atunci când un ministru discută la piață cu cetățenii. Dialogul instituționalizat este atunci când CALM-ul (care are experți în diverse domenii) vine cu so-

De asemenea, CALM a venit cu propuneri de modificări ale Legii 48 din 28 martie 2012 privind sistemul de salarizare a funcționarilor publici, în ceea ce privește remunerarea personalului tehnic, în vederea stabilirii unei modalități flexibile de stimulare și remunerare a acestei categorii de angajați.

trânși, deoarece la nivel local situația este catastrofală în acest domeniu, cu mult mai dificilă decât la nivel central și intervenția dată este binevenită, dar întârziată.

Adrian Ermurachi a recunoscut că salarizarea în domeniul APC a crescut după implementarea reformei, deși este încă sub minimul

gen au mai fost, dar totul s-a redus doar la nivelul declarațiilor. „Trebuie să se înțeleagă că primarii, fără angajații primăriei nu pot face nimic. De aceea nu putem vorbi doar despre majorarea salariilor edivilor, ci a tuturor funcționarilor care activează în domeniul APL. Nu a fost clar de unde vor fi identificate sursele pentru aceste majorări. Cineva dintre reprezentanții APC a spus că în aceeași zi subiectul va fi discutat în cadrul ședinței de Guvern, un reprezentant al ministerului Finanțelor însă l-a contrazis. Această neclaritate creează confuzie în rândul aleșilor locali.”

În acest context, Valentina Casian a amintit că Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei atrage atenția în toate recomandările sale asupra necesității restabilirii unui dialog instituționalizat între APC și CALM/APL.

„Din păcate, constatăm că

luții, iar APC ține cont de ele. Constatăm că la ora actuală nu avem un dialog așa cum ar trebui să fie.”

Și primarul orașului Drochia, vicepreședintele CALM Nina Cerețu a menționat că primarii solicită majorarea salariilor tuturor angajaților din APL, deoarece în primărie se atestă o lipsă acută de cadre. „Noi de mult timp batem alarma că nu are cine să lucreze în APL și din păcate, cel puțin până acum nimeni nu ne-a auzit. **Din 2012 în APL nu au fost înregistrate majorări ale salariilor. Să ne spună economiștii de câte ori au crescut prețurile de atunci. Puținii tineri care mai vin în APL pleacă după un an-doi de acumulare a experienței. Nu avem cum să-i motivăm să rămână.**”

Primarul de Mereșeuca, Ocnița, președintele Asociației Primarilor din Ocnița Emilia Albu a menționat că în ultimul timp se

**Primarul de Mereșeuca, Ocnița
Emilia ALBU:**

**„Sunt președintele Asociației Primarilor
din Ocnița și nu știu ce să le răspund
colegilor la întrebarea de când exact
vom primi salarii majorate“**

speculează cu faptul că primarii ar cere majorări de salarii înainte de alegeri parlamentare. „Această problemă am abordat-o de foarte mult timp. Îmi pare rău că în 2012 am fost nevoiți să ieșim în stradă pentru a cere majorarea salariilor. Nimeni nu a ieșit atunci să discute cu noi, deși eram sute de primari în fața clădirii Guvernului. Am fost și la Strasbourg cu aceeași problemă. Până la urmă am reușit să contribuim la implementarea noului sistem de finanțare în câteva unități administrativ teritoriale și am obținut o majorare a salariului. Nu ne dorim să aplicăm și acum aceeași metodă. La 11 mai am avut o ședință cu participarea premierului Pavel Filip, cu ministrul Finanțelor Octavian Armașu și ni s-a spus că de la 1 iunie salariile primarilor se vor majora cu 50%. Astăzi deja este 11 iulie și noi abia acum alcătuim conceptul Legii. Sunt Președintele Asociației Primarilor din Ocnița și nu știu ce să le răspund colegilor la întrebarea de când exact vom primi salarii majorate.“

Reprezentanții APC au anun-

țat că în una dintre ședințele Guvernului va fi examinat și aprobat acest proiect de Lege, după care acesta va fi transmis Parlamentului.

Un alt subiect pus în discuție a fost simplificarea procedurii de evaluare a bunurilor imobiliare, în calitate de sursă importantă de venit la bugetele locale. **CALM a atenționat asupra faptului că este nevoie de implementarea unor măsuri urgente deoarece, la nivelul întregii republici, bugetele locale ratează venituri în valoare de sute de milioane de lei.**

Potrivit expertului CALM Alexandru Morcov, trebuie să oferim posibilitatea APL să decidă care este capacitatea financiară a cetățenilor, deoarece anume APL cunoaște cel mai bine acest lucru.

„Astăzi, ca să administrez acest impozit este nevoie de circa 35 mii de lei pentru o localitate cu 1000 de gospodării, iar veniturile acumulate nu sunt mai mari de 18 mii de lei. Care ar fi logica colectării acestui impozit? Totodată, creăm inechitate fiscală în cadrul

localităților. Cei care au trecut prin procesul de moștenire, sau au întocmit contracte de vânzare-cumpărare plătesc mult mai mult decât ceilalți cetățeni. Trebuie de făcut urgent modificările necesare în regulament. Dacă este nevoie vă prezentăm calculele și urmează ca acestea doar să fie aprobate.“

În acest sens, CALM a solicitat impulsionarea acestui proces, astfel încât din 2018 APL să poată avea posibilitatea de a

colecta aceste venituri.

Adrian Ermurachi a propus examinarea acestui subiect în cadrul unei alte ședințe, cu participarea unui grup de lucru format din experți în domeniu.

Totodată, CALM a pus în discuție și notificarea nejustificată de

tori nici nu au acces la apă.

Atât președintele, cât și mai mulți reprezentanți ai APL au atras atenția supra faptului că, în pofida efortului depus de Cancelaria de Stat, în frunte cu Adrian Ermurachi, precum și în pofida importanței și actualității deosebite a subiectelor discutate, este inexplicabilă lipsa de la ședință a factorilor decizionali, membrii nemijlociți ai grupului de lucru. La această ședință au fost delegați funcționari fără putere de decizie, unii dintre ei nefiind la curent cu ultimele decizii politice în domeniul salarizării și fără a putea să răspundă la întrebări concrete ale reprezentanților APL. O astfel de atitudine este greu de înțeles, mai ales în contextul în care acest grup a fost creat anume la insistența și inițiativa prim-ministrului, prin dispoziția nr.85-d9, din 13 iunie 2018, în scopul stabilirii unui dialog eficient între Guvern și APL, drept rezultat al întrunirilor cu CALM/ APL din februarie 2018. Cu atât mai mult că la ședință au

nanțelor și altor autorități centrale. Participanții la ședință din partea APL și-au exprimat speranța că lipsa secretarilor de stat, membri titulari ai acestui grup, a fost un accident izolat și pe viitor vor fi excluse astfel de situații care pot afecta credibilitatea și imaginea Guvernului.

În încheierea ședinței, Tatiana Badan a menționat că CALM/ APL așteaptă rezultate și acțiuni concrete în termene scurte de timp (până la sfârșitul sesiunii de primăvară-vară a Parlamentului) și își manifestă toată disponibilitatea de a contribui la identificarea soluțiilor adecvate și necesitatea de a reveni la propunerea anterioară a CALM de creare a unor grupuri de lucru pe lângă fiecare minister, astfel încât să se poată interveni imediat cum apare o problemă într-un domeniu sau altul.

Amintim că grupul de lucru privind administrația publică locală a fost creat prin dispoziția prim-

către Cancelaria de Stat a deciziilor Consiliilor locale de aprobare a unui tarif diferențiat la apă. CALM consideră că din cauza tarifelor sociale existente, mulți consumatori utilizează în exces apa potabilă pentru agricultură și grădinarit, iar din acest motiv unii consuma-

participat aproape toți membrii grupului de lucru din partea APL, unii dintre aceștia au venit de la sute de kilometri, pregătiți, cu propuneri concrete și așteptau răspunsuri/informații din primele surse - de la persoane cu putere de decizie din cadrul ministerului Fi-

nistrului nr. nr.85-d9, din 13 iunie 2018, în scopul stabilirii unui dialog eficient între Guvern și CALM/ APL. Din acest grup fac parte 7 secretari, consilierul premierului și secretarul general adjunct al Guvernului, dar și reprezentanți ai APL și experți CALM.

PROPUNERILE CALM PRIVIND UNELE MĂSURI URGENTE ÎN DOMENIUL SALARIZĂRII DIN APL

I. CONSIDERAȚII GENERALE:

Sistemul actual de salarizare/remunere din cadrul APL este unul totalmente depășit și contrar tuturor normelor/principiilor constituționale și internaționale de funcționare a autonomiei locale/APL din Republica Moldova. Lipsa de măsuri concrete și corelării cadrului normativ din domeniul salarizării cu spiritul și normele în vigoare din domeniul APL, autonomiei locale și descentralizării, au condus la situația actuală extrem de gravă și periculoasă actuală din APL – un deficit enorm de cadre care crește constant pe zi ce trece și riscul sporit de blocare a posibilităților APL de a-și exercita atribuțiile și presta servicii cetățenilor. În prezent, majoritatea APL de nivelul I, indiferent de mărimea sa, se confruntă cu această problemă de sistem, fiind în dificultate de a-și păstra cadrele calificate și de a-și atrage noi specialiști din cauza lipsei de motivare și oricărei perspective. Aceasta în condițiile creșterii enorme din ultima perioadă a responsabilității, numărului de atribuții, complexității și cerințelor față de personalul care activează în cadrul APL. Situația fiind una extrem de nocivă sub aspectul atractivității și perspectivei de activitate în cadrul APL. Majoritatea covârșitoare a celor rămași în APL fiind cu gândul de a părăsi funcțiile ocupate cu prima ocazie. Problema dată fiind constatată inclusiv în majoritatea rapoartelor și recomandărilor Consiliului Europei, privind situația democrației locale din ultimii 10 ani.

De aceea, actualmente se impune luarea unor măsuri urgente pentru a stopa în primul rând plecarea masivă de specialiști. Iar în al doilea, în baza principiilor de descentralizare și autonomie locală, de a oferi soluții durabile și complexe, care să asigure stabilizarea situației și transformarea funcției publice din cadrul APL în una atractivă și de perspectivă. În acest context, este mult așteptată și salutabilă decizia actualului guvern, în calitate de prim pas și măsură urgentă, de a aborda această problemă și majora cu 50% remunerarea persoanelor cu funcții de demnitate publică și funcționarilor din cadrul APL 1, începând cu luna iunie 2018.

În același timp, pentru a deveni efective și aplicabile majorările respective, urmează a fi formulate și adoptate unele modificări la actele legislative care reglementează domeniul salarizării, care să permită eliminarea mai multor contradicții și confuzii legale ce țin de domeniul motivării/premierii conducătorilor și funcționarilor din APL, inclusiv pentru alte categorii de funcționari din cadrul APL. În acest context, CALM a elaborat anterior un set întreg de propuneri concrete, care ar putea oferi soluții juridice adecvate, pe termen scurt și lung, la problemele menționate mai sus, în conformitate cu principiile descentralizării și angajamentele Republicii Moldova din acest domeniu.

Sperăm că aceste propuneri, vor luate în considerație la elaborarea noului sistem de salarizare din Republica Moldova. Totodată, luând în considerație caracterul

urgent al situației actuale care necesită soluții corespunzătoare, CALM vine cu următoarele constatări și propuneri de ordin practic care pot și trebuie să fie adoptate în regim de urgență (sesiunea actuală):

II. PRINCIPALELE PROBLEME/IMPEDIMENTE/ LACUNE/CONFUZII DE ORDIN CONCEPTUAL ȘI PRACTIC:

Probleme de ordin conceptual:

a) Sistemul actual de remunerare, la nivel conceptual, este unul depășit, excesiv de centralizat și contrar întregului cadru normativ (constituțional, internațional) în vigoare din domeniul APL, descentralizării și autonomiei locale. Există o confuzie și necorelare totală. În acest sens, ierarhia în domeniul salarizării stabilită în legea 355 și legea 48, este contrară normelor și realităților juridice din domeniul APL (a se vedea mai jos pct. b));

b) Sistemul actual de remunerare desconsideră și neglijează în totalitate concepția oficială (legală a legislatorului din RM) privind autonomiei locale și reglementările exprese și cu forță juridică supremă potrivit cărora APL beneficiază (li se recunoaște) de patrimoniu distinct, bugete distincte, venituri proprii 100%, de autonomie organizațională, financiară, patrimonială etc., că între APL și cele centrale NU există raporturi de subordonare (inclusiv APL nu trebuie să fie incluse în ierarhia salarizării) etc. Plus, la toate, legea expres prevede că APL beneficiază de competențe DEPLINE și EXCLUSIVE, precum li de dreptul de a decide în toate problemele și chestiunile de interes local. Iar remunerarea în cadrul APL și politica proprie de cadre, reprezintă un domeniu de competență exclusivă și proprie a APL;

c) Incluziunea/considerarea conducătorilor și funcționarilor din APL în calitate de funcționari inferiori altor categorii de funcționari ai statului (deputați, miniștri, funcționari din autorități centrale etc.). Respectiv, abordarea lor discriminatorie și inferioară la capitolul remunerare și garanții sociale. Fapt, care contravine normelor legale fundamentale și cu forță superioară, privind esența autonomiei locale și care stabilesc că între APL și cele centrale NU există subordonare (ierarhie!!!!); Prin urmare, la capitolul nivelului de salarizare, conducătorii APL nu trebuie să fie incluși în ierarhia respectivă. Sau cel puțin această ierarhie, în raport cu APL, trebuie să poarte cu caracter de recomandare și/sau să stabilească/garanțeze limitele minime! Luând în considerație esența autonomă a APL, sub aspect administrativ, financiar, economic, patrimonial și organizatoric;

d) Stabilirea, contrar principiilor autonomiei locale, a unor plafoane salariale maxime rigide și unice ca formă de salarizare pentru conducătorii fin funcționarii din APL. Lipsa flexibilității sistemului de remunerare pentru persoanele cu funcții de demnitate publică și corelării lui cu performanța. Fără a ține cont de esența autonomiei locale (or-

ganizaționale, financiare și patrimoniale), baza fiscală și veniturile proprii ale bugetelor locale, eficiența în activitatea APL.

e) Incluziunea greșită a conducătorilor APL (persoanelor cu funcții de demnitate publică din APL) în categoria SALARIAȚILOR (angajaților) al statului. Pe când conform statutului său și esenței constituționale a autonomiei locale, conducătorii APL (primarii) sunt aleși locali și nu fac parte din ierarhia funcționarilor statului (administrației centrale), nefiind angajați ai statului și nefiind în SUBORDINEA altor funcționari ale statului de la orice nivel. Conducătorii APL exercită în primul rând un MANDAT REPREZENTATIV direct, fiind autoritatea publică și administrativă superioară din cadrul unității administrative-teritoriale respective.

f) Aplicarea greșită față de conducătorii APL a SALARIULUI în calitate de formă de remunerare. Pe când pentru activitatea sa conform statutului său de ales local, conducător al APL și luând în considerație toate limitările legale de incompatibilitate legate de exercitarea altor activități remunerate, conducătorii APL trebuie să beneficieze de un regim de motivare/remunere distinct de cel salarial. Pentru activitatea sa conducătorii APL trebuie să beneficieze de o INDEMNIZAȚIE corespunzătoare statutului său de cea mai înaltă funcție din localitatea respectivă și șef al administrației publice locale. Această indemnizație nu poate fi mai mică decât remunerațiile conducătorilor persoanelor din orice instituție aflată din subordine și nu trebuie să depindă/comparată cu remunerația conducătorilor/persoanelor cu funcții de demnitate publică din cadrul altor autorități centrale, legislative, autonome etc. De asemenea, în privința conducătorilor APL și funcționarilor din APL nu poate stabili decât limitele MINIMALE ale remunerației/compensației materiale, în calitate de garanții împotriva abuzurilor. Totodată, limitele maxime, conform principiilor autonomiei locale și esenței sistemului de formare și administrare a bugetelor locale, reprezintă o competență internă și exclusivă a APL. În dependență de veniturile/resurselor proprii disponibile și propriile politici de cadre.

g) Majoritatea intervențiilor legislative și formulărilor din ultimii circa 10 ani care au vizat remunerarea în domeniul APL, au reprezentat în fond încălcarea principiilor de funcționare și cadrului legal din domeniul APL, un amestec în activitatea APL, limitarea posibilității de a aplica anumite norme etc. În consecință, aceasta a condus la o discriminare sistemică a funcționarilor din cadrul APL, deficit enorm de specialiști, lipsa de motivare totală și limitarea posibilităților APL de a-și edifica o politică proprie de remunerare și cadre.

III. PROBLEME DE ORDIN PRACTIC:

a) Excluderea nejustificată a persoanelor cu funcții de demnitate publică din APL de dreptul la adaosuri, sporuri și suplimente la salariul de bază cu titlu de sti-

mulare/motivare sau compensare (art. 2 din Legea nr. 355). Fapt care reprezintă o barieră în stabilirea unei remunerări și stimulente adecvate pentru conducătorii APL luând în considerație specificul activității, experiența, numărul de mandate, titlurile didactice și științifice, rezultate activității, numărul/valoarea de proiecte implementate/atrase etc.;

b) Limitarea fondului de premiere în conformitate cu art. 8 din legea nr. 355 și art. 9 din legea nr. 48 pentru persoanele cu funcție de demnitate publică și funcționarilor din APL la "....,30% din veniturile obținute suplimentar la cele aprobate (rectificate) pentru anul bugetar finalizat, cu condiția neadmiterii, la sfârșitul anului bugetar, a datorilor creditoare cu termenul de achitare expirat." Această prevedere ca formă și conținut, reprezintă o încălcare a conceptului legal de autonomie locale și un amestec în competențele exclusive ale APL, limitând grav autonomiei operaționale și drepturilor APL de a-și gestiona resursele proprii conform priorităților. De asemenea, această prevedere reprezintă un impediment important care împiedică APL, de a-și dezvolta politici proprii de cadre și motivare pe termen scurt, mediu și lung. O administrație publică locală nu poate fi limitată în mărimea fondului de remunerare/stimulare atunci când este vorba de folosirea resurselor/veniturilor PROPRII. Aceste venituri și modul lor de utilizare reprezintă o competență PROPRIE și EXCLUSIVĂ a APL.

c) Procedura umiltoare de acordare a premiilor prevăzute de lege pentru conducătorii APL/persoanele cu funcții de demnitate publică. Caracterul aparte și distinct de acordare a premiilor conducătorilor și funcționarilor din cadrul APL. Conducătorul APL urmează să primească premiul odată cu echipa sa și fără o decizie separată a consiliului local. Altfel, este total lipsită de logică și nedreaptă, situația când se acordă premii funcționarilor din subordine, iar conducătorul lor urmează să cerșească acest premiu de la consiliu, fără siguranță de a-i fi acordat. Astfel, dacă se decide că funcționarii din subordinea conducătorului beneficiază de premii pentru rezultatele tinse, atunci și conducătorul lor urmează să primească acest premiu alături de întreaga echipă și necondiționat.

d) Limitarea și impunerea APL, de a acorda premii din contul economiilor de la fondul de salarizare. Ceea ce este absolut depășit, greșit și contrar conceptului/sistemului actual de organizare și funcționare al APL. În special din punct de vedere a formării și administrării bugetelor locale. În acest sens, în cadrul APL se operează doar cu termenul de VENITURI PROPRII. Orice sistem de remunerare și stimulare materială din cadrul APL se bazează pe veniturile proprii. Inclusiv acordare premiilor. Păstrarea obligației de a acorda premii din contul economiilor la fondul de salarizare, reprezintă o reminiscență sovietică, atunci când exista o verticală administrativă a puterii, nu existau venituri proprii și toată finanțarea avea loc de la centru. În prezent, aceasta formulă poate fi valabilă doar în cazul autorităților centrale. Însă nicidecum și ce-

lor locale, care beneficiază de autonomia bugetar/financiară/patrimonială etc. Prin urmare, în cazul dat în raport cu APL, sintagma "din economi", urmează a fi înlocuit cu sintagma "din venituri proprii".

e) Lipsa de flexibilitate și posibilitate pentru APL de a stabili salarii mărite în dependență de necesitate în specialiști și performanță, precum și în corelare cu posibilitățile financiare. În acest sens, legea este extrem de rigidă și stabilește expres mărimile fixe a salariilor din APL. Ceea ce este deja depășit, nu corespunde necesităților comunităților locale și relațiilor socioeconomice maxime, precum și împiedică dezvoltarea unor politici locale de stimulare și atragere a cadrelor calificate.

IV. PROPUNERI CONCRETE CARE NECESITĂ A FI ADOPTATE ÎN REGIM DE URGENȚĂ

(1) Legea nr. 355-XVI din 23 decembrie 2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.35-38, art.148), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Nota de la Anexa nr. 2 la Lege se completează cu pct. 3 cu următorul cuprins:

Varianta a: „3. Începând cu 01 iunie 2018 salariile lunare la compartimentul „Autoritățile publice locale” se majorează cu 50 %”. Varianta b: „3. Începând cu 01 iunie 2018 salariile lunare al primarilor și viceprimarilor se majorează cu 50 %”.

2. Din art. 2 alin. 1 sintagma "(cu excepția persoanelor care dețin funcții de demnitate publică)" se exclude. Iar art. 2 alin 1 se propune în următoarea redacție: "Salariile personalului din unitățile bugetare prevăzute la art.1 cuprind:"

3. La articolul 8 din Lege alineatele (21) și (3), pentru a descentraliza și optimiza procesul de acordare a premiilor și stimulentele, se propun în următoarea redacție. „(21) Prin derogare de la prevederile alin. (2), mărimea premiilor cu prilejul jubileelor, sărbătorilor profesionale și al zilelor de sărbătoare nelucrătoare pentru persoanele care dețin funcții de demnitate publică din cadrul administrației publice locale se plătesc din contul veniturilor proprii și se stabilesc prin dispoziție a autorității locale executive, în baza unui regulament aprobat de autoritatea locală deliberativă. (3) Persoanele care dețin funcții de demnitate publică din cadrul administrației publice locale beneficiază de un premiu anual în cuantum de 3 salarii lunare, achitat din veniturile proprii disponibile la sfârșitul anului bugetar. Premiul în cauză se calculează și se acordă anual prin dispoziție a autorității locale executive, în baza unui regulament aprobat prin decizia autorității locale deliberative”.

4. Art. 11 prim – se modifică prin includerea autorităților locale și va avea următoarea redacție : "Pentru personalul care efectuează deservirea tehnică și asigură funcționarea Cancelariei de Stat, ministerelor, altor autorități administrative centrale și locale, din subordine și structurilor organizaționale din sfera lor de competență, suplimentar la salariul stabilit la art. 9, se stabilesc plăți de stimulare. Plățile de stimulare se achită lunar din contul mijloacelor alocate anual pentru plăți de stimulare în conformitate cu legislația privind sistemul de salarizare a funcționarilor publici și din contul economiilor mijloacelor pentru retribuirea muncii alocate pe anul res-

pectiv pe autoritate, concomitent cu plata salariului, și se stabilesc separat pentru fiecare persoană, proporțional cu salariul funcției prevăzut în anexa nr. 8, calculate conform metodei stabilite în anexa nr. 31.

(2) Astfel la Legea nr. 48 din 22 martie 2012 privind sistemul de salarizare a funcționarilor publici (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.63, art.213), cu modificările ulterioare, se propun următoarele:

1. Art.1. – Articolul 6 Legii privind sistemul de salarizare a funcționarilor publici nr.48 din 22 martie 2012 (31.03.2012 în Monitorul Oficial nr. 63, art. Nr:213), cu modificările și completările ulterioare, se completează cu alineatele (11), (12) cu următorul cuprins:

“(11) Salariile de funcție conform gradelor și treptelor de salarizare autorităților publice locale reprezintă suma minimă garantată a salariului de funcție stabilit de Guvern.

(12) Salariul de funcție concret conform gradelor și treptelor de salarizare a funcțiilor publice ale autorităților publice locale se stabilește anual de către autoritățile locale deliberative la aprobarea bugetelor respective, ținând cont de capacitățile bugetare proprii în limita valorilor minime prevăzute în anexa 1 la prezenta lege până la valorile maxime, care nu pot depăși 100% din valorile minime.”

2. La articolul 9 din Lege, alineatul (5) se propune în următoarea redacție:

“(5) Autoritățile publice locale pot stabili funcționarilor publici un premiu anual, în cuantum de până la 3 salarii lunare, achitat din veniturile proprii disponibile la sfârșitul anului bugetar. Premiul în cauză se calculează și se acordă anual prin dispoziție a autorității locale executive, în baza unui regulament aprobat prin decizia autorității locale deliberative”.

3. Articolul 11 din Lege, după prima frază, se completează cu următoarea frază:

„Premiile cu prilejul jubileelor, sărbătorilor profesionale și al zilelor de sărbătoare nelucrătoare pentru funcționarii publici din cadrul administrației publice locale se plătesc din contul veniturilor proprii și se stabilesc prin dispoziție a autorității locale executive, în baza unui regulament aprobat de autoritatea locală deliberativă.”

4. Anexa nr. 3 la Lege se completează, în final, cu o notă cu următorul cuprins:

„Notă: Începând cu 01 iunie 2018 salariile de funcție stabilite conform gradelor de salarizare din prezenta Anexă se majorează cu 50 %”. Aceste propuneri vor impulsiona procesul de stimulare a aleșilor și funcționarilor publici locali, inclusiv evitarea unor divergențe permanente dintre autoritatea deliberativă și executivă din motive de apartenență politică, etc., de asemenea va atenua exodul de personal din cadrul APL.

În final, solicităm examinarea și definitivarea în maximum 1 săptămână a proiectului de lege în baza propunerilor menționate mai sus și cu participarea CALM. De asemenea, solicităm includerea CALM la elaborarea și discutarea Conceptului de salarizare unitară în sectorul public, pentru a asigura ca acesta să fie conform principiilor și standardelor de funcționare a APL.

PRONOSTIC CATASTROFAL PENTRU MOLDOVA:

PIERDERI ANUALE DE PESTE 1 MILIARD DE LEI LA BUGETUL PUBLIC NAȚIONAL!

După implementarea inițiativei impozitului unic de 12% persoanele cu venituri mici vor avea de pierdut, iar persoanele cu venituri mari vor avea de câștigat, scrie economistul IDIS Viitorul, Veaceslav Ioniță în publicația TREND HUNTER.

Astfel, potrivit expertului: doar 10% din sumă vor merge către persoanele cu venituri foarte mici; beneficiarii de bază sunt persoanele cu venituri mari; pierdanții de bază sunt primăriile și în mod special Primăria mun. Chișinău.

„Impozitul unic simplifică esențial administrarea impozitului pe venit a persoanelor fizice și permite autorităților mai clar și transparent să ofere facilități anumitor categorii de

persoane: cele cu venituri mici sau familiilor cu mulți copii. Însă în formula actuală acest impozit nu atinge scopurile declarate și provoacă pierderi anuale de peste 1 miliard de lei Bugetului Public Național din totalul de 3,8 miliarde lei impozit pe venit a persoanelor fizice. Ceea ce reprezintă o scădere cu 35% a veniturilor din acest impozit”, notează expertul.

El amintește că impozitul pe venit a persoanelor fizice este una din sursele de bază de venit la bugetele locale.

„În urma inițiativei, cel mai mare pierdant va fi municipiul Chișinău, care are planificat în acest an 1,3 miliarde lei venituri din impozitul pe venit a persoanelor fizice din totalul de 3,8 miliarde lei venituri. Datorită faptului că majoritatea salariaților sunt concentrați în mun. Chișinău și

” În formula actuală acest impozit nu atinge scopurile declarate și provoacă pierderi anuale de peste 1 miliard de lei Bugetului Public Național din totalul de 3,8 miliarde lei impozit pe venit a persoanelor fizice.”

aici salariile sunt mai mari decât media pe țară, anticipăm o reducere a veniturilor anuale ale municipiului cu 350 mil lei la situația zilei de azi, cea ce reprezintă aproape 10% din bugetul municipal. Restul autorităților publice locale pierd împreună alte circa 200 mil. lei”, precizează Veaceslav Ioniță.

El susține că toate calculele sunt în valoare anuală și se vor răstrânge plenar începând cu anul 2019, însă dacă legea va intra în vigoare de la 1 octombrie, atunci pierderile autorităților locale vor depăși în acest an 180 milioane lei, bani care trebuie să fie compensați prin lege din bugetul de stat.

În opinia sa, „toate aceste pierderi bugetare nu sunt compensate de realizarea obiectivelor declarate”.

Estimări optimiste ale Ministerului Finanțelor: "Mica reformă fiscală" va aduce 4-5 miliarde de lei la buget în următorii 2-3 ani

Pachetul de legi care vizează „mica reformă fiscală” va contribui la majorarea încasărilor bugetare, consideră Ion Chicu, Secretar de Stat în cadrul Ministerului Finanțelor. Într-o analiză publicată pe Facebook, Chicu mai spune că reducerea impozitului pe venit nu va impune majorări de alte taxe.

“Deci, la această etapă, compensarea impactului bugetar imediat (matematic aceste măsuri aduc o scădere de venituri de cam 190 mln. lunar) nu impune majorări de alte taxe. Cu atât mai mult că încasările pe care le avem actualmente la bugetul de stat le depășesc esențial pe cele planificate inițial (chiar cele rectificate)”, explică funcționarul. În opinia lui Chicu, reformele din domeniul fiscal vor reduce considerabil și economia tenebră.

“Da, vom avea un grad mai înalt de conformare fiscală (am avut aceasta în 2008, când s-a mers cu diminuări de taxe, au avut aceasta și colegii din Ungaria (experiență din care ne-am inspirat mult în procesul promovării reformei). Țintim aici „înălbirea” în perspectiva următorilor 2-3 ani a măcar 25-30% din economia tenebră (estimată recent la cam 55 - 70 mlrd. lei anual)”, a mai scris Secretarul de stat al Ministerului Finanțelor. Oficialul este convins, de asemenea, că pachetul de legi va contribui la creșterea veniturilor cetățenilor și, implicit, la creșterea consumului.

“Ne așteptăm, de asemenea, și la o majorare a consumului, or veniturile pe care le primesc suplimentar cetățenii (considerând nivelul existent de venituri) nu cred să meargă spre economii. Per total, estimările noastre indică o creștere a încasărilor bugetare în următorii 2-3 ani de circa 4-5 mlrd. lei. Cel mai important, însă, este susținerea businessului, sporirea competitivității noastre investiționale, dar și pașii concreți pentru a redresa starea de lucruri în domeniul migrației forței de muncă”, consideră Ion Chicu.

“Toate aceste modificări vor “lăsa” în buzunarele oamenilor venituri suplimentare semnificative, care anterior trebuiau plătite sub formă de impozite. Am scris în mod intenționat – “trebuiau”, or de multe ori povara fiscală excesivă pe plățile salariale stimula antreprenorii să folosească plicul ca mijloc de plată a salariului”, conchide sursa citată. Amintim că Parlamentul a aprobat pachetul de legi care vizează „mica reformă fiscală”, dar și stimularea afacerilor și creșterea veniturilor cetățenilor. Normele adoptate prevăd că, în premieră pentru istoria țării, minimul de existență nu va mai fi impozitat. Astfel, scutirea personală se dublează, de la aproape 11.300 la 24 de mii de lei. Iar pentru impozitul pe venit se introduce o cotă unică de 12 la sută, reducându-se de la 18%. La fel, pachetul de legi mai prevede ca angajatorul va achita doar 18% la bugetul asigurărilor sociale, comparativ cu 23% cum este acum. Reforma mai conține și limitarea abuzurilor asupra oamenilor de afaceri din partea instituțiilor de drept.

Expertul Viorel Gârbu: „ÎN REPUBLICA MOLDOVA NU S-A REUȘIT SĂ SE AJUNGĂ LA O DESCENTRALIZARE FINANCIARĂ REALĂ!”

Amnistia fiscală, modificările în legislația fiscală aprobate de Parlament, dar și sistarea asistenței macrofinanciare din partea Uniunii Europene au constituit subiectul unui interviu cu expertul în domeniu economic Viorel Gârbu, în cadrul emisiunii „La înălțime cu CALM”.

Amnistia fiscală este un subiect discutat foarte mult în societate...

Viorel Gârbu: Partea legată de amnistia fiscală este una foarte sensibilă, acest lucru a fost demonstrat și în anul 2016, atunci când a avut loc prima inițiativă de acest fel, care a fost criticată de comunitatea internațională, dar și de societatea civilă din Republica Moldova. Este regretabil faptul că Parlamentul a decis să avanseze pe această dimensiune, care ne poate afecta atât starea lucrurilor la nivel intern, cât și relațiile RM pe plan internațional, a percepțiilor comunității internaționale. Cu regret, într-un final, cetățeanul este educat că acei care nu plătesc taxe sunt mereu în câștig, iar cei care sunt buni plătitori sunt penalizați de autorități. Acest gen de abordări sunt foarte nefericite. În ceea ce privește reforma fiscală, acest lucru este salutar, deoarece autoritățile vin să reducă presiunea fiscală asupra cetățeanului, ceea ce nu poate decât să ne bucure. În același timp, să nu uităm că funcția de bază a statului este cea de redistribuire a finanțelor publice. În acest sens, statul nu trebuie doar să încaseze taxe mici, dar are și alte responsabilități în domeniul precum cel social, al educației, protecția sănătății, a persoanelor vulnerabile și a celor în etate și cunoaștem că statul nu se descurcă foarte bine pe aceste dimensiuni. Avem pensii și salarii mici, necesități enorme în toate aceste domenii. Pe lângă aceasta, statul trebuie să găsească posibilitatea să crească performanța nu doar în domeniul social, dar și în cel de dezvoltare economică. Altfel, ne putem trezi că plătim taxe mici, dar statul RM va avea de suferit ca imagine.

În urma acestor reforme, autoritățile publice locale vor avea de câștigat sau de pierdut?

Viorel Gârbu: Aceste reforme nu au fost discutate suficient în societate, din acest motiv, la această etapă este foarte greu să înțelegi care va fi impactul. Așteptările autorităților centrale sunt optimiste, dar e obligația lor să aibă această abordare. Modul în care evoluează APL trebuie văzut în ansamblu. În acest context, este bine să menționăm faptul că în RM nu s-a reușit să se ajungă la o descentralizare financiară reală. De aceea, indiferent de toate aceste ajustări, chiar și dacă reforma respectivă va avea un impact pozitiv, aceasta oricum nu soluționează problema cu care se confruntă APL. Dacă analizăm cum evoluează bugetele locale, componente ale bugetului public național, atestăm că cea mai penibilă situație este anume în bugetele locale, ponderea acestora în bugetul național este mereu în scădere. Impozitele (veniturile) în bugetul de stat cresc, iar bugetele (veniturile) locale descresc! Ceea ce înseamnă în realitate o centralizare tot mai accentuată! cea mai penibilă situație este anume în bugetele locale, iar ponderea acestora este mereu în scădere. Impozitele în bugetul național cresc, iar bugetele locale descresc, de aceea, problema este mai amplă și necesită o soluționare cât mai rapidă.

Cum credeți, de ce nu s-a reușit implementarea reformei descentralizării financiare?

Viorel Gârbu: Regretabil, dar autoritățile văd relația între APC și APL ca fiind una de confruntare, mereu a dominat factorul politic, dar și speculațiile și capacitatea APC să determine un anumit comportament la nivel local. **Este bine să înțelegem faptul că noi toți suntem parte a bugetelor locale, toți trăim într-o anumită localitate, iar bugetul de stat este unul sintetic, care este plasat pe bugetele care se formează la nivel local, valoarea adăugată fiind generată la nivel local. Dacă ne dorim o democrație au-**

Cea mai penibilă situație este anume în bugetele locale, ponderea acestora în bugetul național este mereu în scădere. Impozitele (veniturile) în bugetul de stat cresc, iar bugetele (veniturile) locale descresc! Ceea ce înseamnă în realitate o centralizare tot mai accentuată!

tentică, deciziile trebuie luate de jos în sus. Regretabil, dar deși a trecut o perioadă foarte lungă de timp de când ne-am desprins de Uniunea Sovietică, autoritățile continuă să aibă o abordare sovietică (totalitară și centralistă). Autoritățile vor să determine la nivel central orice comportament de la nivelul local. Este o abordare și un mod de gândire nedemocratic și acest lucru, din păcate, nu se schimbă. Chiar dacă opoziția critică vehement autoritățile pentru acest gen de comportament, atunci când ajunge la putere se comportă de o manieră similară. Este comod și facil pentru opoziție să abuzeze de acele scheme puse în aplicare de cei care au fost anterior la guvernare.

Sunt și state care au reușit să se debaraseze de această mentalitate, deși au trecut și ele prin acest regim sovietic...

Viorel Gârbu: Republica Moldova dă dovadă de o performanță foarte proastă nu doar în acest aspect. Suntem un stat care înregistrează curenți în mai multe aspecte. Economia a rămas în urmă, identitatea națională încă mai este discutată, ș.a.m.d.

Uniunea Europeană a anunțat că va bloca finanțările macro-financiare de care beneficiază bugetul de stat. Cum ne va afecta acest lucru?

Viorel Gârbu: Acest lucru ne afectează la nivel de imagine. Ajutorul macrofinanciar vorbea despre încrederea UE în capacitățile noastre și recunoașterea anumitor progrese în dezvoltarea RM. Faptul că UE a blocat acest ajutor ne afectează nu atât din punct de vedere financiar, cât din punct de vedere al imaginii și al constatării lipsei de progres. Atestăm faptul că am regresat și suntem apreciați negativ de către UE. UE va continua să asiste RM, într-o formă sau alta, doar că instrumentele vor fi altele. Cel mai probabil, UE va schimba dialogul cu autoritățile centrale pe dialogul cu alți factori de decizie, mai mici, cum ar fi societatea civilă, cetățenii, sau chiar APL, evitând puterea centrală, deoarece prin comportamentul său aceasta s-a discreditat, lucru recunoscut la nivelul UE.

Reprezentanții APL susțin că ar fi mult mai bine ca finanțările să vină direct către APL, nu prin intermediul puterii centrale...

Viorel Gârbu: Asistența macrofinanciară înseamnă schimbul de politici, iar politicile oricum se fac la nivel central. Totuși, mijloacele și fondurile pe care UE le alocă RM ar putea să rămână la un nivel constant, doar că instrumentul de alocare al acestora se va schimba. Acele fonduri pe care le ratează bugetul central ar putea fi alocate în cadrul unor proiecte sectoriale pe care UE le implementează la nivel local. Vorbim despre dezvoltarea infrastructurii, apă și canalizare, a mediului de afaceri ș.a.m.d. Avem un calificativ negativ dat de UE privind performanța Guvernului și Parlamentului, instituții ce reprezintă statul, iar noi trebuie să progresăm ca să revenim la normalitate. Totuși, UE va continua și pe viitor să determine schimbările în RM, fiindcă noi continuăm să primim asistență de la UE.

REFORMA FISCALĂ MICĂ, PROBLEME MARI!

IMPACTUL NOII REFORME FISCALE ASUPRA BUGETELOR LOCALE: EXISTĂ RISCURI CARE NECESITA ABORDĂRI ȘI RĂSPUNSURI ADECVATE!

Reforma fiscală necesită măsuri urgente de descentralizare și compensare a pierderilor din bugetelor locale! Asta, după ce Parlamentul a aprobat pachetul de legi care vizează „mica reformă fiscală”, dar și stimularea afacerilor și creșterea veniturilor cetățenilor. Legea fost votată în două lecturi, de către 56 de deputați. Înaintea votului, fracțiunile PSRM, PLDM, PCRM și PL au părăsit sala de ședințe.

Noua reforma fiscală va subția bugetele locale...

Viorel Furdui: Una dintre problemele legate de această Lege este că încă nu am văzut niște calcule privind impactul ei asupra cetățenilor, cât și asupra APL. Noi suntem la etapa când analizăm foarte atent efectele, deoarece ne interesează în ce măsură stabilirea cotei unice de 12% la impozitul pe venitul persoanelor fizice va influența asupra volumului bugetelor locale dar și, indirect, asupra cetățeanului, prin intermediul capacității APL de a presta anumite servicii. Anume impozitul pe venitul persoanelor fizice, conform sistemului actual de finanțe publice, este unul determinant pentru formarea bugetelor locale și deoarece este un impozit defalcat, de care depinde și capacitatea fiscală a APL, aparține în întregime APL. Din acest impozit sunt susținute comunitățile mai slab dezvoltate, iată de ce, orice modificare în structura acestui impozit are un anumit impact asupra activității APL.

Un alt aspect important în acest context este modul cum se elaborează și se adoptă asemenea inițiative. Constatăm cu îngrijorare că aceasta a apărut destul de neașteptat și nu a trecut niște etape necesare și logice până la adoptare. Deși avem un cadru legal normativ obligatoriu, ce impune autoritățile să implice în elaborarea inițiativelor legislative și pe cei vizați, să-i consulte, să țină cont de opinia acestora, pentru ca împreună să fie identificate soluțiile ce nu vor afecta ulterior cetățenii, această inițiativă nu a fost consultată și rămân o serie de întrebări pe care am dori să le discutăm cu inițiatorii acesteia, cu ministerul Finanțelor.

Conform cadrului legal există diverse formate în cadrul cărora urmează a fi discutate aceste inițiative. Este vorba de Comisia Paritară, prezidată de premierul RM, cu participarea miniștrilor și reprezentanților CALM/APL. Recent a fost format un grup de lucru cu reprezentanți ai Guvernului și ai APL. De

asemenea, există și un grup de lucru specializat, alcătuit din reprezentanți ai ministerului Finanțelor și ai APL. Toate aceste formate de discuții au fost create anume pentru a avea posibilitatea de a discuta aceste probleme în mod profesionist, într-un cerc de specialiști, înainte ca ele să producă anumite efecte. Ținând cont de toate aceste aspecte, urmează să evaluăm impactul acestei reforme, deși sunt mai multe semnale că aceste reduceri lovesc în bugetele locale, la etapa actuală se vehiculează sume de 500-600 milioane de lei anual. Pe de altă parte, aceste pierderi bugetare, conform Legii, urmează a fi compensate APL și în aceste condiții trebuie să identificăm modalitățile.

Die Tudoreanu, odată cu aprobarea acestei Legi vor exista și mai mari deficiențe în bugetele locale? Ce vă gândiți să întreprindeți pentru a diminua această diferență?

Nicolae Tudoreanu: Finanțele publice locale au fost întotdeauna insuficiente pentru APL, nu doar din cauza ca reformele au întârziat a fi implementate, dar și din cauza celor făcute cu jumătate de măsură, cum a fost Legea privind Finanțele Publice Locale care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2016. Nu am intrat în esența acestor modificări la legislația fiscală privind micșorarea cotei pe impozitul pe venit reținut din salariu, dar reieșind din principiile elaborării bugetului local, de normele generale, impozitul pe venit este principala sursă care se defalcă de la bugetul de stat și într-un fel ne-ar afecta chiar anul respectiv, în cazul în care va fi intra în vigoare de la 01.10.2018. Lunile noiembrie, decembrie vor diminua din veniturile încasa-

te din acest impozit. Sper să se fi făcut niște calcule și să se găsească un fond de compensare pentru APL, dar aceste lucruri nu s-au anunțat deocamdată, ceea ce îngrijorează foarte multe APL. Mai mult decât atât, media veniturilor proprii pe țară este de 10-12%, dacă e să o comparăm cu media țărilor spre democrația cărora tindem, acolo aceste venituri constituie 35-40%. Rezerva principală pentru APL rămân veniturile proprii, din proprietate, care la etapa actuală sunt aceleași ca și în anul 1999. De când s-a adoptat Codul Fiscal, practic rămânem cu aceleași venituri, iar dacă e să ne referim la inflație și la creșterea prețurilor, atunci diferența este enormă. Anul 1999 a fost cu 130 de mii de lei pentru 1000 de ha de teren agricol prelucrate, ca să ajungem în 2018 și să încasăm tot aceleași 130 de mii de lei. Din 1999 și până în prezent ne dăm seama cu toții de valoarea leului și ce putere de cumpărare are un leu astăzi, în raport cu acea perioadă. Din 1999 nu s-au revizuit nici cotele, nici facilitățile la plata acestor impozite. Vorbeam astăzi, la întrunirea pe care am avut-o la CALM, că modificările operate la Legea privind Finanțele Publice Locale trebuiau să aducă și schimbări la Codul Fiscal, titlul 6 și 7 deoarece, în trecut, până la apariția noilor modificări, bugetele locale erau formate pe normative de cheltuieli, care erau calculate de ministerul Economiei, unde se lua în calcul și inflația, și creșterea prețurilor. Astăzi avem bugetul centrat pe venituri proprii și defalcate de la bugetul de stat, care reprezintă impozitul pe venitul reținut din salariu și operăm modificări, generând diminuări la venitul defalcat din bugetul de stat. Totodată și veniturile proprii rămân a fi constante, iar categoria de persoane care sunt supuse facilităților fiscale, prevăzute de Legea privind punerea în aplicare a titlului 6 și 7 crește de la an la an (e vorba de pensionari, invalizi), iar veniturile din aceste compartimente scad foarte simțitor. De aceea, este foarte important ca lucrurile care se fac să fie consultate, poate această reformă este o idee bună, însă îngrijorarea constă în faptul că nu este anunțată partea beneficiilor, ca să găsim ieșirea din impas legată de micșorarea veniturilor la bugetele locale. Sperăm că după

ce vom anunța ministerul Finanțelor despre îngrijorările CALM, se va veni cu explicații referitor la problemele ce apar în acest sens și să vedem cum aplicăm soluțiile.

CALM vorbește de la înființare despre descentralizare, ceea ce înseamnă capacitatea primăriilor de a se autogestiona și oferirea posibilităților de a dezvolta comunitățile locale. Este cumva posibil ca guvernarea să lovească în primarii care cer descentralizarea și nemijlocit în CALM, pentru că doriți cât mai multă permisivitate în gestionarea bugetelor locale, iar acțiunile centrului sunt de a reduce aceste venituri?

Nicolae Tudoreanu: Nu cred că miza s-a pus pe stoparea procesului de descentralizare administrativă și financiară, pur și simplu, nu știu de ce, APL este scoasă din contextul administrației, în general, deși ea este parte a acestui proces. Problema pe care noi o vedem este că la elaborarea și implementarea unor reforme nu se ia în calcul și opinia APL, chiar dacă interconexiunea cu cetățeanul o are doar APL. Intențiile probabile sunt bune și cred că vor avea un impact benefic asupra economiei, dar aceste lucruri trebuie discutate și din perspectiva intereselor APL. Noi avem niște promisiuni făcute în fața cetățenilor, avem niște planuri, proiecte ce trebuie duse la bun sfârșit, iar diminuarea impozitelor la nivel local ar duce la nerealizarea unor programe stabilite cu Consiliile locale. Consider că Guvernul, Cancelaria de Stat trebuie să ia în considerare APL, ca parte a procesului administrativ, în general, în RM și orice s-ar întâmpla pe această dimensiune să fim consultați, în conformitate cu Legile asumate, pentru că nu noi am votat Legea privind Administrația publică locală, unde este scris expres că APC se va consulta cu APL atunci când se iau niște decizii ce ne vizează activitatea.

Viorel Furdui: Este neînțelegerea și îngrijorarea noastră privind lipsa acestei consultări. Există Legi care expres prevăd obligația consultării și avem o mare lacună în ceea ce privește întregul proces decizional care are loc în RM. Noi încă nu ne-am învățat să punem acest proces decizional într-o albie care să se bazeze pe o comunicare eficientă, pe un schimb de păreri și pe elaborarea unor decizii echilibrate, în interesul tuturor. Dacă analizăm istoric ceea ce se întâmplă în Republica Moldova la nivel de guverna-

REFORMA FISCALĂ MICĂ, PROBLEME MARI!

IMPACTUL NOII REFORME FISCALE ASUPRA BUGETELOR LOCALE: EXISTĂ RISCURI CARE NECESITA ABORDĂRI ȘI RĂSPUNSURI ADECVATE!

re, de administrare a acestei țări, observăm că descentralizarea încă mai trebuie să fie înțeleasă de cât mai mulți actori care decid politicile acestui stat, inclusiv partide politice, guvernările, societatea civilă, ș.a.m.d. De 25 de ani încercăm să adoptăm strategii, programe, avem un suport masiv din partea partenerilor noștri, dar observăm că toate aceste intenții bune se opresc undeva la nivel central și nu ajung în teritoriu. Noi venim dintr-un sistem excesiv de centralizat, sovietic, unde nu se accepta o diferențiere în acest sistem administrativ, totul trebuia să fie bazat pe verticala puterii. Țările democratice, prospere, au evitat această abordare și încă din Evul Mediu au început să aplice toate aceste norme democratice. Descentralizarea este un element absolut necesar pentru această țară, pentru ca serviciile, procesul decizional să fie cât mai apropiate de cetățean, să nu se decidă unele lucruri doar la centru (în acest caz e vorba de impozite), fără ca să-l întrebe pe primarul de

Feștelita cum va afecta acest lucru localitatea, cum s-ar putea de compensat aceste pierderi. **Descentralizarea este o problemă fundamentală pentru RM, nicidecum nu este mai prejos decât justiția, drepturile omului, libertatea mass-media. Chiar în relațiile noastre cu partenerii de dezvoltare de multe ori se vorbea despre justiție și știm foarte bine că nu prea s-au înregistrat progrese, sau se vorbea foarte mult despre dezvoltarea economiei, cu strategii sonore pe acest domeniu și nici aici nu avem mari succese, toate aceste lucruri se întâmplă pentru că încă avem un sistem excesiv de centralizat: financiar, economic, administrativ, fără a avea capacități suficiente.** Nu în zadar s-a decis să se facă această reformă a administrației publice centrale, ceea ce este de apreciat, însă, cu jumătăți de măsură nu poți să atingi acest obiectiv. Am avut elabo-

rate, cu suportul partenerilor de dezvoltare, niște documente importante, foarte calitative. Strategia descentralizării și planul de acțiuni, după modul în care au fost alcătuite sunt documente destul de bune, la care s-a lucrat participativ, unicul lucru care rămânea de făcut era de a le implementa în modul corespunzător. Am ajuns însă la situația în care avem restanțe și lacune anume pe această dimensiune.

Totodată, din 2015-2016 s-a schimbat fundamental sistemul de finanțe locale, dacă mai înainte el era centrat pe normative, din 2016 structura acestui sistem s-a schimbat, deja fiind centrat pe venituri, lucru foarte bun, care trebuia să dea niște rezultate în dezvoltarea locală însă, din cauza acestor jumătăți de măsură nu s-a avansat la capitolul consolidare a bazei fiscale, a veniturilor. **Noi am schimbat sistemul, l-am elaborat să fie centrat pe venituri, dar veniturii nu am dat APL.** Consiliul European ne spune că trebuie să crească sursele proprii de venit ale APL, doar că ele nu doar că nu au crescut, dar și se diminuează, iar ultima modificare tot lovește în veniturile proprii care pot fi gestionate autonom, în interesul comunității locale. La acest capitol avem nevoie de o discuție largă, la nivel de concepție și viziune, pentru că rezultatul principal al avansării descentralizării este ca politicile statului, care nu sunt rele, să poată fi implementate la nivel local. Iată de ce este nevoie de înțeles cu adevărat fenomenul descentralizării și de a avea cât mai multă încredere în APL. Cât de bune ar fi programele implementate la nivel central, ele nu vor fi simțite de către cetățeni atât timp cât la nivel local nu vom avea autorități înzestrate cu instrumente reale de implementare a acestora. Altfel, cât de mult nu s-ar strădui la nivel central de a implementa aceste re-

forme, dacă APL nu vor fi implicate în acest proces, succes nu va fi.

Pe de altă parte, la noi nu există o cultură a dialogului. De multe ori bați alarma pentru că vrei să ajuți, dar ești privit ca un oponent. Nu pot să nu recunosc că lucrurile s-au îmbunătățit în privința dialogului instituționalizat între CALM și APC totuși mai avem mult de lucru la acest capitol.

Avem exemple care demonstrează că dialogul poate aduce rezultate, iar lipsa acestuia generează lacune. Modificările la Legea salarizării nu au fost consultate la etapa inițială, ne bucurăm însă că s-a ținut cont de părerea noastră și în varianta finală s-au făcut unele modificări, deși a fost nevoie de un mare efort.

Reforma administrației centrale nu a fost consultată cu APL, deși este vorba de un corp unic și aceasta trebuie corelată cu procesele și structura care există la nivel local, iar o opinie consolidată nu ar încurca nimănui.

Reforma justiției, la prima vedere nu are tangențe cu APL, dar aceste reorganizări teritoriale ale instanțelor judecătorești pot afecta interesele cetățenilor și poate că trebuia de aflat opinia APL în acest sens.

Reforma Trezoreriilor a generat la început foarte multe întrebări din partea APL. Multe localități din Cimișlia erau deservite de centrul de la Comrat, acolo erau specialiști care nu cunoșteau limba română și contabilii erau puși în dificultate. Alții erau nevoiți să parcurgă zeci de km pentru a veni la Chișinău, să stea în rânduri pentru a înregistra un contract, erau multe lucruri care ar fi putut fi evitate anume prin intermediul dialogului. CALM întotdeauna a insistat asupra necesității acestui dialog, tocmai pentru că ne dorim să contribuim la evitarea acestor greșeli.

OPINII

„EFECTUL AMNISTIEI FISCALE VA FI UNUL DE ADÂNCIRE ȘI ÎNCURAJARE A CORUPȚIEI!”

Reforma fiscală adoptată de Parlament care include și legea privind declararea voluntară și stimularea fiscală, numită și amnistia capitalului este cel mai comentat subiect în presă.

E o nouă tentativă de amnistiere a capitalului obținut din surse dubioase, se spune într-o declarație semnată de câteva ONG-urilor care condamnă adoptarea acestei legi. În declarația citată de **Ziarul de Gardă** se mai spune că trezește suspiciuni prezentarea amnistiei drept un element a unei reforme fiscale ample fără o analiză de impact, care este obligatorie în astfel de situații. „Se creează impresia că intenția amnistiei fiscale este camuflată după reforme fiscale, unele din ele multășteptate de business sau binevenite de cetățeni. Efectul amnistiei fiscale, însă, va fi unul de adâncire și încurajare a corupției, lucru pe care nu ni-l dorim ca și societate”, susțin semnatarii. Ei cer șefului statului să nu promulge această lege spunând că „amnistierea capitalului încurajează beneficiarii de venituri din corupție și crimă”.

Reforma fiscală adoptată de Parlament avantajează și poartă grija celor cu bani mulți și murdari, a declarat expertul Veaceslav Negruță, fost ministru de finanțe, la **TV8**, citat de **agenția de presă IPN**. Beneficiarii cotei unice de impozitare de 12 la sută sunt exclusiv cetățenii cu venituri mari și foarte mari, spune expertul. Iar amnistia fiscală promovată în cadrul reformei este o încercare de readucere în țară și legalizare a unor mijloace care au fost anterior extrase din sistemul bancar din Republica Moldova, nu se exclud și alte mijloace cu probleme din diverse jurisdicții prin legea cetățeniei prin investiții. Concluzia expertului este așadar că această reformă pune cruce pe tot ce se cheamă investigație KROLL, urmărirea banilor pentru a recupera mijloacele furate.

Postul oficial din cadrul CNA, Mihail Gofman, consideră și el că amnistia fiscală e o formă de legalizare a banilor provenind din miliardul furat din sistemul bancar. „Operațiunea jafului secolului nu este finalizată. Gruparea oligarhico-criminală a Partidului Democrat, instaurată la putere, a încercat, încearcă și va încerca prin toate mijloacele să legalizeze banii furați din rezervele Băncii Naționale”, spune Gofman, citat de **Jurnal.md**. El amintește că o inițiativă similară a existat și anul trecut fiind retrasă însă sub presiunea partenerilor externi. De ce se insistă atât de mult pe această amnistie? Pentru a finaliza operațiunea jafului secolului și pentru a legaliza banii furați de la cetățenii Republicii Moldova, afirmă Gofman. „Unica lor soluție este să aducă banii furați înapoi în Republica Moldova, deoarece în afara țării banii furați ar putea fi sechestrați de către organele de drept din statele care au avansat esențial în investigarea furtului secolului”, explică Mihail Gofman.

Politologul Dionis Cenușă observă că amnistierea fiscală are loc în condițiile în care dialogul politic cu UE este deja defectat. „Atât timp cât presiunea UE este oarecum concentrată pe invalidarea alegerilor din Chișinău, guvernarea folosește contextul existent pentru a deschide cutia pandorei, când un flux de bani iliciți vor fi practic înalbiți, iar ex-infractorii ar putea deveni una din cele mai loiale caste ale guvernării”, afirmă Cenușă citat de **oficial.md**.

Unimedia.info o citează pe lidera PAS, Maia Sandu, spunând că „sub retorica falsă a unor reforme de ordin fiscal se ascunde o banală spălare de bani și legalizare a banului furat de la popor”. „Miliardul vine înapoi! Doar că nu va veni ca ban întors cetățenilor în bugetul public, ci ca proprietate a celor care l-au furat. Guvernarea și-a dat arama pe față și a recunoscut astfel că este implicată în furtul secolului”, afirmă Maia Sandu. Ea mai observă că cele trei legi din numita mică-reformă fiscală au fost incluse pe

ordinea de zi „hoțeste, în câteva ore, fără consultare publică, cu încălcarea gravă a unor proceduri elementare, pentru a fi votate de urgență în Parlament”.

Vicepreședintele PPDA, Alexandru Slusari, crede și el că principalul scop al amnistiei fiscale este legalizarea banilor furați din sistemul bancar. Slusari observă, citat de **jurnal.md**, că nu sunt prevăzute careva restricții a banilor ce pot fi legalizați, iar procedura verificării provenienței mijloacelor bănești declarate practic nu există. Slusari face o legătură între amnistia fiscală și legea cetățeniei contra investiții, precizând că pot fi legalizați doar banii cetățenilor moldoveni. „Așadar, în scurt timp noi riscăm să aflăm despre niște cetățeni noi, anonimi, care mai apoi vor declara sute de milioane de dolari - o parte din banii furați din sistemul bancar”, concluzionează Alexandru Slusari.

Introducerea impozitului unic de 12 la sută aprobată de Parlament în cadrul aceleiași reforme fiscale va aduce pierderi persoanelor cu venituri mici, iar cele cu venituri mari vor avea de câștigat, constată expertul Veaceslav Ioniță de la Institutul „Viitorul” într-un studiu citat de **unimedia.info**. Perdantii de bază vor fi primăriile, în special cea a Chișinăului, mai spune expertul. El anticipează că veniturilor anuale ale capitalei se vor reduce cu 350 mil lei, cea ce reprezintă aproape 10% din bugetul municipal. Restul autorităților publice locale vor pierde împreună alte circa 200 mil. lei. În total impozitul unic va provoacă pierderi anuale de peste 1 miliard de lei Bugetului Public Național, mai afirmă Veaceslav Ioniță. El susține că în formula în care a fost aprobat impozitul unic nu atinge scopurile declarate, cele de a oferi facilități persoanelor cele cu venituri mici sau familiilor cu mulți copii.

Directorul executiv al CALM Viorel Furdui: „Domeniul ce vizează atragerea de fonduri trebuie să devină în APL unul dintre cele prioritare“

Directorul executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) Viorel Furdui a vorbit în cadrul unui interviu pentru calm.md despre absorbția fondurilor de către APL, lipsa specialiștilor în scrierea de proiecte și modalitățile de a face atractivă această profesie. Potrivit lui Viorel Furdui, chiar dacă asemenea specialiști practic nu există în primării, aleșii locali reușesc să scrie și să implementeze proiecte ce schimbă la față comunitățile noastre locale.

Domeniul de atragere a fondurilor este unul relativ nou...

Viorel Furdui: În cadrul APL, domeniul ce vizează atragerea de fonduri și scrierea de proiecte trebuie să devină unul dintre cele mai prioritare, deoarece este cunoscut faptul că, în prezent, doar prin atragerea investițiilor pot fi soluționate problemele importante ale localităților legate de infrastructură, aprovizionare cu apă, canalizare, drumuri, iluminat stradal, deșeuri, ș.a. Surse ce ar veni din bugetul statului pentru aceste necesități nu prea sunt disponibile. Acest domeniu a devenit o prioritate și pentru Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) care, la nivel instituțional lucrează la dezvoltarea unui serviciu pentru toate APL din Republica Moldova, în cadrul căruia va acorda consultanță în ceea ce privește scrierea de proiecte și atragerea de fonduri. În cadrul acestui serviciu vom organiza instruire, vom asigura cu informație necesară pe toți cei din primării care sunt ocupați de scrierea de proiecte și de atragere a fondurilor în primării. Sperăm să ajungem la o etapă când vom acorda nemijlocit servicii în scrierea unor proiecte mai complexe pentru reprezentanții APL – membri ai CALM.

Nu prea avem asemenea specialiști în primării...

Viorel Furdui: Într-adevăr, în primării practic nu sunt persoane care s-ar ocupa doar de această chestiune. La seminarul organizat recent de CALM, deși apelul a fost adresat tuturor specialiștilor din cadrul primăriilor care se ocupă de această problematică, am observat că în mare parte au venit primari, secretari, inginerii cadastrali, ceea ce vorbește despre faptul că în primării nu există asemenea specialiști, iar aceste persoane care au venit, pe lângă multiplele atribuții pe care le au, se ocupă și de atragerea de fonduri. Rămâne întrebarea fundamentală de ce din primării pleacă și contabilii, și secretarii, și inginerii cadastrali? Este un deficit enorm de specialiști, din cauza sistemului actual de remunerare în APL și politica de cadre excesiv de centralizată în RM. Putem constata că consecințele unei centralizări și a unui sistem învechit, în ceea ce privește politica de cadre, salarizarea, are repercusiunile sale și asupra acestui domeniu important pen-

tru APL. Există riscul ca în perioada următoare acest deficit de cadre în APL să crească. Nu mai vorbim de faptul că nu se vede o perspectivă de a atrage în APL specialiști care inclusiv să poată scrie proiecte. Fără asemenea specialiști nu există perspectivă de dezvoltare pentru comunitățile noastre locale.

Totuși, sunt și primari care au implementat multe proiecte, contribuind la dezvoltarea comunităților lor...

Viorel Furdui: Cu siguranță. Întotdeauna am spus că la nivel

trimentul familiei, sănătății nu poate dura veșnic și noi deja observăm că inclusiv foarte mulți primari, din lipsa de motivație, lipsa unor condiții normale de muncă, dar și din cauza salarizării precare, lasă mâinile în jos și se gândesc să plece din acest domeniu. Este vorba de primari care au învățat multe, au făcut dar și mai pot face încă multe lucruri pentru dezvoltarea localităților lor. Aceasta probabil este o consecință și mai gravă a situației, deoarece există o discrepanță enormă în ceea ce privește responsabilitățile,

te din UE, au acces mai ușor la fonduri?

Viorel Furdui: Problema este mult mai complexă. Până nu demult, România avea probleme la capitolul absorbție a fondurilor europene, din cauza unor proceduri birocratice, instituite de autoritățile naționale. La noi, în afară de faptul că nu avem acces la atât de multe finanțări, numărul acestora fiind destul de limitat, APL nici nu este susținută în vederea accesării acestora și este lăsată la voia întâmplării. În toate țările care au un sistem eficient de absorbție a fondurilor, cum este Polonia, Slovacia, Cehia și în ultimul timp România au fost formate niște mecanisme de susținere a APL, acolo este soluționată problema contribuției la proiecte. În RM acesta este un impediment enorm, dacă vrei să accesezi un proiect important de infrastructură de un milion de euro, de exemplu, trebuie 10-15% din sumă să asiguri contribuția. Ce buget local are o asemenea sumă? În România, în mare parte, această contribuție este asigurată de către bugetul de stat, sau din niște fonduri speciale create pentru acest lucru și doar un procent foarte mic constituie contribuția localităților. Nu mai vorbesc de complexitatea scrierii acestor proiecte mari de infrastructură, care necesită cunoștințe, expertiză complexă, cunoașterea limbilor străine și alte aspecte importante. Totodată, trebuie să menționez faptul că accesul la fonduri este destul de limitat în RM și nu putem să ne comparăm cu aceste țări.

Cum soluționăm problema lipsei de specialiști în scrierea de proiecte și atragerea de investiții?

Viorel Furdui: Vrem sau nu, dar singura cale pentru ca RM să se dezvolte este accesarea fondurilor, în primul rând a celor europene. Altă direcție nu se întrevide, discuțiile că vor veni banii din altă parte sunt doar unele utopice. Pe de altă parte, nici starea economiei RM nu ne permite să privim optimist lucrurile pe termen mediu sau chiar lung și să credem că aceasta va crea suficiente resurse pentru a putea schimba lucrurile esențiale la nivel local, în domeniul infrastructurii, a condițiilor de viață pentru cetățeni. Atragerea de fonduri, în special a celor europene, trebuie să devină o prioritate și în această direcție trebuie să existe o coeziune între toate nivelele de autoritate publică, o conștientizare foarte clară a importanței acestui domeniu și trebuie de creat niște mecanisme foarte clare și eficiente de absorbție a acestor fonduri, inclusiv având ca bază experiența altor țări. **Principalul element însă este să avem încredere mult mai mare în APL, pentru că deși recunoaștem că nu întotdeauna are suficiente competențe sau capacitate, totuși în aceste condiții ea reușește să atragă fonduri și să asimileze practic tot ce este disponibil în RM, ceea ce vorbește despre faptul că**

există capacitate și dorință de a soluționa această problemă și că această direcție este foarte importantă. Trebuie să le dăm posibilitatea APL să angajeze specialiști pe scrierea de proiecte, să le poată oferi niște salarii competitive și trebuie dezvoltate diferite forme de cooperare între APL, ca să poată accesa expertiza în ceea ce privește scrierea de proiecte. Trebuie găsite soluții în privința contribuției, altfel vorbim în zadar despre atragerea de fonduri importante, ne vom limita la atragerea unor resurse mici ce nu soluționează problemele esențiale în teritoriu. Cred că este nevoie de a modifica și cadrul legal. Un element extraordinar de important în acest proces este de a asigura un proces de descentralizare reală, de a oferi APL mai multe posibilități în ceea ce privește colectarea veniturilor, care ulterior să poată fi utilizate ca și contribuție la diferite proiecte, ca surse pentru angajarea specialiștilor, ș.a. Pe lângă acestea, noi trebuie să beneficiem de parteneriatul strategic cu România, cu alte țări din UE și să preluăm din experiența lor, prin intermediul diferitor programe de schimb de experiență, de traininguri, de studii, care să permită creșterea unei elite care să fie specializată în scrierea de proiecte, ca să putem deservei APL și să fim pregătiți pentru a asimila fondurile. În același timp, dacă abordăm problema mai complex, poate domeniul de scriere a proiectelor, de atragere a fondurilor ar trebui să devină unul destul de important și pentru instituțiile superioare de învățământ, pentru că el corespunde necesităților economiei. Poate că ar trebui ajustate toate programele de studii de învățământ superior din RM, astfel încât să permită satisfacerea necesităților pieței. Doar că și aici există o legătură foarte strânsă cu motivația, dacă noi nu creăm motivație și capacitate la nivel local, atunci în zadar vom mai elabora politici și programe. În prezent avem o sumedenie de facultăți care pregătesc juriști, economiști, finanțiști, în același timp, tot sistemul APL se confruntă cu o problemă enormă în ceea ce privește angajarea sau păstrarea în funcții a contabililor, economiștilor, juriștilor, practic în fiecare primărie lipsesc unele dintre aceste categorii de funcționari. De aceea, este nevoie de o abordare statală, complexă, care să evalueze lucrurile și să ofere posibilități, dar nu așa cum se întâmplă astăzi, când mâinile APL în multe privințe, sunt legate. **Trebuie să eliminăm toate impedimentele și să dăm cât mai multă libertate APL, deoarece revin la ideea de mai sus, se știe că APL sunt cele mai interesate ca lucrurile să meargă bine la nivel local, nu este nimeni interesat mai mult ca APL, nu în zadar beneficiază de cea mai mare încredere a cetățenilor.**

”Acest domeniu a devenit o prioritate și pentru Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) care, la nivel instituțional lucrează la dezvoltarea unui serviciu pentru toate APL din Republica Moldova, în cadrul căruia va acorda consultanță în ceea ce privește scrierea de proiecte și atragerea de fonduri. În cadrul acestui serviciu vom organiza instruire, vom asigura cu informație necesară pe toți cei din primării care sunt preocupați de scrierea de proiecte și de atragere a fondurilor în primării!”

local există o energie enormă și o mare dorință de a schimba lucrurile spre bine. Doar noi și primarii știm ce eforturi se fac pentru a aduce un proiect, cât îi costă pe reprezentanții APL să implementeze un proiect, dar acest entuziasm nu poate dura la nesfârșit. Dăruirea și jertfa în de-

competențele, atribuțiile, puse pe seama APL și instrumentele, dar și posibilitățile de a le soluționa.

Comparativ cu APL din România, la capitolul atragerea fondurilor noi rămânem cu mult în urmă. Acest lucru se explică prin faptul că România face par-

Primarul de Carahasani, vicepreședintele CALM, Vlad Cociu: „AVEM POSIBILITATEA DE A ADUCE ÎN FIECARE BUGET LOCAL PÂNĂ LA UN MILION DE LEI ANUAL, DAR CALM NU ÎNTOTDEAUNA ESTE AUZIT!“

Primarul de Carahasani, Ștefan Vodă, vicepreședintele CALM Vlad Cociu a vorbit în cadrul unui interviu despre cât de greu se obțin proiectele în comunitățile locale, despre lipsa specialiștilor în domeniul atragerii de fonduri, dar și despre lipsa motivației de a mai candida la următoarele alegeri și intenția de a părăsi această țară, chiar dacă pe parcursul celor 15 ani a reușit să implementeze în localitatea sa proiecte în valoare de milioane de euro.

Cum reușiți să aduceți fonduri în comunitatea DVS.?

Vlad Cociu: Având venituri reduse în cadrul primăriilor suntem puși în situația să căutăm resurse suplimentare și accesând fonduri, atât naționale, cât și internaționale este necesar să cunoaștem care sunt pașii pe care trebuie să-i întreprindem pentru a obține aceste finanțări. În primării sunt foarte puține persoane care ar putea și ar avea calificativul necesar pentru a atrage aceste investiții.

Să înțelegem că această responsabilitate rămâne pe umerii primarilor?

Vlad Cociu: Un manager bun trebuie să-și creeze o echipă și deocamdată reușim acest lucru. Am parte de o echipă bună și împreună am încercat să realizăm acele obiective care sunt reflectate în planul de dezvoltare socio-economică a localității, implementând foarte multe proiecte. Însă, am fost disperat în momentul în care am aflat că unii colegi din primărie vor să plece.

Presupun că nu toți primarii sunt specialiști în scrierea de proiecte...

Vlad Cociu: Încercăm să identificăm capacitățile noastre locale. Recent, am aplicat la programul transfrontalier Republica Moldova- România, deși sunt foarte multe cerințe în scrierea acestor proiecte – începând de la cunoașterea limbii străine și terminând cu unele momente tehnice. Au fost cazuri când trebuia să mergem la biroul tehnic din Iași și nu aveam acoperire financiară pentru deplasări, iar în acest sens, frații de peste Prut nu ne prea înțe-

legeau. Totuși, în aceste condiții am trecut de cele două etape: hard și soft. Am prezentat notele conceptuale, printre care să procurăm cu o primărie din Vaslui tehnică necesară pentru a profila drumurile, iar pentru a doua etapă am estimat 6,7 milioane euro pentru a pune asfalt în tot satul, dar aceasta nu înseamnă că noi deja am câștigat proiectul. În ultimul timp toate autoritățile publice locale sunt foarte active, care au știut cum să mobilizeze echipele, astfel concurența e mare și e mai greu să obții finanțări.

O altă problemă este contribuția localităților la implementarea proiectelor, de multe ori foarte mare pentru realitățile locale. Cum vă descurcați la acest capitol?

Vlad Cociu: Pe parcursul celor 15 ani de când sunt primar nu prea ne-am băgat în buzunarul oamenilor, am încercat să obținem fonduri acolo unde nu era necesară contribuția cetățenilor. Avem multe proiecte implementate, cu obiective de infrastructură. Acolo unde a fost necesară contribu-

ția cetățenilor am avut mereu probleme. În cazul gazificării satului și construcției apeductului până astăzi localitatea a rămas datoare. Problema este că nu plătesc nu cei care nu au, dar producătorii care au posibilități și care folosesc zilnic apa, gazul și drumurile, deși rezultatele le plac.

Anual se văd schimbările care se produc în Carahasani, totuși aveți gânduri de a pleca din funcție și din sat...

Vlad Cociu: Pot oricând să enumăr toate realizările, deoarece țin minte cum era satul până a veni la primărie și văd cum este acum. Eu țin la acest sat și la consăteni. Totuși, nu suntem motivați și sunt cu gândul de a pleca.

Guvernul a promis că va majora salariile aleșilor locali cu până la 50%.

Vlad Cociu: Am vizitat nu o singură dată țara vecină, România și am avut posibilitatea să cunosc care sunt oportunitățile de acolo, am vorbit și despre salarizare. Problema este abordată astăzi de parcă primarii își bat capul doar de salariul lor, dar nu este adevărat. Noi cerem majorări de salarii pentru toți cei care activează în APL.

Guvernul spune că nu sunt suficiente resurse...

Vlad Cociu: Noi nu cerem peștele, dar undița. Sunt o mulțime de instrumente care nu sunt valorificate și este nevoie de dialog pentru a cunoaște lucrurile. Am observat că acest proiect de salarizare a fost consultat cu o direcție de finanțe din Orhei, sau din alt raion, dar nu s-a discutat cu Congresul Autorităților Locale din Moldova, cu primarii, cu asociațiile noastre raionale. Autoritățile locale de nivelul I trebuie să fie cele care propun modificări în acest proiect. La un post de radio se vorbea că salariul mediului în APL este de 6000 de lei. Nu știu de unde au luat aceste calcule, deoarece 898 de primari primesc câte patru mii de lei, iar acum se vorbește că vom primi 9 000, ceea ce nu este adevărat. Cifrele pe care le prezintă mass-media trebuie să fie reale, altfel oamenii consumă acest produs și cred că așa și va fi. Anul viitor, după

expirarea mandatului, vom vi nevoiți să mergem în Spania ca să culegem portocale sau să efectuăm alte feluri de munci, pentru a ne putea întreține familiile. Indiferent dacă ești primar, contabil, sau un simplu muncitor, trebuie să fii motivat. Dacă e să mă refer la rezultate eu vă demonstrez că sunt implementate proiecte de milioane de euro, dar vorbim de niște salarii foarte mici.

Cum vedeți soluționarea acestei situații?

Vlad Cociu: Descentralizarea este un subiect pe care îl discutăm de mai mulți ani și este o prerogativă a tuturor politiciilor strategice dar, de facto, foarte puțin se schimbă lucrurile în această direcție. Vorbim mult, avem multe ședințe, avem diferite echipe de lucru ș.a.m.d, dar progres nu văd. E necesar cu adevărat să facem o descentralizare, deoarece adesea banii centralizați sunt partajați după criteriile politice. Eu nu văd ca banul să vină în bugetul local din taxa pe valoare adăugată, sau din cifra de afaceri. Avem agenți economici care au mașini cu tonaj mare și nu virează nimic în bugetul local. Avem o sumedenie de probleme la evaluarea bunurilor imobiliare, având și pierderi enorme. Avem scutiri pentru unele păături sociale care tot sunt pe seama noastră. Avem alte multe scăpări care dacă le-am exclude am putea aduce în fiecare buget local plus valoare de până la un milion de lei anual.

De ce nu se implementează aceste inițiative?

Vlad Cociu: CALM este un sindicat al nostru, al primarilor, o organizație foarte bună, care în permanență a protejat și a promovat interesul public al societății noastre. Eu cred că această organizație trebuie să fie auzită și de discutat cât mai mult, nu pe poziții de baricadă, dar trebuie să fim o echipă cu CALM. Trebuie să ținem cont de faptul că în această organizație sunt o sumedenie de specialiști care abordează niște lucruri foarte importante, dar ele nu sunt auzite. În cadrul activității CALM întotdeauna ne-am axat pe rezultatul concret, care să fie în beneficiul cetățeanului.

CALM VA ACORDA ASISTENȚĂ APL ÎN DOMENIUL ATRAGERII DE FONDURI!

La inițiativa Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), peste 50 de responsabili de scrierea proiectelor din cadrul APL din majoritatea raioanelor Republicii Moldova s-au reunit la Chișinău în cadrul unui atelier de lucru. La eveniment au participat experți ai CALM, primari, secretari din cadrul Consiliilor locale, ingineri cadastrali și alți responsabili de scrierea proiectelor.

rece, în prezent, doar acestea sunt modalitățile de soluționare a problemelor din localități, iar APL trebuie pregătite pentru a face față acestor provocări. „Prezența la seminarul de astăzi a primarilor, a secretarilor, a inginerilor cadastrali vorbește despre faptul că pe lângă multiplele atribuții pe care le au acești angajați, se ocupă și de atragerea de fonduri. Problema majoră este că în primăriile din RM aproape că nu sunt persoane angajate care să aibă în atribuțiile de funcție colectarea de fonduri pentru

tru a le facilita munca funcționarilor din APL și pe această dimensiune.”

Expertul CALM, coordonatorul SOMAS Alexandru Morcov a făcut o prezentare a Serviciului CALM de Suport al Operatorilor Mici de Apă și Sanație SOMAS. „În perioada aceasta am participat în cadrul tuturor grupurilor de lucru și comisiilor care elaborează politici la nivel național în domeniul apei și sanitației. Cunoaștem cu toții că există programul de regionalizare a serviciului de apă și sanitație doar că nu este clar de unde vor fi luați

bani pentru a crea trei-patru operatori regionali și cum va ajunge acest serviciu la cetățean. Scopul nostru este de a susține satele, cel puțin până la implementarea marelui proiect de regionalizare. Oamenii trebuie să aibă acces la acest serviciu vital, deoarece dacă nu are gaz se va încălzi cu tizic, dar dacă nu are apă de calitate va ajunge la medic, iată de ce acordăm o mare importanță acestui serviciu. Aveți contactele noastre și dacă apare o problemă să știți că suntem la dispoziția DVS.”

Scopul organizării atelierului de lucru este de a crește capacitățile celor care sunt responsabili de atragerea de fonduri în cadrul primăriilor, dar și o etapă de inițiere a procesului de dezvoltare a unui serviciu pentru toate APL din RM, în cadrul căruia CALM va acorda servicii și consultanță privind scrierea de proiecte și atragerea de fonduri.

În debutul evenimentului, directorul executiv al CALM Viorel Furdui a scos în evidență faptul că atragerea de fonduri și scrierea de proiecte trebuie să fie un obiectiv prioritar deoa-

dezvoltarea localităților, aceasta sarcină rămânând în gestiunea primarului.”

Directorul executiv al CALM a constatat că atât consecințele unei centralizări și ale unui sistem depășit în ceea ce privește politica de cadre, dar și salarizarea în cadrul APL au repercusiuni asupra acestui domeniu și există riscul ca în perioada următoare acest deficit de cadre să crească. „Ne propunem să creăm niște mecanisme în cadrul CALM de susținere a APL și în acest domeniu, să organizăm instruirii sistematice pen-

CALM VA ACORDA ASISTENȚĂ APL ÎN DOMENIUL ATRAGERII DE FONDURI!

Expertul CALM Victoria Matveev, care a moderat evenimentul, a menționat că intenția CALM este de a identifica problemele cu care se confruntă APL și de a veni cu o listă de eventuale soluții pe care am putea să le punem în aplicare, astfel încât Congresului Autorităților Locale din Moldova să-i fie mai ușor să elaboreze programele de instruire în acest domeniu.

Primarul de Carahasani, Ștefan Vodă, vicepreședintele CALM Vlad

APL să rămână. Descentralizarea este subiectul pe care îl discutăm de mai mulți ani, dar progres nu prea văd. Dacă evităm lacunele și continuăm procesul de descentralizare am putea aduce anual până la un milion de lei în bugetele locale ale primăriilor de comune. Dacă lucrurile nu se vor schimba foarte rapid în această direcție, mă tem că anul viitor vom fi nevoiți să mergem la cules portocale în Spania.

Potrivit primarului de Carahasani,

tru sate să avem măcar un specialist în atragerea de fonduri. Eu consider ca de asemenea angajat are nevoie fiecare localitate. Prin intermediul CALM sper să reușim să sensibilizăm guvernarea și să audă această doleanță a noastră, deoarece este o necesitate de a include această funcție în statele de personal.

De asemenea, primarul satului Palanca, Ștefan Vodă, vicepreședinte al CALM, președintele Rețelei Femeilor CALM Larisa Voloh a vorbit despre lipsa resurselor financiare pentru a angaja un specialist în scri-

portant în activitatea aleșilor locali. „Prin experții pe care îi are ne pot consulta pe diverse tematici, deoarece avem foarte multe lacune în legislația cadastrală, dar și în cea a administrației locale. La întrunirea de astăzi s-a constatat că într-adevăr sunt foarte multe lacune și acestea, împreună cu APC trebuie de exclus din legislație. În privința atragerii de fonduri, este nevoie de a fi alocate surse la bugetul local pentru a putea angaja o persoană care să poată scrie proiecte.”

Primarul de Sauca, Ocnița Iraida

Cociu a specificat faptul că în cadrul primăriilor sunt venituri reduse, astfel încât primarii sunt puși în situația de a căuta surse suplimentare. „Pentru a accesa fonduri este necesar să cunoaștem care sunt etapele pe care trebuie să le parcurgem pentru a obține aceste finanțări. În APL sunt foarte puține persoane care ar putea și ar avea potențialul de a atrage aceste investiții. Sunt foarte multe cerințe și exigențe în scrierea de proiecte, de la cunoașterea limbilor străine și până la unele detalii tehnice.”

Vlad Cociu este primarul care a reușit să implementeze în localitatea sa proiecte de milioane de lei. „Am avut privilegiul de a putea crea o echipă bună în primărie, dar din cauza lipsei de motivație unii colegi deja se gândesc să plece. Noi nu cerem de la guvernare peștele, ci doar undița. Sunt o sumedenie de instrumente nevalorificate în administrația locală care ne-ar permite să majorăm veniturile la bugetul local și astfel am putea motiva angajații profesioniști din

CALM este organizația care mereu a promovat interesele primarilor și ea trebuie să fie auzită și de APC. „În CALM sunt mulți specialiști și primari care au experiență și abordează adesea unele lucruri foarte importante, dar ele nu sunt auzite.”

Primarul de Tigheci, Leova Crețu Angela este responsabilă de scrierea și implementarea proiectelor, deși nu are studii profunde în domeniu pentru a reuși să aducă în comunitate

și fonduri europene. „Nu prea avem specialiști în acest domeniu, mulți au plecat, iar cei care au rămas sunt mai puțin pregătiți. O altă problemă este lipsa de resurse financiare ce ne-ar permite să angajăm un bun specialist. Am reușit să implementăm proiecte mici, inclusiv cu ajutorul voluntarilor de la Corpul Păcii, însă nu pot să mă laud că și primăria a depus un proiect și a obținut finanțare. Cineva spunea astăzi că ar fi bine la trei-pa-

erea proiectelor și atragerea fondurilor. „E complicat să identificăm și o persoană care ar face față acestor provocări, dacă am găsi-o cred că s-ar găsi și resurse financiare. Necunoașterea limbii străine este un alt impediment în scrierea proiectelor.” Despre evenimentul organizat de CALM, Larisa Voloh a menționat că indiferent de experiența fiecăruia, repetarea este mama cunoștințelor. „Lucrurile evoluează și noi trebuie

Jitari a scris mai multe proiecte până a văzut primul rezultat, după care a apărut și interesul. „Ar fi bine ca persoanele angajate în Direcțiile economice a Consiliilor raionale să fie implicate în ajutorul primăriilor pentru a scrie proiecte. În România la o primărie cu o populație de 5 mii de locuitori sunt 3 specialiști care se ocupă doar cu scrierea proiectelor, noi de am avea măcar unul la nivel de raion. Am putea învăța multe de la colegii noștri de peste Prut și am înțeles că CALM are intenția de a organiza aceste vizite de studiu. CALM-ul mereu ne informează despre noile finanțări care apar, căutăm și noi soluții.”

Primarul satului Chiștelnița, Telenești Constantin Ciobanu a confirmat că toate scrierile de proiect se bazează pe primar. „Sunt ajutat de inginerul cadastral, în unele cazuri mă susține colectivul de profesori din gimnaziul localității noastre. În cele aproape două mandate am adus circa 6-7 milioane de lei investiții, la o populație de circa 3000 de cetățeni. Dacă muncești ai.”

Alesul local din Chiștelnița afirmă că este nevoie de consultările CALM. „Sunt proiecte pe care trebuie să le traducem în engleză, iar noi nu avem această posibilitate. La evenimentul de astăzi am venit ca să identificăm neajunsurile care sunt în domeniu și încet-încet să mișcăm carul din loc. Unul singur este greu, iată de ce noi mereu am avut mare nădejde în CALM, unicul partener pentru primării din Republica Moldova.”

CALM intenționează să mai organizeze asemenea ateliere de lucru, inclusiv pentru alte categorii de funcționari din domeniul APL.

să fim în pas cu realitățile. Fiecare dintre participanții la acest atelier a venit și pentru autoperfecționare, dar și pentru a obține noi cunoștințe în domeniu. În calitate de reprezentanți ai localităților suntem invitați la diverse evenimente, lansări de proiecte și CALM ne ajută să cunoaștem lucrurile în esență.

Primarul localității Andrușul de Jos, Cahul, Gheorghe Pralea este de părere că CALM-ul are un rol im-

CALM CONSTRUIEȘTE NOI PUNȚI DE COOPERARE ÎNTRE APL ȘI INVESTITORII ROMÂNII!

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), reprezentat de vicepreședintele CALM, primarul municipiului Edineț Constantin Cojocaru a semnat un Acord de colaborare cu Asociația Investitorilor din România (AIR), reprezentată de președintele executiv al AIR, Daniel-Vasile Nuțiu. La eveniment au participat și membri ai celei mai mari și celei mai vechi confederații patronale din România „Uniunea Națională a Patronatului Român” (UNPR), instituție ce a înregistrat multe rezultate în colaborarea cu APL din România.

Scopul Acordului este de a oferi un cadru de cooperare și de a facilita colaborarea între CALM și AIR, în zonele de interes comun.

CALM și AIR vor coopera pentru a realiza acțiuni specifice, menite să susțină investitorii din România în Republica Moldova și comunitățile locale din Republica Moldova în domenii precum:

- Dezvoltarea unui dialog activ și a unei strânse cooperări pentru schimbul de informații și implementarea de proiecte în interes comun;
- Dezvoltarea unor platforme de informare a investitorilor români privind oportunitățile de afaceri și investiții în APL din RM, respectând principiul de competitivitate;
- Promovarea parteneriatelor

publice private între APL din RM și investitorii români,

- Promovarea atragerii investitorilor români în finanțarea proiectelor de infrastructură în APL din RM;
- Planificarea în comun și coordonarea propunerilor de îmbunătățire a mediului de afaceri din România și a climatului investițional din RM;
- Comunicarea și schimbul de bune practici în vederea realizării proiectelor investiționale în RM;
- Asistență mutuală pe parcursul implementării proiectelor comune.

Președintele executiv al AIR Daniel-Vasile Nuțiu a comunicat celor prezenți că în aceeași zi a fost semnat și Acordul de cooperare între AIR și UNPR.

„Pasul evident pe care am considerat că trebuie să-l facem ca și investitorii din România în Republica Moldova a fost să ne asociem și cu cei care au deja 27 de ani de experiență, care știu ce vor să facă și cum să facă. Sunt proiecte pe care le vom derula împreună cu susținerea locală. Împreună ne dorim să aducem acel plus de va-

loare pe care îl așteptăm unii de la ceilalți.”

Președintele Uniunii Naționale a Patronatului Român Lucian Ioan a declarat că întrevederea cu CALM este un moment important al vizitei în Republica Moldova. „Printre cele patru-cinci direcții majore pe care noi le urmărim este și această apropiere și conlucrare cu primăriile orașelor. Avem proiecte pe care le-am făcut în România cu administrații locale, avem realizări concrete și am ajuns ca în anumite orașe, municipii să putem vorbi despre faptul că nu mișcă nimic important din punct de vedere economic fără ca noi să fim consul-

struirea centrelor de afaceri, pentru energii regenerabile, ș.a. „Primăriile ne-au dat teren, ori au avut o clădire, iar noi am avut bani și am construit pe teren, iar dacă a fost clădire am reabilitat-o și am folosit-o împreună.”

Potrivit lui Lucian Ioan, semnând acordul de parteneriat cu AIR a fost deschisă o ușă largă de colaborare cu mediul de afaceri din RM.

„Dacă veți fi interesați putem să venim să vă dăm sprijin și asistență, reieșind din experiențele pe care noi le-am avut, este vorba de infrastructură, reabilitarea clădirilor publice pentru a le eficientiza energetic, ș.a. Urmează să vă transmitem niște propuneri concrete prin care acele localități, acele administrații locale care sunt interesate să beneficieze de asistența colaboratorilor noștri.”

Vicepreședintele UNPR Florin Balint a specificat faptul că și pentru accesarea fondurilor europene este mult mai facil pentru APL să lucreze cu o organizație nonguvernamentală patronală, decât cu o companie privată. „Și noi am contribuit la progresul comunităților, fie mai mici, fie mai mari, am adus proiecte care au adus comunităților și orașelor mai mică autonomie din punct de vedere energetic, am lucrat pe producția de energie regenerabilă, am avut și multe proiecte pe domeniul social, ș.a.”

Vicepreședintele CALM, primarul municipiului Edineț Constantin Cojocaru i-a salutată pe reprezentanții AIR și UNPR și și-a manifestat toată deschiderea pentru noile oportunități de colaborare. „Oamenii de afaceri, dar și primarii sunt persoanele care vorbesc concret. Pentru noi e foarte important să vedem cum ne putem regăsi pe domeniul anumitor parte-

neriate public-private, suntem interesați și de potențiali rezidenți care ar putea să vină la noi. Formula de preaderare la UE ne pune încă în situația de a mai bate uneori pasul pe loc, dar cred că putem recupera foarte repede.”

Constantin Cojocaru a apreciat faptul că România este principalul avocat al Republicii Moldova. „Vrem ca buna relație pe care o avem cu Asociația Orașelor din România și Asociația Comunelor din România să o extindem și la nivelul altor asociații și nu doar.”

Vicepreședintele CALM, președintele raionului Dubăsari Grigore Policinschi a punctat faptul că asemenea atitudine și comunicare este absolut necesară pentru Republica Moldova. „Reieșind din practica prin care ați trecut DVS., ne-am dori să

ne fiți călăuză. Este foarte important să nu amânăm pentru mult timp următoarea noastră întrevedere. Eu reprezint o zonă absolut specifică, cea de securitate care, cu părere de rău, pe parcursul a mai mulți ani rămâne a fi un loc acceptat mai greu

de către investitori. Sunt foarte interesat de a afla din experiența parteneriatelor public-private. Cred că reieșind din practicile pe care le aveți am putea să învățăm din ele pentru a îmbunătăți climatul investițional și încrederea.”

Vicepreședintele CALM, primarul orașului Cimișlia Gheorghe Răileanu a menționat faptul că semnarea Acordului între CALM și AIR este un eveniment foarte promițător și dă posibilitate de a dezvolta un spectru larg de domenii de colaborare.

Asociația Investitorilor din România în Republica Moldova a fost creată la 24 ianuarie, curent, având 12 membri fondatori. Până la sfârșitul anului Asociația își propune să ajungă la 40 de membri.

UNPR a fost înființată în anul 1991, cu scopul de a ocroti interesele patronilor mici și mijlocii activând în domeniul serviciilor, comerțului și producției. UNPR este o uniune de federații patronale, cu patrimoniu propriu și personalitate juridică. În afara filialelor județene, din UNPR mai fac parte și asociațiile profesionale din diverse domenii de activitate, reprezentând ramuri și subramuri ale economiei românești.

CALM FACILITEAZĂ CREAREA UNEI PLATFORME DE COMUNICARE ȘI DEZVOLTARE PROFESIONALĂ A CONTABILILOR!

Peste 70 de contabili din cadrul APL au fost reuniți de CALM în cadrul atelierului de lucru cu genericul „Serviciul de contabilitate din cadrul APL - probleme actuale, necesități și direcțiile de activitate“. La eveniment au participat și primari, experți ai CALM, reprezentanți ai Ministerului Finanțelor, ai Centrului de Tehnologii Informaționale în Finanțe.

Obiectivul principal al atelierului a fost identificarea principalelor probleme cu care se confruntă contabilii din primării, dar și studierea și stabilirea căilor de soluționare a acestora. Totodată, CALM și-a propus să consolideze relațiile între contabilii primăriilor din diferite regiuni ale Republicii Moldova prin schimb de informație și experiență. În rezultatul seminarelor care vor mai fi organizate, CALM își propune să promoveze interesele contabililor, să le faciliteze comunicarea, precum și să creeze o rețea profesională permanentă a acestei categorii de funcționari publici.

Printre problemele cu care se confruntă contabilii în activitate sunt volumul mare de lucru, salarizarea precară, lipsa informației privind baza fiscală la planificarea bugetului, lipsa organizării cursurilor de informare în domeniul contabilității, în condițiile în care legislația se schimbă foarte des, lipsa informațiilor cu privire la evaluarea bunurilor imobile, imposibilitatea cumulării funcției, garanții sociale tot mai puține, ș.a.

Directorul executiv al CALM Viorel Furdui a declarat că se propune crearea unei platforme de comunicare și dezvoltare pro-

fesională pentru diferite categorii de funcționari din cadrul APL. „De modul în care activează contabilii depinde foarte mult funcționarea primăriilor, realizarea diferitor programe locale și prestarea de servicii populației din comunitățile locale.“

Viorel Furdui a menționat că încă mai există un număr mare de specialiști dedicați acestei profesii, comunităților unde activează însă, în ultimul timp, oamenii pleacă pentru că munca lor nu este apreciată. „Acești oameni profesioniști își găsesc ușor de lucru în alte părți, dorim ca vocea acestei categorii de funcționari să fie mai bine auzită de către autorități și trebuie să intervenim cu toții prin promovarea unor politici bine chibzuite, astfel încât să stopăm acest exod al forței de muncă înalt calificate.“

Nicolae Tudoreanu, primar de Feștelița, Ștefan Vodă, care este economist de profesie susține că contabilul este o funcție-cheie în cadrul unei primării locale, de-

oarece el este furnizorul de date principale legate de venituri și cheltuieli necesare activităților locale. „Reformele care s-au produs la nivel local în ceea ce privește implementarea bugetelor bazate pe programe și performanțe, axate pe venituri, nu pe cheltuieli, așa cum a fost până la 1 ianuarie, 2016, sunt indicatori ce pun într-o valoare și mai mare contabilul. Aceste instruiți organizate de CALM sunt necesare ca aerul, deoarece nu am cunoscut alte instituții de stat care să se ocupe de creșterea capacităților acestei categorii de angajați din cadrul APL. Salariile sunt problema principală, capacități avem, angajați sunt puțini, cerințe mari care solicită efort enorm, iar răscumpărarea acestui efort este derizoriu.“

Alexandra Golenco, contabil șef al primăriei Zubrești, Strășeni a reușit aici să facă cunoștință cu mulți colegi. „Am observat că majoritatea contabililor au aceleași probleme. Sunt convinsă că după întruni-

rea de astăzi ne vom face auziți și lucrurile se vor schimba. Apare o Lege și până însușim cum s-o punem în aplicare ea este modificată de trei ori. Am aflat că la CALM sunt experți, juriști care cunosc legislația și ne-ar putea îndruma.”

Tatiana Panfilii, primarul comunei Băiuși, Leova susține că se atestă o lipsă de contabili în APL, iar mulți dintre cei care activează sunt începători și nu are cine să-i instruiască, inclusiv în programele performante care sunt acum. „Fără contabili primăria nu ar putea exista, de aceea trebuie să avem mare grijă de ei și de perfecționarea acestora. Salariile mici creează probleme foarte mari în buna funcționare a APL”

Valeriu Chirică, șef Direcție la Centrul de Tehnologii Informaționale în Finanțe susține că evenimentul organizat de CALM este benefic deoarece au devenit cunoscute mai multe doleanțe ale contabililor în ceea ce privește utilizarea siste-

melor informaționale. „Suntem în perioada reorganizării instituției publice și preconizăm crearea unui Centru de instruire pentru contabilii din instituțiile locale și cele de stat, astfel încât să poată participa la seminarele de instruire, nu doar în domeniul

utilizării sistemelor informaționale, dar și în domeniul economic.”

Înainte de a activa în funcția de contabil șef, Ion Cazacu de la primăria Ecaterinovca, Cimișlia considera că aceasta este o funcție prestigioasă. „După volumul de lu-

cru raportat la remunerare nu prea ai cum să te consideri șef. Contabilul speră că situația economică în Republica Moldova se va îmbunătăți, astfel încât să poată activa în această funcție și peste 5-10 ani. „Dacă lucrurile nu se vor schimba voi fi nevoit să mă angajez într-o organizație comercială sau în altă parte.”

Tatiana Răilean, consultant principal la secția Metodologie a Ministerului Finanțelor consideră că este foarte important să existe conlucrare între contabilii. „Am văzut că unii contabilii cunosc ceea ce alții nu știu. Problemele abordate în cadrul atelierului au implicat alți contabilii care i-au ajutat pe unii colegi de-ai lor să găsească niște răspunsuri. Susțin ideea acestei categorii de funcționari de a se întruni cât mai des. O altă idee bună a

fost elaborarea unui website unde contabilii să poată dialoga, să adreseze întrebări și să afle soluții. Totodată, am observat că Congresul Autorităților Locale din Moldova acționează benefic asupra contabililor, deoarece pentru acești angajați, mulți dintre ei dezamăgiți și fără speranțe, este foarte important că sunt asemenea oameni ca cei din CALM, le percep durerea și prin întrunirile respective încearcă să facă cunoscute aceste probleme la cel mai înalt nivel și să se înceapă căutarea soluțiilor. Acest lucru contează foarte mult deoarece probleme sunt, dar despre ele nu se cunoaște acolo unde trebuie.”

Congresul Autorităților Locale din Moldova va studia toate părerile enunțate de contabilii și va veni cu soluții la cele mai stringente chestiuni. Totodată s-a decis organizarea periodică a acestor ateliere de lucru la Chișinău, sau la nivel regional.

CALM, CU SUPORTUL IDIS „VIITORUL”,

VINE ÎN SPRIJINUL APL PRIN LANSAREA SERVICIULUI DE ASISTENȚĂ JURIDICĂ!

La sediul IDIS „Viitorul” a fost lansat Serviciul de Asistență Juridică pentru autoritățile publice locale și aleșii locali. Este o inițiativă a Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) și IDIS „Viitorul”. Acest program de asistență juridică este un serviciu care va fi oferit tuturor reprezentanților APL, membri ai CALM, la cerere, în funcție de necesitățile juridice ce vor apărea în activitatea APL.

Pe parcursul activității, experții juridici vor face un diagnostic al tipurilor de probleme de ordin juridic, iar analiza tuturor acestor cazuri va permite intervenția în procesul legislativ pentru a efectua anumite modificări, precizări care sunt necesare a fi incluse în legislația penală, administrativă și de alt gen. Primarii trebuie să beneficieze de libertate și autonomie, iar Serviciul de Asistență Juridică îi va sprijini în această privință. Beneficiarii Serviciului sunt autoritățile locale de nivel I și nivel II: primarii, președinții și vicepreședinții de raioane, secretarii, consilierii, inginerii cadastrali, contabilii. Modalitatea de solicitare a serviciului este prin telefon: (022)000-280; fax (022)223-529, prin email serviciu.juridic@calm.md sau prin vizita la sediul CALM.

În debutul evenimentului, directorul IDIS „Viitorul” Igor Munteanu s-a arătat convins de faptul că prin lansarea acestui serviciu se face o faptă bună, oferind primarilor și consilierilor locali anumite tipuri de expertiză juridică pe domenii ce sunt legate de autonomia locală. „Adeseori uităm să readucem aminte că fundamentul autonomiei locale în Republica Moldova trebuie să țină de felul în care funcționează, în general, Uniunea Europeană. Probabil că acest proiect politic al UE nu s-ar fi consolidat niciodată dacă nu ar fi fost respectate drepturile colectivităților locale de a se autoadministra. Noi spunem frecvent că autonomia locală este prima bază a puterii statului și adesea uităm că cei care reprezintă puterea colectivă a cetățenilor au nevoie și ei să fie apărați contra abuzurilor, nedreptăților și contra faptului că adeseori legislația este interpretată de către cei care au cuțitul și pâinea, în folosul pute-

rii centralizatoare. Spun acest lucru pentru că mai multe fapte indică asupra unor tendințe în care bugetele locale sunt adeseori redeseinate la mijloc de an, atunci când, de exemplu, scutițiile de taxe, de impozite, se fac fără consultarea APL și atunci când reforme extrem de importante pentru structura statului, cum ar fi cea administrativ-teritorială este decisă în cadrul unui grup restrâns de oameni, cu acceptul Guvernului central, fără însă a se lua în calcul și punctul de vedere al APL.”

Directorul executiv al CALM Viorel Furdul a menționat că din experiența CALM se atestă că serviciile de ordin juridic sunt unele dintre cele mai solicitate, iar insuficiența de cadre în acest domeniu este încă o dovadă a necesității lansării Serviciului de Asistență Juridică pentru autoritățile publice locale și aleșii locali, deoarece întreaga activitate a APL se bazează pe cunoașterea și pe aplicarea corectă a cadrului legal. „Știu cu toții că în statele de personal ale majorității covârșitoare a APL lipsește funcția de jurist și APL sunt nevoite să activeze având la bază un cadru legal destul de interpretabil. În același timp, cei mai mulți primari și funcționari nu sunt juriști, iar aplicarea legilor necesită niște cunoștințe speciale. Din aceste motive, deseori apar o sumedenie de probleme de inter-

pretare, de aplicare politică a legilor și astfel apar divergențe între APL și organele de control. Inclusiv din acest motiv, Serviciul de Asistență Juridică pentru autoritățile publice locale și aleșii locali este unul absolut necesar, lucru demonstrat și de timp. Noi credem că acest tip de servicii ar putea trezi interesul factorilor decizionali privitor la tipul de probleme de ordin juridic cu care se confruntă APL și astfel să fie create condițiile necesare de a atrage expertiză juridică în cadrul tuturor APL.”

Viorel Furdul a punctat faptul că acest Serviciu vine în contextul creării în cadrul CALM a unui Centru de prestare a serviciilor de asistență și instruire. „Având suportul IDIS „Viitorul”, vom fi bucuroși ca acest Serviciu să se încadreze în conceptul acestui Centru, pentru ca pe lângă serviciile juridice, APL să beneficieze și de alte tipuri de servicii, pe care noi deja le prestăm în domenii precum aprovizionarea cu apă și canalizarea, financiar-economic, scrierea de proiecte, ș.a. Tot acest cumul de servicii va fi concentrat în cadrul acestui Centru, obiectivul nostru fiind de a oferi posibilitatea APL să-și dezvolte capacitățile, în beneficiul comunităților locale.”

Coordonatorul Serviciului de Asistență Juridică pentru autoritățile publice locale și aleșii locali Viorel Pârvan a explicat ce reprezintă acest Serviciu,

cine sunt beneficiarii lui și care sunt problemele cu care se adresează deja reprezentanții APL. Viorel Pârvan a comunicat faptul că alături de CALM și IDIS „Viitorul”, Centru de Resurse Juridice din Moldova este al treilea partener în cadrul acestui proces de acordare a asistenței juridice funcționarilor din comunitățile locale. „Necesitatea acestui serviciu a pornit de la complexitatea problemelor și activităților din APL, din cauza lipsei acute a juriștilor din cadrul APL și a multiplelor abuzuri ale organelor de drept împotriva aleșilor locali.”

Serviciul de Asistență Juridică oferă consultanță autorităților locale în toate domeniile ce țin de activitatea APL. În caz de necesitate, experții Serviciului se vor expune asupra legalității unor proiecte de decizii sau dispoziții și îi vor ajuta pe reprezentanții APL să întocmească proiecte de decizii, dispoziții, ș.a.m.d. „Oferim răspunsuri APL și atunci când acestea se confruntă cu anumite presiuni sau acțiuni ale organelor de drept și au nevoie de suportul nostru pentru a nu atrage anumite consecințe juridice mai grave. Îi ajutăm să întocmească anumite cereri, petiții, demersuri, „a menționat Viorel Pârvan.

Echipa Serviciului de Asistență Juridică pentru autoritățile publice locale și aleșii locali este alcătuită din juriștii Viorel Pârvan, Viorel Rusu și Radu

Jigău. Pe parcursul activității Serviciului, în funcție de numărul de solicitări se va decide dacă este nevoie de a mări echipa de juriști.

Expertul CALM Viorel Rusu a declarat că în cadrul acestui Serviciu juriștii lucrează în comun pentru a cuprinde tot spectrul de probleme și pentru a răspunde rapid la toate solicitările.

Serviciul de Asistență Juridică pentru autoritățile publice locale și aleșii locali activează deja de două luni. În această perioadă au parvenit 50 de solicitări de asistență juridică, din 21 de raioane și din municipiul Chișinău. Potrivit concluziilor juriștilor, localitățile rurale apelează cel mai des la acest serviciu, ceea ce demonstrează că beneficiarii sunt satele și comunele care nu au posibilități de a angaja juriști în cadrul primăriilor. Până în prezent, cele mai multe cazuri au fost din domeniul civil și al relațiilor de muncă. Acest Serviciu a fost prevăzut de a fi acordat până la etapa litigiului în instanța de judecată însă, pe parcursul recepționării cazurilor, juriștii au constatat că există o mare necesitate de a veni în ajutorul APL și atunci când anumite litigii sunt pe rol.

Serviciul de Asistență Juridică pentru autoritățile publice locale și aleșii locali este un proiect finanțat de Ambasada Statelor Unite ale Americii și fundația Soros.

ÎN DOUĂ LUNI DE ACTIVITATE A SERVICIULUI CALM DE ASISTENȚĂ ȘI CONSULTANȚĂ JURIDICĂ, JURIȘTII AU INTERVENIT ÎN PESTE 50 DE CAZURI!

Instituirea noului Serviciu de Asistență și Consultanță Juridică al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) pentru primarii și reprezentanții APL din republică a fost subiectul emisiunii „Ora Primarului”, la 10 TV. Viorel Pîrvan, coordonatorul acestui Serviciu, expert al CALM și Olga Pac, primar de Vișniovca, raionul Cântemir au vorbit despre avantajele și necesitatea înființării acestuia.

Prin acest serviciu, Congresul Autorităților Locale din Moldova își propune eficientizarea activității aleșilor locali dar și sporirea profesionalismului cu care sunt abordate procesele decizionale la nivel local. Ce presupune acest sistem de ajutor juridic?

administrației publice locale și aleșii locali. Necesitatea instituirii acestuia a apărut din cauza unei lipse acute de juriști, de specialiști în domeniul juridic în cadrul APL, care să ajute aleșii locali în activitatea lor, luând în considerare multitudinea de probleme, dar și complexitatea activității APL și, nu în ultimul rând, pornind de la faptul că în ultimul timp s-au intensificat acțiunile de presiune ale organelor de drept în privința aleșilor locali. Astfel a apărut această idee de a crea un serviciu ce ar acorda asistență juridică pentru aleșii locali. Prestăm un spectru larg de servicii, tot ce ține de activitatea autorităților publice locale. În cazul în care un primar, un secretar al Consiliului local, un consilier, de nivelul I sau II, un inginer cadastral sau un contabil are nevoie de asistență și consultanță juridică, atunci poate apela la Serviciul

Dna primar, cât de necesar era acest serviciu? Cum percepeți Dumneavoastră, în calitate de ales local, raportând la situația din primăria pe care o conduceți, necesitatea funcționării acestui Serviciu?

Olga Pac: Noi, primarii, aleșii locali venim din diferite domenii de

să prestăm servicii locale de calitate, dar trebuie și să ne încadrăm în limitele cadrului legal, ca să fie totul corect. Nu excludem faptul că mai greșim uneori, dar nu o facem intenționat, ci pentru că suntem aruncați într-o mare de probleme și trebuie să dăm foarte repede din coate ca să reușim să le soluțio-

publică locală. Serviciul activează de două luni și avem peste 50 de cazuri în care am intervenit. Peste câteva luni vom realiza dacă facem față tuturor solicitărilor, sau dacă este nevoie de a suplini numărul juriștilor. Înțelegem că primării sunt multe, aproape 900, volumul de lucru este mare, probleme sunt multiple, dar chiar și așa, din primele cazuri am înțeles că, în mare parte, problemele sunt similare pentru majoritatea APL-urilor. Astfel, vom face o analiză a problemelor cu care se confruntă majoritatea primăriilor, multe fiind aceleași, respectiv și baza juridico-legală de soluționare este în mare parte aceeași și vom împărtăși din experiența noastră cu toți primarii, prin intermediul Serviciului. Astfel, lucrul va decurge mai ușor și mai rapid.

Dna primar, ați beneficiat de acest Serviciu din cadrul CALM?

Olga Pac: Au fost câteva cazuri, deoarece problemele vin la pachet, zi de zi. Legislația se schimbă rapid și noi nu reușim să asimilăm atât de rapid toate modificările, din acest motiv avem nevoie permanent să ne consultăm cu experții în domeniu. De exemplu, am avut câteva întrebări privind gestionarea bazinelor acvatice, a terenurilor agricole ș.a. Permanent apare ceva nou. Înainte, timp de o lună telefonam de cel puțin șase, șapte ori la CALM, în cazul în care nu aveam drum la Chișinău. Sunt convinsă că mulți colegi de-ai mei procedau la fel. Acum însă știu că este acest Serviciu și nu voi ezita să apelez la juriști ori de câte ori voi avea o întrebare, astfel încât să nu comit erori legislative.

activitate, de exemplu eu vin din cel al pedagogiei și atunci când am fost aleasă în calitate de primar m-am confruntat cu anumite probleme de ordin juridic. Orice activitate pe care o avem în localitate trebuie să se încadreze în limita cadrului legal, responsabilitățile fiind foarte mari. Noi, confruntându-ne în acest sens cu probleme multiple, sigur că foarte des apelăm la CALM, beneficiind de consultanța experților juriști. Foarte mulți aleși locali veneau după sfat la specialiștii CALM, uneori trebuia să așteptăm să ne vină rândul, la cât de mulți primari aveam nevoie de consultanță juridică. Chiar și noi, primarii, am propus să fie creat un asemenea serviciu, ca să putem beneficia de consultații atunci când este nevoie, iar această necesitate apare foarte des. Noi ne dorim

năm măcar pe o parte. Eu sunt la primul mandat și am înțeles că în legislație sunt foarte multe aspecte confuze, interpretabile. Totodată, trebuie să fii apreciat și de oamenii din localitate, să implementezi proiecte, să produci schimbări. Pe de altă parte, foarte mulți consilieri locali, dar și cetățeni ne solicită consiliere juridică și atunci e bine să cunoaștem cum să-i ajutăm, astfel încât să ne păstrăm demnitatea în fața acestora, dar și față de noi.

Câți oameni sunt implicați în cadrul acestui serviciu, de ce efort este nevoie pentru a face față tuturor solicitărilor și cererilor care vin din partea primăriilor?

Viorel Pîrvan: La etapa inițială, în cadrul acestui Serviciu suntem 3 juriști, printre care și avocați, care au avut tangențe cu administrația

Viorel Pîrvan: CALM, în parteneriat cu IDIS „Viitorul” și cu suportul Ambasadei SUA a inițiat Serviciul de Asistență și Consultanță Juridică pentru autoritățile

nostru. În acest sens avem linie telefonică deschisă sau ne pot expedia în scris problema pe email. Ascultăm, analizăm și încercăm să venim cu anumite soluții juridice.

GALINA CARAMAN, INGINER CADASTRAL: „PROBLEME SUNT O SUMEDENIE ȘI NICI NU E CLAR CUM GĂSIM SOLUȚIILE”

Galina Caraman, specialist privind evidența terenurilor funciare în cadrul primăriei Mereni a atenționat, în cadrul seminarului organizat de CALM pentru inginerii cadastrali din APL, că probleme sunt o sumedenie și de multe ori nici nu e clar cum de găsit soluția.

„La procedura delimitării nu putem face nimic până nu avem regulamentul. Proiectarea erorilor este foarte greu de realizat, ar trebui ca cei care le-au făcut să și le repare.” O altă nedumerire a specialistei din Mereni este faptul că salariile inginerilor cadastrali sunt mai mici în comparație cu a altor categorii de funcționari din APL. „De ce, de exemplu, contabilii trebuie să aibă salarii mai mari? Noi avem în gestiune câte 6000-7000 de ha și câte două mii de gospodării cu 6300 de locuitori și primim un salariu de 3 mii de lei. Cred că este o nedreptate foarte mare. Pe de altă parte, noi primim salarii pentru evidența terenurilor,

nu și pentru evidența în registru. Pentru această funcție ar trebui să fie angajată o altă persoană. De ce noi trebuie să facem toate certificatele, toate confirmările, de ce noi trebuie să eliberăm confirmare că omul are 3 ha de porumb și poate să se ducă la piață ca să-l vândă?”

Un alt subiect abordat de Galina Caraman a fost inactivitatea sindicatelor. „Ar trebui măcar puțină transparență în privința banilor care ni se iau din leafă. Sunt ani când nu primim absolut nimic. Noi nu suntem datori să ținem pe cineva cu leafă la syndicate, cu toată stima și respectul. Cei de la syndicate ar trebui să înțeleagă că aceștia sunt banii mei și mie trebuie să-mi vină ceva înapoi, un anumit procent, iar dacă primăria este puternică se poate aduna chiar o sumă bunăsoară.”

Cât privește acapararea terenurilor, inginerul cadastral consideră că trebuie de mărim pedeapsa, ca să fie de înțeles pentru toți că Legea trebuie respectată.

EXPERTUL ALEXANDRU MORCOV: „CALM ARE CA OBIECTIV DEZVOLTAREA ȘI FORTIFICAREA CENTRULUI DE EXPERTIZĂ, ASISTENȚĂ ȘI INSTRUIRE A TUTUROR CATEGORIILOR DE FUNCȚIONARI DIN APL”

În ultima perioadă de timp, Congresul Autorităților Locale din Moldova a organizat ateliere de lucru pentru sute de funcționari din cadrul APL din toată republica, printre care secretari ai Consiliilor locale, contabili, percepatori fiscali, responsabili de scrierea proiectelor. Cel mai recent eveniment a fost destinat inginerilor cadastrali. Ce obiective urmărește CALM ne-a spus expertul Alexandru Morcov în cadrul unui interviu pentru calm.md.

De ce sunt necesare asemenea întruniri?

Alexandru Morcov: Așa gen de evenimente, anume pentru specialiștii în reglementarea proprietății funciare din cadrul APL sunt organizate foarte rar, ceea ce constituie o lacună în activitatea acestor specialiști, pe umerii cărora cad o bună parte din responsabilitățile de la nivel local.

Cu ce probleme se confruntă acești specialiști?

Alexandru Morcov: Problemele sunt diverse, având în vedere că primul proiect numit Pământ, de înregistrare masivă a terenurilor agricole și transmiterea cotelor valorice în proprietate a fost implementat în mare parte cu erori, din cauza unor factori diverși, cum

ar fi dotarea tehnică foarte slabă, atât a companiilor private, cât și a celor de stat; lipsa la acel moment a specialiștilor, erau puțini și nu puteau într-un termen atât de restrâns să acopere aceste lucrări la nivelul întregii republici; lipsa de instrumente la nivel local care le-ar permite gestionarea acestor date, actualizarea, schimbul de date cu alte instituții. O altă problemă majoră este atitudinea de șefi a reprezentanților serviciilor desconcentrate în teritoriul ale Guvernului care, de fapt, de cele mai multe ori nu-i ajută cu suport metodologic pe acești specialiști ca activitatea lor să fie cât mai aproape de câmpul legal și deseori chiar și cei care vin cu controale și sancțiuni nu cunosc în esență prevederile legale, dar nici cum

funcționează acest sistem de reglementare a proprietății funciare.

Confuziile din prevederile legale ar fi o altă problemă?

Alexandru Morcov: Nu toate prevederile legale sunt confuze, deși sunt și multe lacune în ceea ce ține de reglementarea proprietății funciare. Același Cod Funciar este de mult depășit de timp și nu mai răspunde realităților zilelor noastre. Acesta a fost elaborat în anii 90, atunci fiind cu totul altă situație economico-financiară, socială, iar acum suntem deja într-o altă epocă.

Ce poate face Congresul Autorităților Locale din Moldova pentru această categorie de funcționari?

Alexandru Morcov: Cred că ar fi foarte util să facem niște plat-

forme de comunicare, schimb de experiență și soluționare a problemelor. Se simte acest deficit de comunicare între specialiști, întrunindu-se astăzi, la unele dintre probleme au găsit deja soluțiile și acest schimb de experiență i-ar putea ajuta în identificarea unor soluții la multe probleme caracteristice pentru majoritatea APL. CALM are posibilitatea și capacitatea să creze aceste platforme de comunicare, de informare, instruire și asistență, iar pentru realizarea acestui obiectiv ne canalizăm acum toate eforturile.

Pe de altă parte, unii participanți la seminar spuneau că ei nu sunt auziți și prin intermediul CALM impedimentele din activitatea acestora ar putea fi aduse și la cunoștința factorilor decizionali.

Alexandru Morcov: Ceea ce își propune CALM este să dezvolte și să fortifice capacitatea Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire a APL, care va fi focusat în mare parte pe servicii pentru toate categoriile de specialiști din cadrul APL.

CALM urmează să organizeze și alte întruniri ale specialiștilor din cadrul APL?

Alexandru Morcov: Dacă vorbim de inginerii pentru reglementarea proprietății funciare, noi ne-am propus niște exerciții foarte concrete, unul dintre care

deja este realizat. Am dezvoltat o platformă de discuții interactivă online între specialiștii din domeniul dat, ceea ce ne permite și nouă să vedem care sunt problemele cu care ei se confruntă, să venim cu reacții, iar soluțiile le poate vedea nu doar cel care a solicitat asistența, dar și restul colegilor și astfel putem optimiza timpul acordat unei probleme. Ateliere de lucru vor mai fi organizate și pentru alte categorii de funcționari din cadrul APL.

Experții CALM fac față tuturor solicitărilor care vin din teritoriu?

Alexandru Morcov: Este destul de complicat să facem față, pentru că am impulsionat acest proces și au început să vină solicitări de asistență, practic pe toate domeniile de responsabilitate ale APL. Ne dorim ca acest Centru să fie dezvoltat, atât material, cât și instituțional, să avem acces la cel puțin un mijloc de transport care ar trebui să fie în acest Centru, ce ne-ar permite deplasarea în teren, pentru că sunt multe întrebări la care nu putem oferi răspunsuri fără a ne deplasa la fața locului. Avem nevoie de calculatoare, acces la diferite baze de date și nu în ultimul rând, ar trebui să fie mărit numărul de specialiști și experți pe diverse domenii, ca să ne fie mai ușor să facem față tuturor sarcinilor.

CALM BATE ALARMA ÎN PRIVINȚA NOTIFICĂRILOR NEÎNTEMEIATE ALE ORGANELOR DE CONTROL ADMINISTRATIV CE AFECTEAZĂ ACTIVITATEA APL ȘI A SERVICIILOR PUBLICE DE ALIMENTARE CU APĂ

Mai multe autorități publice locale au semnalat o problemă în privința căreia CALM a luat atitudine la 11 iulie, curent, în cadrul ședinței Grupului de lucru privind administrația publică locală, creat prin dispoziția prim-ministrului nr.85-d9, din 13 iunie 2018. Potrivit unor aleși locali, Cancelaria de Stat notifică pe nedrept deciziile Consiliilor locale de aprobare a unui tarif diferențiat la apă.

CALM a amintit că prima sarcină a APL este de a asigura un serviciu sigur și calitativ de aprovizionare a locuitorilor cu apă potabilă. APL s-a angajat să livreze apă potabilă, iar din cauza tarifelor sociale existente, mulți consumatori o utilizează pentru agricultură și grădinarit.

În acest sens, coordonatorul Serviciului CALM de Suport al Operatorilor Mici de Apă și Saniție (SOMAS) Alexandru Morcov a prezentat și un exemplu. „În cazul localității Sculeni, Ungheni, dacă ar fi calculat tariful în baza metodologiei aprobate de ANRE,

atunci ar trebui să fie un tarif nu mai mic de 28 de lei, dar astăzi acesta constituie 10 lei. Acești bani nu acoperă întotdeauna măcar cheltuielile directe. Fiind un tarif social, o bună parte dintre locuitori utilizează apa din sistemul centralizat de aprovizionare pentru a uda grădinile și alte lucrări agricole. În perioada verii, în Sculeni, din

700 de gospodării conectate, apă au doar 200, cele care sunt situate pe vale. Cu ajutorul CALM, operatorul de apă și saniție a identificat soluția de a face un tarif diferențiat, gradual, ținând cont de consumul de apă normativ pentru o persoană pe zi, care este de circa 35 de litri. Operatorul a stabilit ca 50 litri de apă să fie asigurate pen-

tru o persoană, cu tarif social de 10 lei. De exemplu, dacă o familie din 5 membri depășește limita de 250 de litri pe lună, atunci tariful să fie 24, 50 sau 70 de lei, în funcție de cantitatea de apă consumată. Această inițiativă a fost aprobată prin decizia Consiliului local. Cu toate acestea, Cancelaria de Stat a notificat decizia.”

În acest sens, CALM a solicitat de a avea o întrevvedere cu reprezentanții ai Cancelariei de Stat în teritoriu, deoarece în acesta, dar și în alte cazuri nu există temei de notificare.

Prezent la ședință, secretarul general adjunct al Guvernului Adrian Ermurachi a cerut să-i fie prezentate în scris acesta, dar și alte cazuri similare și pe marginea acestui subiect să fie organizate discuții cu reprezentanții oficiilor teritoriale ale Cancelariei de Stat.

Serviciului CALM de Suport al Operatorilor Mici de Apă și Saniție (SOMAS) a fost creat acum un an și în această perioadă a reușit acordarea asistenței în domeniul apei și saniției în cazul a peste 300 de solicitări.

PRIMARUL DE PALANCA, ȘTEFAN VODĂ, VICEPREȘEDINTE AL CALM LARISA VOLOH:

„ÎN CADRUL CALM NE PREOCUPĂ ȘI CREȘTEREA CAPACITĂȚILOR FEMEILOR“

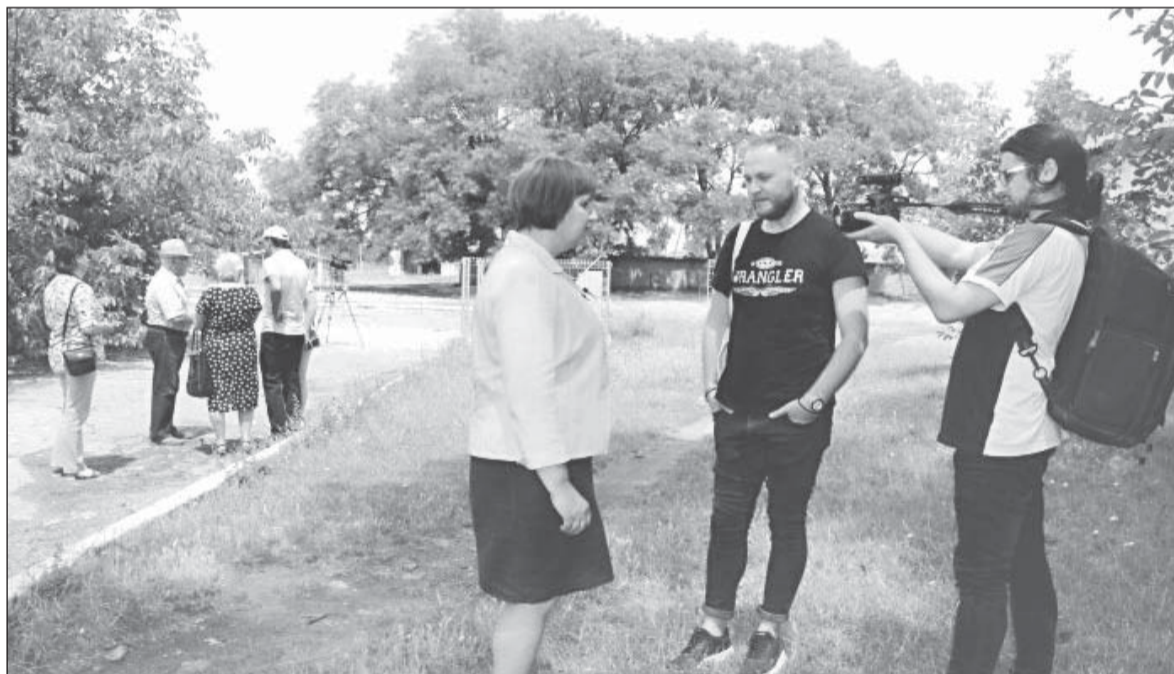
Primarul localității Palanca, Ștefan Vodă, vicepreședinte al CALM, președintele Rețelei Femeilor CALM Larisa Voloh a explicat la postul de radio Vocea Basarabiei că rețeaua femeilor CALM este o parte componentă a Congresului Autorităților Locale din Republica Moldova, creată în 2012 pentru a promova și a susține femeile-primar, dar și celelalte femei din APL și pentru a stabili o legătură între femeile din administrare. „Mai multe femei au beneficiat de instruire pe perioada ultimilor ani. Recent au avut loc ateliere de lucru pentru secretarii Consiliilor locale și contabilii din APL care, în mare parte, sunt femei. Ne preocupă nu doar problemele gender, dar și creșterea capacităților femeilor, ne dorim ca ele să se simtă bine în funcțiile pe care le dețin, să fie promovate nu doar din cauza că într-o Lege este scris că în funcții de

fost schimbat cu corpuri de iluminat led și astfel acest serviciu ne va costa cu circa 30% mai puțin. Din contribuția primăriei am schimbat un turn de apă la fântâna numărul 3, care era într-o stare avariată. Totodată, pentru gospodăriile casnice au fost procurate circa 64 de pubele, cu capacitatea de 120 de kg, și 14 pubele pentru instituțiile publice, cu capacitatea de 240 kg, dar și mai multe coșuri de gunoi. Aceste acțiuni stau la baza creării unui nou serviciu – de salubritate, de colectare și depozitare a deșeurilor menajere la gunoiștea locală.“

Despre sistemul de informare-radio local primarul de Palanca spune că este o modalitate mult mai simplă de a avea legătura cu cetățenii, de a-i informa din prima sursă despre proiectele și prioritățile APL. „În afară de aceasta, avem un buletin informativ care apare trimestrial, prin intermediul căruia aducem la cunoștința localnicilor deciziile consiliului local, prioritățile, problemele, dar și activitățile pe care ne dorim să le implementăm.“

Larisa Voloh susține că mulți colegi reușesc să implementeze proiecte destul de mari, ce aduc și beneficii economice localității. „Până acum am lucrat mai mult cu proiecte de infrastructură socială, astăzi toate instituțiile din localitate sunt reparate. Sper însă că și această zonă a noastră să devină atractivă pentru investitori. Redresarea economică este una vitală, pentru că ea generează venituri. În momentul în care vom ajunge la o descentralizare și o autonomie locală reală, dezvoltarea economiei va fi unul din factorii primordiali pentru prosperarea comunităților.“

le climatice și cum să reacționeze în cadrul unor eventuale dezastre naturale. Ne aflăm în zona luncii Nistrului –una foarte frumoasă, cu o floră și faună deosebită, dar și specifică. Ne dorim să creăm aici un parc național. Ne-am propus să promovăm în rândurile populației necesitatea păstrării mediului prin acțiuni concrete. Am construit circa 170 metri de pavaj eco pe strada centrală, iar din sursele primăriei am mai construit 600 de metri, astfel am pavat toată strada centrală. Am instalat un sistem de informare-radio local pentru semnalizare în caz de dezastre și situații excepționale, dar și pentru informarea populației privind activitatea primăriei și a altor instituții din localitate. Sistemul vechi de iluminat stradal, instalat în 2012 a

conducere trebuie să fie un anumit procent de femei, dar pentru meritoricitate, femeile fiind bune profesioniste, având abilități de lider. Noi ne propunem ca numărul acestor femei să crească. Avem 186 de femei-primar din aproape 900 de primării. Majoritatea doamnelor care ajung în aceste funcții pun mult suflet în tot ceea ce fac.“

Recent, un grup de jurnaliști au efectuat un tur de presă în localitățile Nistrului de jos: Palanca, Popeasca, Cioburciu, Talmază. În această zonă a luncii Nistrului a fost implementat proiectul „Prin participare ne adaptăm la schimbările climatice și dezastre“, implementat de Mișcarea Ecologistă Ștefan Vodă, prin intermediul unui program PNUD.

Larisa Voloh a menționat că a fost un proiect implementat cu succes, datorită căruia va crește și calitatea serviciilor prestate locuitorilor. „Ca parte a contribuției, în localitate au fost aduse alte două proiecte mai mici prin care am informat populația despre schimbări-

PRIMARUL VLADIMIR RUSU:

„STRĂZILE DIN FĂLEȘTI SUNT ILUMINATE
LA FEL DE BINE CA CELE DIN PARIS”

Primarul de Fălești Vladimir Rusu cunoaște din copilărie orașul pe care de trei ani cetățenii i-au încredințat să-l administreze. Vladimir Rusu a vorbit la radio Plai despre rezultatele acestor trei ani de mandat, dar și despre ce își propune să realizeze în perioada următoare.

„De 46 de ani locuiesc la Fălești. În copilăria mea era un târg populat de mulți evrei, cu multă prăvălii. În 1971 au apărut primele două clădiri cu 5 etaje. Tot în perioada sovietică s-au construit fabrica de zahăr și cea de fermentare a tutunului, astăzi acestea nu mai activează.”

Primarul a explicat că după declararea independenței Republicii Moldova a urmat o perioadă de stagnare pentru Fălești. „În prezent acest oraș se reabilitează, multe cartiere erau într-o stare deplorabilă, am asfaltat drumurile și am încercat să creăm condiții pentru toți locuitorii. Chiar dacă nu se mai construiesc clădiri înalte, cele care apar înfrumusețează orașul nostru.”

Vladimir Rusu susține că Făleștiul este unul dintre primele orașe ale Republicii Moldova care a reușit iluminarea tuturor străzilor și stradelor. „Acest lucru a devenit posibil datorită proiectului finanțat de USAID și contribuției primăriei. Cinci străzi centrale ale orașului au fost iluminate cu felinare led. Astăzi, străzile din Fălești sunt iluminate la fel de bine ca cele din Paris.”

Renovarea grădinițelor de copii a fost o altă prioritate a primaru-

lui. „Cazangeria cu biomasă, apă încălzită de la bateriile solare, renovarea pavajului, reparația încăperilor, toate acestea le-am făcut pentru confortul copiilor. La solicitarea părinților, la una dintre grădinițe a fost deschisă o grupă-creșă. Când am devenit primar intenționam să demolăm grădinița-creșă Prichindel, deoarece clădirea era într-o stare deplorabilă. Părinții, dar și angajații de acolo m-au convins să o păstrăm. Am găsit finan-

țare și astăzi avem o grădiniță în stil european.”

La ora actuală, datorită proiectului „Călători pe meridianele culturale”, din care face parte și renovarea bojdeucii lui Ion Creangă din Iași, a devenit posibilă restaurarea muzeului din Fălești și pavarea cu granit a străzii Ștefan cel Mare și Sfânt din acest oraș. Valoarea proiectului este de 800 mii de euro.

„Datorită unui proiect finanțat de Germania, în valoare de 150 mii de euro (contribuția primăriei fiind de 30%) va fi posibilă pavarea trotuarelor a cinci străzi din orașul Fălești”, a menționat Vladimir Rusu.

În ultimă etapă de implementare este și proiectul de renovare a parcului central din oraș. „Din bugetul primăriei alocăm circa 500 mii de lei ca să reușim să readucem frumusețea și acolo.”

Străzile Ștefan cel Mare, Alexandru cel Bun, cartierul Victoriei și al Bălțiiului au fost asfaltate. Urmează să fie reparată strada Ungheiuului, dar și alte porțiuni de străzi.

Mai mulți locuitori ai orașului Fălești și alte cinci sate din apropiere urmează să fie aprovizionate cu apă potabilă din râul Prut. Este

un proiect început în anii 80. Recent, premierul și miniștrii au participat în cadrul unei întruniri la Fălești și s-a decis că finanțarea va fi reluată pentru a putea fi finalizată construcția apeductului. Totodată, primarul de Fălești a abordat acest subiect cu conducerea SRL „Apă Vitală” din Iași. „Ne-au propus să unim apeductul din râul Moldova, din partea românească a localității Sculeni, cu apeductul din Prut, ca să putem primi apă în Fălești. Sper că vom reuși acest lucru deoarece copiii noștri au dinții galbeni din cauza apei, în general sănătatea omului depinde de calitatea apei pe care o consumă.”

Un alt proiect major, obținut de ADR Nord, finanțat de Germania, în valoare de 1,7 milioane euro prevede renovarea și extinderea apeductului și canalizării în orașul Fălești. „Odată cu finalizarea acestui proiect și cu aducerea apei din Prut vom reuși soluționarea problemei apei din Fălești.”

Localitatea Fălești a fost întemeiată în 1429. Este unul dintre puținele orașe unde strada principală pavată din granit s-a păstrat. Circa 18 mii de cetățeni locuiesc în acest oraș.

MARIA GHELAN, PRIMARUL DE CĂINARI:

„SPERĂM SĂ FIM SUSȚINUȚI ÎN PRIVINȚA
CONSTRUCȚIEI APEDUCTULUI ȘI A CANALIZĂRII DIN ORAȘ”

Orașul Căinari este amplasat la 37 km de centrul raional Căușeni și la 56 km de Chișinău. Are o suprafață de 4294 ha, peste 3 mii de ha fiind terenuri agricole. Orașul Căinari a fost fondat în 1986. Maria Ghelan este primar la primul mandat. În campanie a promis că va reconstrui apeductul și rețelele de canalizare, va finaliza construcția gazoductului, va amenaja centrul orașului, dar și o gunoiște autorizată, va extinde iluminatul stradal și va asigura transparența decizională. Populația orașului Căinari constituie 4952 de persoane, după calculele APL, la ora actuală în Căinari locuiesc circa 3800 de cetățeni. În 2017, în Căinari s-au înregistrat 37 de decese și 40 de nașteri. Biserica Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, datată din 1870, este una dintre clădirile cu valoare istorică din localitate. O altă mândrie a locuitorilor orașului este casa-muzeu Alexei Mateevici, deschisă în 1968, autorul imnului național al Republicii Moldova fiind originar din satul Căinari, atunci județul Tighina.

În cadrul unei emisiuni la radio Plai, primarul Maria Ghelan a făcut o prezentare a realizărilor sale în cei 3 ani de activitate, dar și a obiectivelor pentru perioada următoare.

„Agenția de Dezvoltare Regională Sud a demarat concursul de proiecte pentru anii 2016-2020. Primăria orașului Căinari a fost selectată pentru a depune cererea de finanțare pentru construcția apeductului și a canalizării. Cu părere de rău nu am obținut finanțare. Încă mai sperăm că vom fi auziți în privința necesității construcției acestor obiective.”

Finalizarea gazoductului în orașul Căinari a fost a doua problemă abordată de primarul Maria Ghelan în campania electorală. „În 2017 am fost susținută de către consiliul raional Căușeni și Parlament și astfel, din bugetul de stat au fost alocate

finanțări pentru construcția gazoductului în orașul nostru, iar în septembrie circa 45% dintre consumatori vor fi conectați la gazele naturale, restul locuitorilor beneficiază deja de acest serviciu.”

În aprilie 2017, prin decizia Consiliului orașenesc a fost aprobat un regulamentul de colectare și transportare a deșeurilor, fiind stabilit și un tarif de 15 lei lunar pentru toți beneficiarii acestui serviciu. „Am repartizat localitatea în două zone, am stabilit un grafic și astfel se colectează gunoiul. Avem dificultăți în ceea ce privește unitatea de transport deoarece nu este a primăriei, dar o arendăm de la persoane fizice și sunt unele

probleme. Am depus o cerere la programul Comunitatea Mea pentru procurarea tehnicii speciale și pubelelor pentru gunoi. Sperăm că vom fi selectați pentru finanțare.”

Potrivit Mariei Ghelan, recent a fost finalizată extinderea iluminatului stradal la 27 de străzi, sursa de finanțare fiind bugetul local și cel de stat.

„Tot cu banii alocați din bugetul local urmează a fi amenajate terenul aferent Casei de cultură și spațiile verzi din centrul orașului. La ora actuală montăm în centrul localității un teren de joacă pentru copii. Tot în această perioadă se efectuează reparația capitală a străzii Mihai Eminescu. Am reușit să reparăm grădinița de copii nr. 2, cu surse din Fondul Investiții Sociale din Moldova, să modernizăm sistemul de încălzire, dar, cu părere de rău, fără cazangerie. În 2017 am depus cerere în cadrul proiectului Energie și Biomasă și am fost selectați pentru construcția cazangeriei pe bază de biomasă și instalarea panourilor solare. Deja lucrările au demarat. Câțiva ani mai devreme a fost reparată și grădinița nr. 1.”

Tot din bugetul local a fost reparată și clădirea administrativă a primăriei orașului Căinari. În afară de construcția apeductului și a canalizării, primarul mai are un vis. „Prin centrul orașului curge râul Vorocii. Până la sfârșitul anului vom elabora proiectul privind amenajarea râului, iar în 2019 sperăm să reușim implementarea acestui obiectiv.”

PRIMARUL DE FEȘTELIȚA NICOLAE TUDOREANU:

„PROCESUL DE DESCENTRALIZARE ÎNTÂRZIE ȘI DIN ACEST MOTIV FOARTE MULTĂ LUME ESTE DESCURAJATĂ”

În Feșteștița, Ștefan Vodă este implementat un proiect grandios, finanțat de Comisia Europeană și prevede crearea unui centru de excelență pentru eficiență energetică. Prezent la Vocea Basarabiei, primarul Nicolae Tudoreanu a declarat: „Acum efectuăm studiile de fezabilitate privind activitățile incluse în proiect. Ne-am propus să instalăm iluminat public de tip led pe o lungime de 12 km de stradă, pe alți câțiva km deja am realizat acest obiectiv. Intenționăm să plasăm pe un hectar panouri fotovoltaice cu o capacitate de 300 de kw, prin care ne propunem să producem energie electrică solară și să o realizăm furnizorului de bază din RM. Astfel, primăria va putea obține un venit anual de circa 800 de mii de lei, cam două bugete de venituri proprii cât avem în prezent. De asemenea, vor fi instalate colectoare solare la grădiniță pentru încălzirea apei menajere și vom trece toate centralele termice la obținerea agentului termic prin arderea de biomasă pe care tot în Feșteștița o vom crește. Bugetul total al proiectului este 800 mii de euro, dintre care 500 mii de euro va aloca Comisia Europeană, iar 300 de mii trebuie să fie contribuție locală. Sperăm că din Fondul de Eficiență Energetică va fi acoperită această sumă.”

Primarul constată că, deși mai sunt câte trei-patru copii în familie, astăzi nu se mai ceartă între ei pentru a moșteni casa părintească dimpotrivă, își lasă părinții singuri pentru că nu au drumuri, nu au locuri de muncă. „Cu părere de rău, munca de o viață a părinților nu mai este solicitată de copii, fiind lăsată de izbeliște.” Chiar dacă fenomenul migrației există în Republica Moldova, primarul de Feșteștița speră că cetățenii vor reveni acasă, deoarece, potrivit alesului local, satele noastre își schimbă imaginea.

Despre locurile de muncă Nicolae Tudoreanu spune că satele noastre niciodată nu vor fi împânzite cu fabrici și uzine, deoarece specificul este unul rural și agricultura este principala preocupare pe care o au oamenii în localitățile rurale. „Statul oferă niște posibilități de subvenționare a procesului agricol și acest lucru ajută de multe ori multe sate să reînvie, prin sisteme de irigare moderne și prin diverse programe legate de producerea legumelor în sere. Problema principală constă în faptul că de multe ori populația nu este pregătită să înțeleagă cum funcționează aceste programe. Ar fi bine ca, mai ales iarna, să fie organizate niște cursuri serale în

care să fie explicat cum funcționează aceste programe. Nu toți vor fi economiști și juriști, noi avem nevoie de pătura de mijloc care să se ocupe de pământ, iar în școală ar trebui să se pună accent și pe studierea îndeletnicirilor agricole.”

Despre relația APL cu APC, primarul de Feșteștița consideră că autoritățile centrale acordă puțină atenție realităților din teritoriu. „Poate o fi și din cauza reformei care s-a produs la nivel central, dar e cam ruptă legătura cu teritoriile în ceea ce privește strategiile naționale, în special cea de descentralizare administrativ-locală, care este una cu un plan de acțiuni ce întârzie să fie implementat, ș.a.m.d.”

Nicolae Tudoreanu a amintit că autoritățile locale sunt parte a administrației centrale. „Dacă totuși ne orientăm spre crearea valorilor europene aici, în Republica Moldova, procesul de descentralizare trebuie să se producă în termeni. Având o descentralizare financiară, noi pârguim și instrumente locale de administrare, ar rămâne doar controlul din partea APC. La etapa actuală în APL s-au concentrat resurse umane foarte bune. Suntem parte a Congresului Autorităților Locale și cunoaștem de ani de zile o bună parte din primari care au realizat lucruri mari în localitățile lor, dar procesul de descentralizare întârzie și foarte multă lume este descurajată din acest motiv. Așteptăm de la un an la altul, avem Strategia, planul de acțiuni fiind reînnoit cu noi termeni care iar nu sunt respectați și nu știm care va fi finalitatea acestei strategii.”

Despre dialogul între APL și APC primarul de Feșteștița este de părere că acesta trebuie construit. „Uneori avem senzația că suntem pe baricade diferite și nu avem același interes legat de implementarea reformelor pe care și le dorește și APC, deoarece avem foarte bune strategii la nivel central. S-au creat instrumente la nivel central, dar până la urmă omul face tot. Mă întreba cineva de cât timp e nevoie pentru a produce schimbări în societate? I-am răspuns că nu avem nevoie de timp, ci de oameni, ei sunt

cei care pot implementa cu succes strategiile de stat. Probabil suntem prea orientați spre confortul propriu și uităm uneori că ieșind din casă deja pășim pe un spațiu public, care aparține tuturor. Care este sensul să intri într-o casă bine amenajată, când cel mai mult timp îl petreci în spațiul public, iar acolo sunt multe ruine? Rezultatele pe care ni le dorim cu toții depind și de acest dialog cu APC, pentru că resursele sunt prea centralizate, nu avem bani pentru investiții la nivel local, avem doar un buget de consum ce asigură doar întreținerea instituțiilor sociale din localități. Nu sunt bani nici pentru a păstra durabilitatea investițiilor anterior realizate. Asfaltăm drumuri, dar vor fi oare bani pentru a le menține, sau iarna să le curățăm de zăpadă? Recent s-a format un grup de lucru pe lângă premier, credem că acest dialog va fi intensificat. Am avut o concluzie foarte bună în 2015, când au fost descentralizate câteva atribuții, cum ar fi schimbarea destinației terenurilor la nivel local, descentralizarea Fondului Rutier și alocarea resurselor primăriilor pentru întreținerea drumurilor locale. După reforma care a avut-o la nivel central, sperăm că Guvernul își va consolida eforturile și va fi revitalizat acest dialog destul de important între APL și APC.”

Primarul de Feșteștița susține că autonomia financiară este necesară pentru APL tot așa cum este necesar aerul pentru o ființă umană. „Noi nu descoperim nimic, aceste lucruri sunt implementate în țările cu un grad înalt de civilizație spre care noi aspirăm, trebuie doar să ne raportăm la aceste valori și să le implementăm la noi, sigur că cu unele modificări legate de tradițiile noastre moștenite genetice.”

Nicolae Tudoreanu a declarat că schimbările de experiență cu colegii din alte țări au generat schimbarea comunităților noastre. „Ieșirea în afara țării ne-a adus noi viziuni asupra proceselor din APL. Din primii ani în funcția de primar am implementat tot ce am văzut în afară țării. Tot ce s-a realizat în localitățile noastre este o reproducere a ceea ce am văzut primarii în alte părți.”

ALEXEI BUSUIOC, PRIMAR DE CAPACLIA:

„DESCENTRALIZAREA ESTE SOLUȚIA CE AR SALVA SATELE NOASTRE DE LA PIEIRE”

„Mulți primari nu vor mai candida pentru un nou mandat, iar eu sunt unul dintre ei. Voi rămâne însă alături de consăteni și voi pune umărul acolo unde voi putea.” Declarația aparține primarului de Capaclia, Cantemir Alexei Busuioc și a fost făcută la postul de radio Sputnik.

„Primesc un salariu de 4200 lei, având atâtea responsabilități. Oamenii percep ca pe ceva firesc lucrurile bune pe care le faci, dacă ceva însă nu este bine, toate pietrele cad în capul primarului. Dacă nu ar fi soția mea și fiica în Franța, chiar nu știu cum m-as descurca, iar în această situație sunt cam toți aleșii locali”, a explicat alesul local.

Alexei Busuioc și-ar dori ca primăria din Capaclia să fie condusă

„Mi-aș dori ca primăria Capaclia să fie condusă de o femeie”

de o femeie-primar. „Cele mai multe femei-primar din Europa sunt în Republica Moldova - circa 30%. În cadrul CALM ne-am convins că femeile pun mai mult suflet în ceea ce fac. Ele privesc satul cu ochii unei mame, iar mama se străduie

tot timpul să facă ce este mai bun pentru copiii săi. Chiar și președintele CALM este femeie, iar ceea ce a reușit Tatiana Badan în Selemet nu am reușit eu în Capaclia.”

Alexei Busuioc susține că cu pârguile pe care le are un ales lo-

cal nu este posibil de făcut multe lucruri. „Cu toate acestea, până a ajunge la Guvern sau Parlament, omul mai întâi vine la primar. Deseri nici nu știe cine sunt consilierii din Consiliul local, chiar dacă ei au un rol foarte important în democrație. Primarul este autoritatea executivă, iar Consiliul local este autoritatea deliberativă și dacă nu este o concordanță între aceste două puteri, primarul are mâinile legate. Chiar și dacă sunt anumite surse financiare, fără Consiliu nu le poate distribui. Oamenii însă cunosc mai puțin acest aspect și toate așteptările le au de la primar.”

Potrivit primarului de Capaclia, descentralizarea este soluția ce ar salva satele noastre de la pieire. „Nu am inventat noi acest lucru, e suficient să ne uităm peste Prut, sau în altă țară civilizată din Europa și vom vedea că aceasta este soluția. Prin cerșirea banilor de la centru politizăm țara, iar descentralizarea ar reduce la minimum

dependența de partide. Să luăm ca exemplu Italia. Acolo se mai bat, practic în fiecare an se schimbă componența Parlamentului, cu toate acestea, autoritățile locale lucrează fără impedimente. De ce vorbim în cadrul CALM-ului despre descentralizare? Dacă am avea o descentralizare reală nu ne-ar mai interesa atât de mult cine e la raion sau cine e la centru. Am avea pârguile noastre și finanțele noastre care ne-ar permite să asigurăm localitatea cu infrastructură, apă, canalizare, iluminare stradală, ș.a.m.d.”

Potrivit primarului de Capaclia, foarte mulți primari aleși în 2015 s-au dus dintr-o echipă politică în alta pentru beneficiile satelor lor, nu pentru binele lor personal. „Primarii știu că la următorul mandat consătenii vor cere de la ei rezultate. Din acest motiv, noi suntem puși între ciocan și nicovală, iar mulți aleg să treacă în altă tabără doar pentru a aduce profituri comunităților lor.”

PRIMARUL DE TEMELEUȚI, CĂLĂRAȘI, ZINAIDA ȚURCAN:

„CEVA SE ÎNTÂMPLĂ CU SOCIETATEA NOASTRĂ“

La 4 august s-au împlinit 575 de ani de la fondarea localității Temeleuți, Călărași. Tot atunci a fost sărbătorit și hramul bisericii din localitate. Primarul localității Zinaida Țurcan a vorbit în cadrul unui interviu pentru **calm.md** despre schimbările ce au loc în localitatea sa, dacă sunt sau nu locuri de muncă și dacă se întorc băștinașii acasă.

„August este luna concediilor și cred că și din acest motiv la sărbătoarea localității au venit foarte mulți oaspeți, dar și consăteni care s-au stabilit cu traiul în alte țări. Cetățenii care au plecat cândva în Italia și-au luat și copiii și mai greu decid să revină acasă. Totuși, unii dintre consătenii care au plecat în Israel deja au început să se întoarcă.“

Zinaida Țurcan este de părere că industria turismului ar putea fi dezvoltată în localitate, în apropiere fiind rezervația Plaiul Fațului, alte păduri, râul Bâc izvorăște în Temeleuți, sunt locuri de o frumusețe aparte. „Consătenii noștri

care sunt în străinătate ar putea să invite colegii, prietenii pe care i-au făcut acolo să viziteze Republica Moldova.“

Despre Temeleuți, primarul spune că se dezvoltă. „Este a treia localitate din raionul Călărași care are apeductul recent construit pe o lungime de 13 km. Avem sistem de canalizare și stația de epurare, un proiect cu o valoare de 10 milioane de lei. APL încearcă

să facă toate aceste lucrări, inclusiv pentru a-i motiva pe oameni să se întoarcă la baștină. Atunci când plecau spuneau că nu au condiții, deja acestea parcă sunt, creăm și locuri de muncă, dar oamenii nu se grăbesc să se întoarcă. De doi ani un antreprenor a deschis 15 locuri de muncă pentru croitorese, femeile au salariul de 5-6 mii de lei, pentru 5 zile lucrătoare. Alte 21 de persoane din localitate lucrează în cadrul unei alte întreprinderi, chiar dacă nu este în sat, important este că oamenii au de lucru, au asigurare medicală și pachetul social. Cred că se poate de lucrat și la noi în țară“.

Alesul local a menționat că, din păcate, ajutorul social este acordat și celor care îl merită, dar și celor care nu îl merită și unii încă mai cred că statul este obligat să le dea și nu vor să lucreze.

Cât privește următorul mandat de primar, Zinaida Țurcan nu este convinsă că va candida. „Am venit din domeniul businessului, pentru mine este foarte greu să înțeleg de ce nu continuă descentralizarea, de ce trebuie să

mă împrumut de la cineva pentru a face unele transferuri, în cazul celor cu destinație specială pentru instituțiile de educație timpurie trebuie mai întâi să faci ordinul de plată, după care vin finanțările, este o situație în care nu știi cât ai și nici cum să faci. Mie îmi este greu să înțeleg de ce astfel decurg lucrurile.“

Primarul de Temeleuți consideră că și cu societatea noastră se întâmplă ceva. „Oricât le-ai da unor oameni, ei nu prețuiesc și vor mai mult. Chiar dacă unii nu fac nimic, ei consideră că primarul, statul sau altcineva sunt datori, obligați să le facă. Nu știu de ce unii cred că săditul sau vopsitul copacilor în localitate este treaba angajaților primăriei, deși aceștia primesc salariul pentru cu totul alte atribuții descrise în fișa de post. Totuși, mă bucur că avem voluntari în cadrul serviciului nou de bibliotecă și facem o echipă bună cu ei – la amenajare, ordine, sădire de flori, ajutam bătrânii din localitate. Încercăm să dezvoltăm acest spirit de voluntariat, deoarece înainte săreau în ajutor toți vecinii și făceau o adevărată clacă, acum, cu regret, nu știu ce se întâmplă.“

INVITAȚIE LA... VATRA

Festivalul Internațional „Generația Centenar” este o ocazie unică de a celebra 100 de ani de la Marea Unire din 1918 și a fost conceput din dorința de a ne reaminti de tradițiile noastre, dar și pentru a înțelege că nu avem voie să le abandonăm și, reprezentă, dacă vreți, mândria de a fi român. Tradiția este cea care păstrează frumosul autentic, așa cum îl găsim în ia românească sau în melosul popular, ne duce înapoi și ne reface legătura cu moștenirea lăsată de adevărații întemeietori. Un neam ca al nostru, care deține o asemenea comoară, nu are voie să fie umil și aplecat, indiferent cum ne-ar dori unii și alții. Astfel, organizatorii festivalului, în frunte cu Nicolae Avram, directorul Complexului Etno Cultural „Vatra” și-au asumat o misiune pe cât de dificilă, pe atât de importantă, aceea de a arăta fața reală a tezaurului popular și spiritual românesc.

Dacă îți dorești cu adevărat, găsești și azi în memoria ultimilor păstrători de tradiții ori în lăzi de zestre, transmise din generație în generație, comori fragile, pe care tăvălugul contemporan le poate sfărâma într-o clipă, dacă nu vom întinde mâna pentru a salva ce se mai poate.

„Generația Centenar” este sărbătoarea care onorează și îi readuce la aceeași masă pe românii de pretutindeni. De cauză adânc în istoria acestui neam vei observa că ne-am pierdut

și regăsit de câteva ori identitatea, poate și de aceea regăsirea este atât de importantă, pentru că ne redescoperim ca neam și ca identitate. Într-o societate în care valorile autentice dispar puțin câte puțin noi reconstruim punți între generații, iar acest festival este un tribut adus celor care au iubit cu adevărat acest pământ, și-au dat chiar și viața, este manifestul de dragoste pentru această țară.

Vino să dai mână cu mână, să vezi ce înseamnă să porți ie în inimă, în suflet, cântând românește, admirând măiestria celor ce continuă tradițiile și obiceiurile. Artiști, meșteșugari, antreprenori, dar în primul rând români din diverse zone, cu toții se pregătesc pentru două zile de vibrație autentică, zile în care muzica, portul, culoarea, gustul bucatelor tradiționale vor oferi bucurie și satisfacția că nu e totul pierdut,

pe teritoriul complexului, astfel încât toate categoriile de public să fie implicate în program.

Între 12:00 și 17:00, pe scena 2, va fi organizat un program artistic pentru copii și tineret (salsa, pilates, yoga, activități sportive și educative). De asemenea vom avea masterclass-uri despre tehnica de a merge pe foc, de a sta în apă cu gheață. Familiile se vor putea distra la activitățile organizate, precum mini-golf, tiroliana, topogane, plimbări cu atv-ul și multe altele.

Între 18:00 și 23:00, pe scena 1, va avea loc un concert cu artiști profesioniști (Sasha Lopez, The Motans, Irina Rimes, „Guz”, Alex

vor avea la dispoziție telescoape pe un spațiu special amenajat, pentru a admira cerul înstelat.

Duminică 16 septembrie, este dedicată în special admiratorilor de folclor, tradiții și istorie.

La ora 10:00, va avea loc parada portului popular, urmată de un recital al colectivelor artistice din zonele istorice Moldova, Bucovina, Maramureș, Banat, Oltenia, Muntenia, Dobrogea, Crișana, Cernăuți, Ismail și Banatul Sărbesc, care va culmina cu Hora Unirii.

În paralel, va fi deschisă expoziție-târg cu lucrări ale meșterilor populari autentici, cu obiecte de artizanat/meșteșugărit, precum și un muzeu al satului românesc, care va scoate în evidență specificul tuturor regiunilor românești.

Sărbătoarea va culmina cu un concert de excepție, susținut de artiști consacrați: Ion Dolonescu, Tudor Ungureanu și Ansamblul „Ștefan Vodă”, Vally Boghean, Irina Loghin, Fuego, Nicolae Furdui Iancu, Rapsozii Botoșanilor, Grigore Leșe, Frații Advahov, Nicu Măță, Benone Sinescu ș.a.

La final, publicul va avea parte de un show impresionant de focuri de artificii.

Te așteptăm pe 15-16 septembrie 2018 la Complexul Etno Cultural Vatra, km 32, pentru a fi împreună cu tot neamul românesc.

Pentru mai multe informații accesați www.vtrafest.com, pagina de facebook <https://www.facebook.com/vtrafest/> sau ne găsiți pe str. București 67, Chișinău, MD-2012, tel. +373 79 55 11 33, +373 79 77 44 60, email generatia.centenar@vtrafest.com.

GENERATIA
CENTENAR

că frumusețea acestui neam n-a pierit, dar a renăscut.

Sâmbătă, 15 septembrie 2018, la ora 10:00, festivalul își va deschide porțile, iar spectacolele se vor desfășura concomitent pe trei scene amplasate

Calancea Band „Cristofor Aldea Teodorovici & Band” ș.a.).

După orele 22:00, atmosfera va fi încinsă de DJ profesioniști, care vor evolua pe scena 3 și vor fi aprinse focuri de tabără în zona taberei de corturi. În plus, doritorii

CALM, SUPTOR PENTRU APL: SERVICIUL DE SUPTOR AL OPERATORILOR MICI DE APĂ ȘI SANITAȚIE (SOMAS)

Reieșind atât din sarcinile CALM, cât și din multiple solicitări ale APL, a fost creat **Serviciul de suport al operatorilor mici de alimentare cu apă și sanitație a CALM, (serviciul SOMAS). Serviciul SOMAS vine să suplinească vidul format de-a lungul timpului și va servi drept platformă pentru consolidarea capacităților APL și ale operatorilor serviciilor de apă și sanitație din mediul rural. Serviciul APĂ SAN va face parte din domeniul integral al Centrului de expertiză, asistență și instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM. Astfel, începând cu data de 01 iulie 2017, atât APL, cât și operatorii serviciilor de apă și sanitație din mediul rural se pot adresa pentru a beneficia de tot spectrul de servicii acordat de SOMAS.**

Ce este SOMAS?

□ Serviciul de suport al operatorilor mici de alimentare cu apă și sanitație al CALM reprezintă totalitatea atât a resurselor de expertiză asistență și instruire, cât și a datelor sistematizate, concentrate într-un serviciu unic destinat îmbunătățirii calității prestării serviciilor de apă și sanitație de către operatorii mici din zonele rurale și orașe mici.

□ Serviciul SOMAS va fi parte a Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM.

Misiunea

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) urmărește un obiectiv fundamental de consolidare instituțională și a capacităților APL prin intermediul a trei dimensiuni principale:

□ Consolidarea structurilor organizatorice și a procesului decizional intern (CALM Consiliu, Birou Executiv, Comitete, Rețele și filiale regionale)

□ Consolidarea participării CALM și contribuția reală la procesul de politică națională (la nivel de guvern, parlament, comisii parlamentare, grupuri de lucru în cadrul ministerelor de resort și agențiilor de stat, la nivel internațional, atât în Moldova, cât și în străinătate)

□ Perfecționarea abilităților CALM în consolidarea capacităților APL din Moldova, inclusiv în domenii noi de reformă, printr-o varietate de eforturi cuprinzătoare în cadrul serviciilor CALM, capacităților de expertiză și de cunoștințe

Destinația serviciului

Serviciul APĂ SAN, ca parte a CEA, este destinat primirii, sistematizării și analizei solicitărilor serviciilor de consultanță, identificării căii optime de prestare a serviciului, prestarea acestuia și evidența solicitărilor și serviciilor acordate.

Serviciul APĂ SAN are ca obiectiv general susținerea și

consolidarea capacităților și operatorilor serviciilor de apă din mediul rural.

Obiective specifice ale serviciului

✓ Elaborarea, stabilirea și dezvoltarea unui mecanism de asistență complex pentru APL și operatorii din mediul rural în domeniul aprovizionării cu apă;

✓ Consolidarea capacităților instituționale, administrative, financiare, economice etc. ale autorităților publice locale și prestatorilor de servicii din domeniul aprovizionării cu apă din mediul rural;

✓ Diversificarea și consolidarea asistenței și serviciilor CALM acordate APL și comunităților locale, în special în domeniul aprovizionării cu apă;

✓ Identificarea problemelor și impedimentelor în activitatea APL și operatorilor din mediul rural, în vederea elaborării și promovării unor măsuri concrete de ordin legislativ/normativ, metodologic, informativ și/sau instructiv necesare;

✓ Crearea și menținerea unei platforme permanente de comunicare, schimb de informație/experiență și promovare a drepturilor și intereselor sale specifice, pentru prestatorii/operatorii serviciilor mici de alimentare cu apă, în special a celor din mediul rural.

Scopurile serviciului

• Crearea unui centru unic de recepționare și prelucrare a solicitărilor de acordare a serviciilor de consultanță pentru operatorii mici din zonele rurale;

• Crearea, menținerea și dezvoltarea platformelor de comunicare și schimb de experiență și bune practici atât între operatorii mici, cât și între APL;

• Crearea mecanismului de suport ad-hoc pentru probleme cu care se confruntă comunitățile locale în activitățile de zi cu zi;

• Consolidarea capacităților autorităților locale și operatorilor mici pe termen mai lung, inclusiv celor personale, instituționale, de sistem, de politici la nivel local și central;

• Consolidarea Serviciilor CALM prestate APL și în special în domeniul de aprovizionare cu apă;

• Crearea, menținerea și dezvoltarea bazelor de date și altor resurse informaționale pe domeniu;

• Evidența statistică și analitică privind solicitările de asistență și soluționarea acestora.

Serviciul are următoarele sarcini:

• Asigurarea recepționării, înregistrării și prelucrării tuturor informațiilor privind necesitățile de asistență planificată sau ad-hoc, primite prin mesaje fax, mesajelor SMS și MMS, telefonic, email, în cadrul seminarelor și meselor rotunde, prin intermediul platformei de schimb de experiență/forum creat, chestionare, alte tipuri de solicitări de asistență;

• Identificarea soluției optime de prestare a serviciului, prestarea serviciului și evidența informației cu privire la rezultatele prestării serviciului;

• Asigurarea cu resurse informaționale și consultanță pentru: inventarierea, evidența, planificarea intervențiilor și dezvoltarea sistemelor de aprovizionare cu apă și sanitație.

• Asigurarea interacțiunii informaționale cu sistemele informaționale de stat, departamentale, teritoriale;

Beneficiari cheie a Serviciului

□ Autoritățile Publice Locale nivel I (Primari, consilieri locali, contabili, ingineri funciari, etc.);

□ Operatorii mici (rurali);

□ Personalul tehnic și administrativ al operatorilor mici;

□ Beneficiari indirecti: Consumatorii de apă și sanitație.

Principiul Serviciului

Serviciul APĂ SAN trebuie să asigure executarea atât a funcțiilor de bază ale Serviciului, cât și a funcțiilor specifice, determinate de destinația sistemului, care sunt grupate pe domenii funcționale specializate.

Domeniile de prestare a serviciilor SOMAS

□ Cadru legal și aspecte juridice;

□ Organizarea și administrarea serviciilor de aprovizionare cu apă;

□ Finanțarea, atragerea de investiții și fundamentarea economică;

□ Analiza și diagnosticul sistemului de aprovizionare cu apă;

□ Tariful (cu implicații de ordin financiar, managerial, tehnic și de luare a deciziei/aprobare);

□ Relația APL-operator;

□ Relația APL – consumatori;

□ Relația operator – consumatori;

□ Asigurarea și monitorizarea calității apei;

□ Aspecte tehnice și de administrare a sistemelor de aprovizionare cu apă;

□ Instruirea și consultarea personalului operatorului;

□ Reprezentarea operatorilor mici la nivel național.

Contacte

Str. Columna 106A, Chișinău, Republica Moldova
Tel: +(37322) 22-35-09, Fax: +(37322) 22-35-29, mob. 079588547; mob. 079367362; e-mail: info@calm.md; alexandru.morcov@calm.md Internet: www.calm.md

Crearea serviciului SOMAS a fost posibilă datorită suportului: Proiectul Elveției de Apă și Sanitație în Moldova (ApaSan), finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC), cofinanțat de Cooperarea Austriacă pentru Dezvoltare (ADC) și implementat de Filiala din Moldova a Fundației SKAT.

SERVICIUL MIGRAȚIE ȘI DEZVOLTARE LOCALĂ

Ce este Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală?

□ Serviciul de suport al autorităților publice locale membre CALM, ce reprezintă totalitatea resurselor de expertiză, asistență și instruire, concentrate într-un serviciu unic destinat îmbunătățirii serviciilor locale de bază pentru comunitățile afectate de migrație, în baza unor parteneriate între autoritățile locale și băștinașii plecați peste hotare.

□ Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală este parte a Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM.

Misiunea

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) urmărește un obiectiv fundamental de consolidare instituțională și consolidarea capacităților APL prin intermediul de trei dimensiuni principale:

□ Consolidarea structurilor organizatorice și a procesului decizional intern (Consiliul de Administrare, Birou Executiv, comitete, rețele și filiale regionale a CALM)

□ Consolidarea participării CALM și contribuția reală la procesul de politică națională (la nivel de guvern, parlament, comisii parlamentare, grupuri de lucru în cadrul ministerelor de resort și agențiilor de stat, la nivel internațional, atât în Moldova, cât și în străinătate)

□ Perfecționarea abilităților CALM în consolidarea capacităților APL din Moldova, inclusiv în domenii noi de reformă printr-o varietate de eforturi cuprinzătoare în cadrul serviciilor CALM, capacităților de expertiză și de cunoștințe

Destinația serviciului

Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală, ca parte a CEA este destinat primirii, sistematizării și analizei solicitărilor serviciilor de consultanță, identificării căii optime de prestare a serviciului, prestarea acestuia și evidența solicitărilor și serviciilor acordate.

Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală are ca obiectiv general susținerea și consolidarea capacităților APL pentru îmbunătățirea serviciilor locale de bază, în baza unor parteneriate între autoritățile locale și băștinașii plecați peste hotare.

Scopul pe termen lung

Crearea unui parteneriat durabil între autoritățile publice locale și Diaspora pentru implicarea continuă și participarea băștinașilor plecați în dezvoltarea locală a localităților lor natale.

Obiective specifice ale serviciului

✓ Elaborarea, stabilirea și dezvoltarea unui mecanism de asistență complex pentru APL în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Diversificarea și consolidarea asistenței și serviciilor CALM acordate APL și comunităților locale, în special în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Identificarea problemelor și impedimentelor în activitatea APL în domeniul migrației și dezvoltării locale, în vederea elaborării și promovării unor măsuri concrete de ordin legislativ/normativ, metodologic, informativ și/sau instructiv necesare;

✓ Crearea și menținerea unei platforme permanente de comunicare, schimb de informație/experiență și promovare în domeniul migrației și dezvoltării locale, inclusiv prin sistemul „SMS Polling”.

✓ Crearea unui centru unic de recepționare și prelucrare a solicitărilor de acordare a serviciilor de consultanță în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Crearea mecanismului de suport ad-hoc pentru probleme cu care se confruntă comunitățile locale în activitățile de zi cu zi;

✓ Consolidarea capacităților autorităților locale în domeniul migrației și dezvoltării locale pe termen lung inclusiv capacitățile personale, instituționale, de sistem, de politici la nivel local și central;

✓ Consolidarea Serviciilor CALM prestate APL și în special în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Crearea menținerea și dezvoltarea bazelor de date și altor resurse informaționale pe domeniu;

✓ Evidența statistică și analitică privind solicitările de asistență și soluționarea acestora.

Domeniile de prestare a serviciilor

□ Asistență în integrarea migrației în planurile de dezvoltare locală

□ Asistență în desemnarea persoanei responsabile la nivel local în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării

□ Asistență în crearea bazelor locale de date privind băștinașii plecați peste hotare

□ Asistență în crearea, administrarea și comunicarea Asociațiilor de Băștinași (ADB)

□ Consultarea proiectelor ce urmează a fi plasate pe platforma națională de Crowdfunding GVERN.24

□ Asistență privind cadrul legal și aspecte juridice în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării;

□ Finanțarea, atragerea de investiții și fundamentarea economică a proiectelor comune de implicare a migranților;

□ Instruirea și consultarea APL în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării

□ Reprezentarea APL la nivel național și internațional în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării

Beneficiari cheie a Serviciului

□ Autoritățile Publice Locale nivel I (Primari, consilieri locali, contabili, ingineri funciari, etc.);

□ Asociații de băștinași

□ ONG-uri locale

□ Beneficiari indirecti: cetățenii localităților din Republica Moldova.

Principiul Serviciului

Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală asigură executarea atât a funcțiilor de bază ale Serviciului cât și a funcțiilor specifice, determinate de contextul solicitării parvenite.

Parteneri

Serviciul este creat cu suportul: Proiectul ui Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL) finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC)

Contacte

Str. Columna 106A, Chișinău, Republica Moldova
Tel: +(37322) 22-35-09, Fax: +(37322) 22-35-29, mob. 079588442

Persona de contact - Irina LUNCAȘU

e-mail: irina.luncasu@calm.md

info@calm.md; www.calm.md

Serviciul de Asistență Juridică pentru Autoritățile Publice Locale din cadrul Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire al CALM

Luând în considerație complexitatea activității și multiplele aspecte de ordin juridic care reglementează activitatea actuală a APL, precum și lipsa acută de specialiști în domeniul juridic la nivel local, CALM în parteneriat cu IDIS Viitorul a decis să instituie un serviciu specializat în acordarea serviciilor juridice autorităților publice locale și aleșilor locali – Serviciul de Consultanță și Asistență Juridică Locală.

La solicitarea membrilor CALM, juriștii/avocații din componența Serviciului vor oferi suport juridic pentru autoritățile publice locale și aleșii locali, într-un mod neutru, competent, profesionist, fără discriminare de orice fel.

Astfel, CALM își propune să consolideze capacitățile autorităților publice locale, să întărească nivelul de cunoștințe juridice a funcționarilor publici și a aleșilor locali în ceea ce privește realizarea activităților și furnizarea serviciilor într-un mod eficient și calitativ, în conformitate cu prevederile cadrului legal existent. Se dorește ca aleșii locali să fie mai bine pregătiți pentru a se apăra și pentru a rezista eventualelor acțiuni ilegale și nejustificate ale organelor de drept.

SERVICIUL DE ASISTENȚĂ JURIDICĂ PENTRU ALEȘII LOCALI ACORDĂ:

- Consilierea juridică a autorităților publice locale și a aleșilor locali în ce privește activitatea administrației publice locale, conform prevederilor cadrului normativ în vigoare;
- Asistență în elaborarea proiectelor de decizii și dispoziții, precum și formularea de opinii privind legalitatea acestora;
- Oferirea răspunsurilor la întrebările adresate de către aleșii locali, ce se referă la instrumentele, practicile, normele prin care organele de drept pot efectua abuzuri și presiuni asupra aleșilor locali;
- Întocmirea proiectelor de cereri, demersuri, plângeri, petiții din partea autorităților publice locale și aleșilor locali în faza prejudiciară.

Domeniile de prestare a serviciilor sunt: organizarea și funcționarea autorităților publice locale; descentralizarea serviciilor publice; achiziții publice; angajarea în serviciul public și relațiile de muncă; patrimoniul; procesul decizional; finanțe publice locale; abuzuri și presiuni din partea organelor de drept și altele.

Asistența juridică poate fi solicitată la telefon, prin fax, email sau direct la sediul CALM. Toate solicitările vor fi înregistrate de către secretariatul CALM și redirecționate consultantilor.

Beneficiarii serviciilor sunt autoritățile publice locale de nivelul I (primari și viceprimari, consilieri locali, secretari ai consiliilor locale, contabili, ingineri funciari etc.) și autoritățile publice locale de nivelul II (președinții și vicepreședinții raioanelor, consilieri raionali, secretari ai consiliilor raionale, contabili etc.)

Serviciul este creat în cadrul unui parteneriat între CALM și IDIS "Viitorul", cu suportul și susținerea financiară a Ambasadei SUA în Republica Moldova. CRJM (Centrul de Resurse Juridice din Moldova) va asista metodologic la unele activități.

CONTACTE:

str. Columna 106A,
mun. Chișinău

Tel: (022) 000 280

Fax: 022 22 35 29

Persoană de contact:
Alexandru PALII

e-mail: serviciul.juridic@calm.md

web: www.calm.md